kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

SAYI: 35 MART 1990 200.000 TL. (KDV DAHİL)

8 mart dünya kadınlar günü

YENİDEN VE HÂLÂ FEMİNİZM

kırkayak kadınları

MEDYA BİNENİN, SÜTYEN KUŞANANIN

.....

hâlâ genç kız

NİHAL YEĞİNOBALI

.....

ALDATILAN KADINLAR KENDİLERİNİ NASIL ALDATIYOR?

9 771300 853634

Merhaba,

Bundan üç yıl önce 8 Mart günü, tanıtım sayımızı çıkartmış ve dağıtmıştık. Dünya Kadınlar Günü'nün Pazartesi için böyle bir anlamı da var. Geçen yıl, 8 Mart'ta çeşitli bağımsız kadın kuruluşları ile DİSK, KESK, HADEP, ÖDP ve DBP'den kadınlarla birlikte düzenlediğimiz "Artık Örgütlü!" mitinginindeydik. Bu yıl aynı çalışmanın bir devamı olarak, çeşitli bağımsız kadın kuruluşları "Kadınlara Yönelik Şiddete ve Savaşa Hayır!" mitingini düzenliyoruz. Bu mitinge bütün okurlarımızı çağırıyoruz. Gücümüz birliğimizdir. 8 Mart, şiddete ve savaşa karşı kararlılığımızı ifade etmemizin bir vesilesi olsun.

Bu yıl, Türkiye'de feminizm açısından belli yıldönümleri anlamına geliyor. Biz de ikisi *Pazartesi*'de Yayın Kurulu'nda da yer alan dört feministin değerlendirmelerini yayınlıyoruz. Ayşe, Gülnur ve Aksu'nun yazıları ve Şirin'le yapılmış söyleşi kadın hareketini hem değişik bakış açılarından, hem de farklı yönleriyle ele alıyor. Bu değerlendirmeler bir yandan da, Aksu'nun sözünü ettiği üç eğilimi yansıtması açısından değer taşıyor. Kadınların kurtuluş politikalarına gönül vermiş okurlarımızın kapak sayfalarımızı ilgiyle okuyacağını ümit ediyoruz.

Kadınlar kamuoyunda her zaman mücadeleleriyle değil, bazen de en tuhaf biçimlerde yer alıyorlar. Perihan Mağden bu sayımızda geçen ay kamuoyunu uzun zaman meşgul eden iki kadın, Zeynep Uludağ ve Gülten Kızılkaya'yı ele aldı.

Geçen sayımızda, Necla Akgökçe'nin Heidi Wedel'le ilgili ve feministler arasındaki oryantalist eğilimleri de eleştiren bir yazısına yer vermiştik. Bu sayıda Ece Göztepe'nin Necla'yı eleştiren başka bir yazısını yayınlıyoruz. Bu iki yazı ve belki de devamında gelecek yazılarla yürütülen tartışmanın anlamlı olduğunu düşünüyoruz.

Mart ayının ilk günlerinde arkadaşlarımız çeşitli şehirlerde ve üniversitelerde panel ve söyleşilere katılacaklar. Bu konuda bilgi almak için *Pazartesi*'ni arayabilirsiniz.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nüz kutlu olsun. Nisan sayısında buluşmak üzere.

Hepinize selamlar.

Söyleşi

• Ankara Pazartesi Grubu 28 Mart 1998 Cumartesi günü saat 14.00'de Ankara bürosunda bir söyleşi düzenledi. Konu: "Nasıl bir ceza yasası istiyoruz?" Konuşmacı: Avukat Selma Çiçekçi.

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

devlete, resmi ideolojiye, yeni liberalizme yedeklemeye çalışanlara rağmen sözümüze sahip çıkacağız!

vardık

varız

var

olacağız...

"Bulunduğumuz yol..."

Aile reisliğinin kalkması tabii ki gerekli, ama özelleştirme politikalarıyla kamu alanının ümden güdükleştirilmesi ve kamusal işler olması gereken eğitim ve sağlığın ailenin (yani kadınların) sırtına yüklenmesi, en az bu kadar önemli bir mücadele alanı olmalı.

Bugün Türkiye'de feminist hareketin ahvalini değerlendirmek isteyen biri, hem olumlu, hem de olumsuz bir değerlendirme yapabilir ve bu değerlendirmesini destekleyecek örnekleri bulması zor olmaz. Ben Sait Halim Paşa nın sözünü (bedbin olan eşektir!) tutup iyimser bir noktadan bakmayı tercih edeceğim.

İyimser olmamın ilk gerekçesi, çok basit. Her yerde, bütün örgütlerde, kurumlarda, okullarda, sendikalarda, işyerlerinde, feminist kadınlar var. (Kötümser, şunu diyecektir: evet, yaygınlaşma iyi de, sığlaşma ne olacak?)

Sonra, bu yaygınlaşmaya koşut olarak, feminist kadınların mücadele alanı olarak tanımladıkları alanlar çok çeşitlendi (kötümser; heryerde olmak, hiç bir yerde olmamak anlamına gelir).

Feminizm, biraz da feministlerin kendi aralarında yaptıkları bir şeye benziyordu; en çok birbirimizi referans alıyorduk, birbirimize hesap veriyorduk; şimdi "başka kadınlar a yönelik politik söz üretme ve örgütlenme yolunda epey yol aldık (kötümser: kapalılık radikalleştiren bir şeydi; birbirine hesap vermezsen kime vereceksin?)

Feminizm, yaygınlaşmasının yanısıra, "marjinal" bir hareket değil, uzun zamandan beri. Bu yalnızca feministlerin sayılarının artmasından değil, feminist sözün her düzeyde temsil edilmesinden de- baksanıza, Cumhurbaşkanına kadar gitti! (Yani senin sözün bu muydu?)

Benim tartışmayı istediğim mesele de tam bu noktada: Cumhurbaşkanı na dantelli kürsü armağan edenler beni temsil ederler mi? Peki beni kim temsil edecek? Böylece-bence birbirine bağlı-iki soru çıkıyor: Feminist ideolojinin sınırlarını nasıl çizeceğiz? Feminist politikada temsil meselesini nasıl halledeceğiz?

On yıl önce femenizmin kendi arasında üçe ayrıldığı sohbeti pek revaçtaydı feministler arasında. Radikaller, liberaller, sosyalistler. Sonra Müslümünlar da çıktı. O zaman bunlardan hangi türe girdiğime karar verememiş, ama ne de olsa sosyalist olduğum için, herhalde ben sosyalist feminstiindir diye düşünmüştüm. Bence asıl şimdi, gerçekten farklı feminizmlerden söz edebiliriz. Yani bu toprakların doğurduğu, geleneği olan, farklı söylemler içinde yeralan feminizmlerden. (Mesela "liberal feminizm" denen ve eşitlik/hak eksenini temel alan feminist çizgi, Türkiye'de asıl olarak "devlet feminizmi"ne yakın duruyor. Üstelik "hak ve eşitlik", Türkiye'de sadece devlet feminizmine bırakılmayacak kadar da acil talepler). Bu farklı feminizmlerin hangi söylemlere eklemlendiği, hangi politikaları desteklediğinin analizi. feminst ideolijiniu sınırlarının nasıl çizileceği sorusunun cevabını da içerecektir. Bu yazıda iki temel eksenden söz edeceğim. "Türkiye'de feminizm ikiye ayrılır" diye değil, kritik bir noktada olduğumuzu, bu noktada yapılacak tercihlerin feminizmin bu topraklardaki yakın geleceğinin belirleyeceğini düşündüğüm için. Bu iki ekseni kabaca "devlet feminizmi" ve muhalif kanat" diye isimlendirebiliriz. Yahut liberal duruşlar ve "kolektif özne" nosyonunu hareket noktası olarak alanlar.

1980 sonrası yükselen feminist hareketin öncüleri, resmi ideolojiden ilk gerçek kopuşu gerçekleştiiren sol hareketten gelen kadınlardı. Bu, bir avantajdı. Ancak, içinden geldiğimiz sosyalist gelenekle hesaplaşmak daha acil ve önemli gibi göründüğü için, bu avantajı yeterince değerlendiremedik diye düşünüyorum. Bugüne dek resmi ideolojiyle ilişkilerimizi yeterince sorunsallaştır(a)madık, oldukça pragmatik davrandık. Medeni Kanun değişikliği kadınların yararınaydı, bu değişikliği destekleyen herkesle birlikte davrandık ama bunu yaparken bu birlikteliğin zeminini yeterince sorgulamadık mesela. Bugün Medeni Kanun değişikliğine Işılay Saygın ve "gönüllü kadın örgütleri" denilen kadın grupları sahip çıkıyor, bizim de buna karşı yapabileceğimiz fazla bir şey yok. Çünkü ufkumuz, "yapılabilir değişiklikler"le ve işbirliği yaptığımız kadınların ufuklarıyla sınırlanmıştı.

"Doğru" politik taleplerin hangi bağlamda ve hangi söylem içinde ifade edildiği, basitçe kendi emeğine ve sözüne sahip çıkmanın ötesinde, kendi ideolojik mücadele hattını çizebilmek için önemsenmelidir. Bunun için, ufkun kısa dönemli kazanımlarla sınırlandırılmaması gerekir. Elbette ki ortak talepler etrafında birlikte davranmak önemlidir, ama bir o kadar da bu birlikteliğin zemini, koşulları da en baştan belirginleştirilmelidir. Kiminle, hangi talepler için birarava geleceğiz? Kendi farklı duruşumuzu nasıl kuracağız ve nasıl koruyacağız. Egemen söylemin bütün muhalif sözleri kolayca kendisine eklemleyebilmesine nasıl karşı duracağız?

Bu sorular tüm muhalifler için, ama en çok da feministler için geçerli sorular. Çünkü "kadın sorunu", Resmi ideolojinin önemli bir ayağını oluşturuyor ve özellikle son dönemde, "en büyük iç düşman" olarak tanımlanan gericiliğe karşı kadınların seferber edilmesi yolunda önemli adımlar atıldı. "Çağdaşlık", "kadın hakları", "feminizm" gibi sözlerden oluşan bir ideolojik çorba, kadınların önüne kondu ve şimdi bunu yutmamız bekleniyor.

Bugün feminist hareket gerçekten muhalif bir hareket olacaksa, herşeyden önce, resmi idiolojiyle bağlarını sorgulamak zorundadır. Bunun için kendi ideolojik mücadele hattınızı oluşturmamız gerekir. Kadınların tüm karar mekanizmalarında temsil edilmeleri evet, önemlidir. Ama politik temsil mekanizmalarının sorgulanması da bir o kadar önemlidir. Kota uygulamalarını destekliyoruz, ama bunun ancak kadın kolektifleriyle birlikte düşünüldüğünde gerçekten dönüştürücü olacağım söylemek ve bu yönde çaba sarfetmek koşuluyla. Aile reisliğinin kalkması tabii ki gerekli, ama özelleştirme politikalarıyla kamu alanının tümden güdükleştirilmesi ve kamusal işler olması gereken eğitim ve sağlığın ailenin (yani kadınların) sırtına yüklenmesi, en az bu kadar önemli bir mücadele alanı olmalı (Aile reisliğinin kalkması meselesinde söylenen sözlere bakın: modern çekirdek aile idealinin ötesine geçen ne var?). İlk elde gerçekleştirilebilecek taleplere öncelik vermek, böylece kendi özgün sesimizi sınırlamak, bir tuzak. Çünkü bunlar öyle sıraya konup tek tek ele geçirilebilecek mevziler değil. Bütünsel bir kavrayış ve politikleştirme olmaksızın. feminizmin egemen söylemin bir parçası haline gelmesi engellenemez. Bütünsel bir kavrayıştan, "herşeyi devrim sonrasına ertelemek" diye karikatürize edilen yaklaşımdan farlı bir şeyi kastediyorum: kısa vadeli taleplerimizin, özgürleştirici bir perspektif içinde ifade edilme-

yeniden ve h

15. yılda feminizmi yeniden

si, topyekun bir dönüşümün parçaları olarak değerlendirilmesi gibi bir şeyi...

Başta değindiğim yaygınlaşma, böyle bir perspektifle bakıldığında, gerçekten de bir avantaj olarak değerlendirilebilir. Bunun için yeniden "feminist örgütlenme" meselesine dönmemiz gerekiyor. Farklı yerlerde, farklı örgütler içinde mücadele eden kadınların hangi zeminde bir ortaklık noktası bulabileceklerini, ortak talepler etrafında biraraya gelmelerinin yolunu nasıl bulabileceklerini düşünmemiz. Böyle bir düşünme süreci, bir takım soyut örgütlenme modellerini oluşturmaya yönelik değildir, ancak mücadele ve hareketlilik içinde anlam kazanabilecektir. Ve ancak böyle bir hareketlilik içinde üretilecek söz, gerçekten dönüştürücü bir söz, bir praksis haline gelebilir.

İşte o zaman bulduğumuz ses, kendi sesimiz olacaktır-boyun eğdiğimiz "gerçekliğin" ki değil...

Aksu Bora

Yolun neresindeyiz?

Feminizm bir yandan özel alana hapsolmamalı, ama öte yandan toplumsal, siyasal yaşamın mevcut hiyerarşilerinin dehlizlerinde de yitip gitmemeli. Buna imkan tanıyacak bir feminizmin adının ben sosyalist feminizm olduğunu düşünüyorum.

Başlıktan da anlaşılacağı gibi, bu yazıyı Aksu'nun yazısıyla bir diyalog olarak tasarladım. Feminizmi bugün gelmiş olduğumuz noktada değerlendirmeyi önüne koyan bu kapak bölümünün biraz kolektif bir tarzda yapılmasında yarar olduğunu düşünüyorum. Amacım, neredeyse tümüyle katıldığın bu yazıdaki bazı düşünceleri kendi açımdan biraz genişletmeye çalışmak, paylaşmadığım ve daha ikincil kimi noktaları ise bir tartışma vesilesi olarak kullanmak. Bu yüzden de önce Aksu'nun yazısının okunmasını öneriyorum.

Önce Aksu'nun çok önemli bulduğum ve bu yüzden de hareket noktası olarak benimseyeceğim iki kritik tesbiti: 1. İçinde bulunduğumuz somut durumda, "devlet feminizmi" ya da "liberal duruşlar" ile "muhalif kanat" ya da "kolektif özne"ye dayalı bir feminizm anlayışı arasındaki seçimin "feminizmin bu topraklardaki (sadece bu topraklardaki de değil, buna daha sonra geleceğim G.S.) yakın geleceğini" belirleyeceği; 2. "Kısa vadeli taleplerimizin... topyekun bir dönüşümün parçaları olarak değerlendirilmesi" anlamına gelen "bütünsel bir kavrayış"ın gerekliliği.

Türkiye'de son dönemde, "birinci cumhuriyetçiler"le "ikinci cumhuriyetçiler" arasındaki ayrım noktalarının giderek daha az belirgin hale gelmesine, bir tür birleşik cephenin oluşmasına paralel bir biçimde, devlet feminizmiyle liberal bir feminizm anlayışı birbiriyle içiçe girmeye başladı. Bunun işaretlerini, kadınların siyasal ıslama karşı çağdaşlık söylemiyle "rejim" için seferber edilmelerinden, partiler-üstü bir kadın temsili için kanallar yaratılması çabalarına, cumhurbaşkanına sunulan dantelli kürsüye kadar çeşitli örneklerde görmek mümkün. Kuşkusuz, aile içindeki erkek şiddetine karşı yaptırımlar uygulamanın "aileyi korumak" üzere tasarlanması, kadınlardan sorumlu(!) devlet bakanının kendi işlevini kadınların canları pahasına namuslarını korumak olarak yorumlaması, 80'li yılların içinden gelen feminist sözün kendine yabancılaşarak, hatta kendi karşıtına dönüşerek suratımıza çarpılmasının en aşırı ve nitelikçe farklı örnekleri. Ancak istesek de istemesek de politika bir güç meselesi ve bizim "muhalif kanat" olarak bir karşı-hegemonya oluşturmayı başaramamış olmamız bütün bunların temelinde yatan esas sorun.

Ancak bunun asıl nedeni gerçekten de, Aksu'nun dediği gibi, "resmi ideolojiyle ilişkilerimizi yeterince sorunsallaştır(a)mamış", resmi ideolojiyle bağlarımızı sorgulamamış olmamız mı? Bu konuda tereddütlerim var. Önce kısaca geçmişe bir göz atıp, sonra göz önünde tutmamız gereken muhtemel bir başka nedene değinmeye çalışacağım.

80'li yıllara geri döndüğümüzde kabaca şöyle bir dönemleme yapabiliriz diye düşünüyorum: 80'lerin ilk yarısında, önce iç tartışmalarla, sonra Somut dergisi sayfalarında, daha sonraları da Kadın Çevresi gibi yapılar içinde yaşanmış bir ideolojik birikim oluşturma, mayalanma dönemi; 1987'de Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası ile başlayan ve yaklaşık 90'ların başına kadar süren bir kampanyalar ve hareketlilik dönemi; ve 90'ların başından bu yana, bir kurumsallaşma ve proje feminizmi dönemi. İlk dönemde, sesimiz her ne kadar cılız da çıkıyor olsa, yazıp çizdiklerimizde, kendimizi resmi ideolojiden, ya da kemalizmden ayırıp bağımsızlaştırmak için özel olarak bir "eşitlik -ötesi" perspektifi vurguladığımızı, yurttaşlık ve hak eşitliğinin patriyarka, ataerki ya da erkek egemenliğinin çağdaş biçimi olduğunu açık seçik söylediğimizi oldukça net hatırlıyorum. Hareketlilik dönemi dediğim kampanyalar sırasında ise, kampanyaların somut, özgül hedefleri ne olursa olsun (örneğin dayak, cinsel taciz), her durumda bu somut hedef bir bütünün parçası olarak tahlil ediliyor ve sloganlar bu çerçeve içinde oluşuyordu. Erkek dayağını, diyelim Türkiye toplumunda yaygın olduğu ileri sürülen genel bir şiddet olgusundan ayırarak ele almanın da, işyerinde ya da sokaktaki cinsel tacizi ailede, yakın ilişkiler içinde süregiden taciz ve şiddetle bağlantısı içinde almanın da anlamı aymıydı: Erkek egemenliğinin bütünlüklü bir işleyişi olduğunun, kadınların sistematik bir biçimde ezildiğinin açığa çıkarılması. Öte yandan, yine bu kampanyalarda, eğitimli, kamusal alana çıkmış -ücret karşılığı çalışan, meslek sahibi olan- kadınların da şiddete maruz kaldığım özellikle vurguluyorduk. Bundan muradımız, benim anladığım kadarıyla, tam da resmi ideolojinin kadınlara o güne kadar sunmuş olduğu "kurtulmuş kadın" imgesini sorgulamaktı. Ve nihayet, Medeni Kanun değişikliği için girdiğimiz ortaklıkta bir beis görmememizin nedeni, bunun yasal bir düzenleme olduğu ölçüde geniş bir ittifakı mümkün kılacağı, yasalar düzeyindeki düzelmelerin kadınların kurtuluş mücadelelerinde kullanabilecekleri silahlar sunacağı tesbiti değil miydi?

Peki o zaman neden üçüncü dönem? Neden hepimiz projeci feministler haline geldik? Ve asıl önemlisi, neden sözümüzün bize bu kadar yabancılaştığı günler yaşıyoruz?

Bana öyle geliyor ki, bu sorunun bir örgütlenmeyle ilgili boyutu var, bir de ideolojik hatla. Örgütlenmeye ilişkin olan boyutu, koordinasyona, iletişime, süreklilik oluşturmaya, farklı yerlerde mücadele eden kadınların ortak talepler etrafında bir araya gelmelerine elverişli ilişki biçimlerinin kurulmamış olması dive ifade edip geçeceğim. Çünkü, Aksu'nun da dediği gibi, feminist örgütlenme sorunu ancak mücadele içinde çözülür. Dolayısıyla da, bence bir takım genel ilkeler ötesinde türevsel bir niteliği vardır. O zaman gelelim ideolojik hat meselesine. Burada neyi yanlış yaptık? Bana kalırsa, "bütünsel bir kavrayış ve politikleştirme"yi beceremedik, ama resmi ideolojiyle yeterince hesaplaşmadığımız için değil, özel alanla kamusal alan arasındaki bağlantıyı yeterince kuramadığımız için. Şunu kast ediyorum: Ev içindeki erkek şiddetine ya da kadınların karşılıksız emeğine karşı çıkarken, bunun çözümünün özel alanın sınırları içinde kalan bir çözüm olamayacağını, örneğin çalışma yaşamında sahici dönüşümleri gerektirdiğini yeterince göz önünde tutmadık. Ev içindeki cinsiyetçi işbölümünün değişmesi için ücret karşılığı çalışmanın yeterli olmadığını söyledik (bu anlamda resmi ideolojiyi eleştirdik), ama kadın-erkek herkes için işgününün kısaltılmasının, tam istihdamın, kadın işleri/erkek işleri ayrımının ortadan kalkması gerektiğini yeterince ortaya koymadık. Örnekler artırılabilir, ama tipik ya da paradigmatik bir örnek şu galiba: Pozitif ayrımcılığı savunduk ama bunu tam istihdam türünden uzun vadeli bir perspektifle bütünleştirmedik. Buradan partiler-üstü ya da programlardan soyutlanmış bir kadın temsilinde içkin olan elitizme varmak için çok az şey gerekiyordu.

Kısacası, bugün karşı karşıya kaldığınız durumun nedeni, resmi idelojivle değil, cinsiyetçi kapitalizmle yeterince hesaplaşmamış olmamız bence. Türkiye'de rejim krizi olmasaydı, çağdaşlık adına kadınların böyle seferber edilmesine gerek duyulmasaydı, kendimize yabancılaşmanın bu kadar grotesk örnekleriyle karşılaşmazdık belki, ama soyut bir kadın temsili girişimi yine de gündeme gelirdi. Bu topraklarda olan biten her şey sadece bu topraklardan kaynaklanmıyor. 90'lı yıllarda bütün dünyada, kolektif öznelere, kurtuluşçu projelere, radikal dönüşümlere, sosyalizme inançsızlığın belirlediği, bölünmüşlüğün, parçalanmışlığı damgaladığı (ve farklılıkların yüceltildiği) bir politik-ideolojik havayı soluduk ve soluyoruz. Bu iklimde feminizm, bir yandan herkesin kendi köşesinde, kendi farklılığının tadını çıkarttığı projeler halinde parçalanırken, bir yandan

âlâ feminizm değerlendiriyoruz

da mevcut iktidar ilişkileri içinde kadınlara yer açma girişimleri haline geldi. Parlamentoda cinsiyetler arasında eşit temsil girişimleri (örneğin Fransa'da 1993 Kasımı'nda yayınlanan 577'ler Manifestosu) de bu genel eğilimin bir parçası. Bu tür projelerin genel kadın kitlesi açısından çok fazla bir yere gidemeyeceğini ve ancak bir takım ayrıcalıklı kadınları ilgilendireceğini düşündüğümü daha önce Pazartesi sayfalarında belirtmiştim: Belirli bir program temelinde seçilmemiş ve seçenlerin denetimine tabi olmayan kadın parlamenterlerin neden kadınları temsil edeceği hiç açık olmadığı gibi, onların somut sorunlarıyla nasıl bağlantı kuracakları da son derece belirsiz. Durum böyle olunca, bir karşı-hegemonya oluşturmanın yolları, bütünlüklü stratejiler ve programlar geliştirmek. Bunun için ortak platformlar oluşturmak.

Bu da bizi bir kez daha ideolojik hat meselesine getiriyor. Bir yandan kadınların farklılıklarının ötesinde kolektif bir özne olmalarını, öyle davranmalarını mümkün kılacak bir çerçeve olmalı bu. ama öte yandan da resmi ideolojiden. liberal duruşlardan. devletten kendini ayırmalı. Feminizm bir yandan özel alana hapsolmamalı. ama öte yandan toplumsal, siyasal yaşamın mevcut hiyerarşilerinin delilizlerinde de yitip gitmemeli. Buna imkan tanıyacak bir feminizmin adının ben sosyalist feminizm olduğunu düşünüyorum. On yıl önce de kendime bu nedenle sosyalist feminist demiştim.

Gülnur Savran

Geleceği kadınlar belirleyecek

Feministler kadın hareketinin filozoflarıdır. Biliyorsunuz filozoflar her zaman az sayıda olur. Türkiye'de sık sık "Feminizm bitti. Yok oldu" denilir. Feministler varlar, hep olacaklar.

Kadınlar geleceği belirleyecek en önemli faktörlerden biri olacak gibi.

Bence kadınlar dünyanın geleceği. Şimdiye kadar bütün karar organlarından dışlanmışlardı evrensel olarak. Ama dikkat ederseniz bu son yılın en önemli gelişmelerinden bir tanesi odur. İngiltere, arkasından Fransa'da birdenbire çok ciddi sıçramalar yaptılar. Karar organlarına girmeye başladılar. Temsili organlar önmelidir. Orava girmek lazım. Kendi sesleriyle, sözleriyle girmeleri lazım. Şimdi olan da o. Biz kadınlar olarak "Bizim partimizde erkekler bizi temsil ediyorlar" diyemeyiz. O devir bitti. Biz kendi kendimizi temsil etmek zorundayız. Çünkü birçok sorunu farklı yaşıyoruz. Bu hiç genetik özellikle, doğurganlıkla ilgili bi şey değil. Dolaylı bir alakası olabilir. Hayat tecrübele imiz farklı. Biz başka bir şey yaşadık. Başka şeyleri biliyoruz. Bunları bizim yansıtmamız gerekiyor. Karara katmamız gerekiyor. Şimdi dünyanın yarısının dışlandığı bir demokrasi söz konusu. Dolayısıyla eksik bir demokrasi. 2000 li yılların en önemli gelişmelerinden bir tanesi bu olacak. Düşünün tüm 19. yüzyıl boşunca kadınlar oy hakkını almak için mücadele ediyor. Onlara ne denilivor biliyor musunuz? "Ne gerek var. Babanız. kocanız sizi nasılsa temsil ediyor ailenin reisi olarak. Sizin ayrıca oy hakkına ihtiyacınız yok ki." Felsefi planda karşı çıkmanın gerekçesi bu. Çatlak şurda çıkıyor: Bekâr kadınlar var. Özellikle İngiltere'de çok sayıda bekâr kadın var. Öğretmen oluyorlar. mürebbiye oluyorlar, hayatlarını öyle kazanıyorlar. "Peki bizi kim temsil ediyor" diyorlar. "Bizi temsil edecek babalar. kocalar yok. Biz kendi kendimizi temsil etmek durumundayız" diye mücadeleyi başlatıyorlar ve oy hakkı kazanılıyor. Oy hakkının kazanılması İngiltere'de 66 yıl sürüyor. 1918 kısıtlı olarak kazandıkları dönem. 1928 erkeklerle tamamen eşit oldukları dönem. Ancak. 20. yüzyılın sonuna geldiğimizde görüyoruz ki, oy hakkına sahip olmak yetmiyor. seçilmek gerekiyor. Şimdi önümüzdeki dönem bunun mücadelesi yapılacak ve bu mücadele kazanılacak. Tıpkı oy hakkkının kazanıldığı gibi. Bugün İsveç'te yüzde 44'e dayandı parlamentoda kadınların temsil oranı. Ama hâlâ sorunlar çözülmüş değil. İsveçliler kendileri söylüyorlar. İsveç modeldir. Yapılabilir bir çerçeveyi göstermektedir.

Önümüzdeki dönemde her yerde olduğu gibi Türkiyede'de olacak bir gelişmedir. Biz de Ka.Der'i bunun için kurduk. Biz bu mücadeleyi yapmazsak kimsenin bize bu hakkı vereceği yok. İyi niyetle programında "Ben kadınları destekleyeceğim" diyen ÖDP'nin dahi, iş seçimlere gelsin gerçekten temsilci seçtirecek durumda olsun. koyduğu yüzde 30 kadın kotasını uvgulayacağını sanmıyorum, kadınlar bastırmazsa.

Kadın insan ilişkilerini. komünikasyonu sağlar. Mübeccel Kıray buna "tampon" olma işlevi demişti ki, çok doğru. Bence betimlediğiniz şey işin özü. Çünkü bu kadınların tercihi miydi değil midi ayrı mesela ama, tarihsel olarak böyle oluştu. Kadınlar ev dışında çalışsalar bile ev kadını kimliklerini kaybetmediler. Dolayısıyla bu anlattığınız işlevlerin hepsini sürdürdüler. Halen de sürdürüyorlar. Çok küçük bir erkekleşmiş işkadını zümresini bir tarafa koyarsanız kadınlar hâlâ böyle yaşıyorlar. Yansıtılmayan. topluma taşınmayan, karar organlarına taşınmayan da bu. Değişmesi gereken bu. Eğer bir devrim yaşanacaksa burada olacak. Demokrasinin derinleşmesi dediğim şey de işte bu.

Kadınlar çocukların eğitim sorunlarını bilirler. Dolayısıyla eğitim reformu yapılacaksa kadınlara sormak lazım. Yaşlıların sorunları. Onlara bakanlar da kadınlar. Onların sorunlarını bilenler kadınlar. Yaşlılar için nasıl bir kurumsallaşmaya gidileceğini kadınlara sormalı. Hemen bir örnek vereceğim. Edith Cresson Fransa'nın ilk kadın başbakanıydı. 10 ay gibi çok kısa bir sürede hezimete uğradı. Kendi partisinin erkekleri başta olmak üzere medya ve kamuoyu devirmek için harekete geçti ve devirdiler. Tarihe de kötü bir başbakan olarak geçti. Ama üzerine yazılmış kitaplara bakıyorsunuz, yaptığı reformlardan bir tanesi birçok açıdan önemli. Fransa'da bir yanda işsizlik sorunu vardı. Bir yanda da yaşlılara bakmak kadınlara düşen sorumluluktu. Cresson'un yaptığı reform çok basit; Yaşlılara Bakım Servisi kurmak. Birtakım insanlar, çoğunlukla kadınlar, ama bazı genç erkekler de ücretli olarak bu serviste çalışmaya başladılar. Bir vandan insanlara ücretli iş varatıldı, bir yandan da yaşlıların sorununa çözüm bulundu. Yakının üzerine binen yük azaltıldı, çok daha insani bir çözüm getirildi. Bir evi çekip çevirmek çok zor iştir. Binbir ayrıntı vardır. Bütün bu ayrıntıları çok iyi denkleştirebilen. olmayacak işleri başarabilen yaratıklardır kadınlar. Burada müthiş bir tecrübe birikimi var. Ayrıca, Batı demokrasilerinde kadın politikacıların sayısı arttığı için onlarla yapılan konuşmalardan. araştırmalardan çıkan bir sonuç da şu: Kadınlar hakikaten somut sorun çözmeye ilgi duyuyorlar. Kürsüye çıkıp nutuk atmaya ilgi duymuyorlar. Bugüne kadar politika kitleleri etkilemeye, bastırmaya yönelik olarak despotik, erkeksi bir şekilde yapıldı. Kadınlar tribüne oynamıyorlar. Somut sorunları çözmeye yatkınlar. Ve onu iyi beceriyorlar. Düşünebiliyor musunuz bu tür katkılarla. bu üç-dört şevle politika dediğimiz şeyin nasıl alt üst olacağını? Bunun getirdiği başka bir sonuç daha var. Somut sorunların üzerine eğiliyorsunuz. mutlaka farklı ögelerin uzlaştırılması gerekecektir. Uzlaşma. bu ev içindeki ilişkileri sağlama. komunikasyonu sağlama. tampon olma işlevlerinin topluma yansıtılmması gerekiyor. Erkeklerin yaptığı politikalar kutuplaşmalar. düşmanlıklar. husumetlerden başka bir şey doğurmadı. Yani bizim geçmişimizi. solun geçmişini hatırlayın. Herkes. içinde bulunduğu grubun en keskini oldu. O grubu bölüp kendi partisini kurdu. Parçalanma ve kutuplaşma. Erkeklerin yaptıkları politikanın özellikleri bunlar.

Feminizm bugün tüm dünyaya yayıldı. Felsefi olarak baktığımızda gelecekte neler söyleyecek feministler?

Feministler kadın hareketinin filozoflarıdır. Biliyorsunuz filozoflar her zaman az sayıda olur. Türkiye'de sık sık 3Feminizm bitti. Yok oldu' denilir. Feministler varlar, hep olacaklar. Ve farklı eğiilimde feministler olacak. Türkiye'de radikali var. sosyalist feministi var. Kendisini bu kalıplar içerisinde tanımlamak istemeyenler var. Ama önemli olan şu, 70'li yıllarda feminizm felsefi anlamda çok tartışıldı. 80'lerde ve son yıllarda ise tüm dünyaya yayıldı ve kadınlara maloldu. Şimdi birçok kadına soruyorsunuz "Ben feminist değilim" diyor. Türkiye'de feminizm konusunda hala bir düşmanlık var. diğer ülkelerde bu giderek azaldı. Ama, mesela İsveçliler de, feminist lafını kallanmayı sevmiyorlar. Ama İsveçli kadınların bütün hayatları feminist ilkeler üzerine kurulu. O anlamda feminizmin olması söz konusu. Mühim olan da bu. Ondan sonra siz "İllaki ben feministim" diye tutursanız da olur. tutturmasanız da olur. Ben şimdi o naktaya geldim . Birden çok şeye inanıyorum ama, bir ideoloji ile kendimi tanımlarsam bazı kadınların kendilerine sosyalist dedikleri gibi, kendime "radikal demokrat feminist" demem gerekir. Ama mesela biz Ka.Der'i kurarken, bir feminist oluşum olarak düşünmedik. Gerek yok buna. Ne yapmak istediğimiz çok belli. Demokratik ve eşitlikçi bir proje olduğu çok açık. O anlamda gayet tabii feminizmle bir ilişkisi var. Ama Ka.Der feminist bir projedir dediğimiz zaman bize ne katmış olacak? Hiç. Önemli olan yapılmak istenenin iyi tanımlanmasıdır. Yani ben çok daha esnek ve geniş bakıyo-

rum. Çok zengin bir dünya olduğunu düşünüyorum kadın dünyasının. Onu bir feminizm tanımlamasına hapsetmenin mümkün olmadığını düşünüyorum.

Zaten uluslararası dayananışma organizasyonları da ancak böyle bakarsanız olabilir. Tek bir düşünce sistemi içine herkesi sıkıştırmak mümkün değil.

Şirin Tekeli

Bu söyleşi *Geleceğin Solu Solun Geleceği* (Metin Gülbay, Murat Ören, Alan Yayıncılık) kitabından kısaltılarak yayımlandı.

kadın kurtuluş hareketinin imkânları, sınırları...

şimdi ise kadınlığı bir toplumsal kimlik olarak ele almak yaygınlaştı. bunun çeşitli sonuçları var. bu sonuçlar arasında bana en vahim geleni feminizmin bir mücadele alanından bir hassasiyete daraltılmış, hatta ehlileştirilmiş olmasıdır.

türkiye'de feminizmin teleffuz edilmesinin onbeşinci yıldönümünü (ilk küçük gruplar, istanbul), ilk sokakta gösteri yapmasının (17 mayıs 1987, dayağa karşı yuruyuş. yogurtçu parkı) ise onuncu yıldönümünü devirmiş bulunuyoruz. bu parantezleri laf olsun diye açmış değilim. bazı arkadaşlarımızın abartılmış buldukları adıyla kadın kurtuluş hareketimiz. hafızası nisyan ile en malul topluluklardan birisidir ve neyin ne zaman olduğunun, ne zaman başladığının bizzat katılanlarca bile karıştırıldığına defalarca şahit oldum. bunun sonucu mudur bilmiyorum fakat herkesin mevzuyu kendi dahil olduğu anla başlatması bir alışkanlığı aşmış, nerdeyse bir tarih anlayışı haline gelmiştir. bunun en felaket sonucu, birbirimizden hele de geçmişten öğrenmek konusundaki direncimizdir. dolayısıyla, aslında böyle bir yazıyı kaleme alırken içim endişeyle kıpır kıpır olmuyor desem yalan olur. yine de hayatımızın en önemli macerası ve mecrası olan şu zaman parçasına ilişkin şahsi değerlendirmelerimi aktarmak istiyorum.

başladığımız ve ilk yol aldığımız noktayla bugün bulunduğumuz yer arasında kadınlığı nasıl tanımladığımız konusunda bir farklılık önümüze çıkıyor. feminizm türkiye'de, kadınlığın bir cinsel, biyolojik aidiyet (bunu seks anlamında kullanıyorum) olmayıp bir toplumsal aidiyet (bunu da gender anlamında) olduğunu neredeyse hemen herkese kabul ettirdi. ancak, bu toplumsal aidiyetin açımlanması konusunda bu onbeş yıl içinde bir değişim geçirdik. eskiden kadınlar, ağırlıklı olarak ezilen, baskı altına alınan, sömürülen (bunların her biri ayrı ayrı ya da birlikte çeşitli feminist kadınlar tarafından benimseniyordu) bir toplumsal katman olarak ele alınıyordu. şimdi ise kadınlığı bir toplumsal kimlik olarak ele almak yaygınlaştı. bunun çeşitli sonuçları var. bu sonuçlar arasında bana en vahim geleni feminizmin bir mücadele alanından bir hassasiyete daraltılmış, hatta ehlileştirilmiş olmasıdır. kadınlar açısından bütün dünyayı dönüştürmek gibi bir projeyi, "işimizi görürken kadınlarla ilgili duyarlılık taşıyalım"la değiş tokuş etmek şahsen benim ağırıma gidiyor.

bu perspektif farklılığının ikinci vahim sonucu, kadın kimliği adı verilen şeyin neresinin muhafaza edilip neresinin sorgulanacağının da belirsizleşmiş olmasıdır. bu durumda, en kolayına kaçılmakta ve her şey muhafaza edilmektedir gibi gözlemlerim var. düzenin bize dayattığı vazifeler olarak tanımlanabilecek bir çok unsur, (yumuşakbaşlılık, güçsüzlük, ortamların fiziksel ve duygusal koruyanı ve kollayanı olmak) kadın kimliğinin parçaları oldukları içinki gerçekten de böyledir-yüceltilir hale geliyorlar.

öte yandan, kadınlar parçalı, birbirlerinden farklı bir toplumsal grup. bu farklılıkların tamamını yansıtan bir kadın kimliğinden sözetmek nerdeyse imkânsız. dolayısıyla politikanın esas öznesi haline getirildiğinde kadın kimliği epeyce muhayyel bir şey halini alıyor. böylece umulanın aksine değişik kadınlık durumlarını farketmek, tanımak ve esas önemlisi bütün kadınların ihtiyacı olan ortak politikaları üretmek gittikçe zorlaşıyor. bunun biraraya gelmek konusunda bizi zora sokan bir durum olduğunu düşünüyorum.

örgütlenme

biraraya gelme açısından oldukça şanslı bir dönemdeyiz. kuruluşuna hiç bir katkıda bulunmadığımız örgütlerde bile, yani sendikalarda, derneklerde, partilerde kadın birimlerinin illâ ki. bazen kadınların mücadelesiyle bulunduğu, bazen de erkeklerin icazetiyle bulundurulduğu bir süreçten geçiyoruz. ama bunlar tuhaf bir biçimde kadınların kendi poli-

tikaları, talepleri etrafında örgütlenme ihtiyacını soğurtuyor. bu karışık örgütlerde biraraya gelişimizi nasıl kadın örgütlenmelerine dönüştürebileceğimiz meselesine hepimizin bulunduğumuz yerde kafa yormamız iyi olur kanaatindeyim. varolan durumu, bu durum için mücadele eden kadınların çabalarını küçümsemiyorum. bunlar çok önemli adımlar ve kazanımlar ama sendikaların kadın komisyonları, sol partilerin kadın koordinasyonlarıyla kadın kurtuluş hareketinin örülemeyeceği de açıktır. kadın kurtuluş hareketi esas olarak yalnızca kadınların yeraldığı örgütlenmelerin işidir. en azından feminizm açısından.

siyasi temsil

karma örgütlerden söz açılmışken. siyasi temsil meselesine değinmek istiyorum. kadınların siyasi temsili konusunda iki ayrı teknik söz konusu. bunlardan bir tanesi, türkiye'de kader'in temsil ettiği, temsil eşitliği. diğeri de en gelişmiş örneği galiba özgürlük ve dayanışma partisi'nde uygulanan kota sistemi. kadın adayları desteklerken hiç bir kıstas uygulamayan ve dolayısıyla erkeklerden (ve tabii ki devletten) bağımsız bir politikanın üretilmesini hiç bir şekilde önünü koymayan kader'e kendimi çok mesafeli hissediyorum. ama kotanın da siyasete katılmakta güçlük çeken kadınların derdine çare olmadığı, olsa olsa siyasete katılmak isteyen kadınların önünü açtığının da farkındayım. kota çocuklara bakmaz, evin işini görmez, ancak sözkonusu kadın bunları hallettikten sonra ona bir alan tanır.

bu iki yöntem arasındaki tartışmanın türkiye'de tüketilmediğini düşünüyorum. ancak bu tartışma bile çok sık tekrarladığımız bir gerçeğin sonuçlarına cevap vermiyor; "kadın olmak yetmez, kadınlardan yana olmak gerekir." başka bir biçimde ifade edersek, kadınların siyasette temsilinin sağlanması çok şeyi değiştirse bile, kadınlardan yana politikaların temsili anlamına gelmez. bunu nasıl sağlayacağız?

bunun anahtarının örgütlenmekten geçeceği ilk akla gelen şey. ama kadınların siyasi örgütlenmesi konusunda önümüzde tamamlamamız gereken adımlar vardır. bundan ne kastettiğimi anlatmak için müsaade isteyip başa döneceğim.

kadınlar ezilen bir toplumsal grupsa...

kadınlar ezilirler, baskı altındadırlar. ama bunun ötesinde kadınlığın iktisadi sonuçları olan bir toplumsal durum olduğu aşikâr.

bu sonuçları çeşitlendirebiliriz.

pekin'de 1995 yılında toplanan hükümet-dışı örgütler forum'unda kalkınma politikaları kadınlar açısından değerlendirildi. bundan, pekin'deki konferansla ilgili yazımda sözetmiştim. bugün yeni dünya düzenini, yapısal uyum politikalarını eleştiren her eğilimden yazar, bunların kadınlar üzerinde farklı sonuçları olduğundan söz ediyor. daha önceki bir sayımızda ele aldığımız gibi son on yılda yoksulluk kadınları erkeklerden daha fazla vuruyor. kadınların yoksullaşmasının ötesinde yoksulluğun kadınlaşmasından sözediliyor.

kişisel görüşüm, kadınların özel alanda, aile içinde ücretsiz olarak çalıştıkları, yarattıkları değere ailenin reisi tarafından el konulduğu yönünde. ancak kadınların iktisadi konumlanışı konusundaki feminist tahliller, önümüzdeki on yılda, özel alanı aşıp kamusal alana da uzanacak dinamikleri barındırıyor. bu çok önemli bir gelişmedir.

bu gelişmeyle çok genç bir hareket olan feminizm, özel alan politikalarından genel siyasete, oradan da ekonomiye uzanma potansiyelini ortaya koymaktadır. bu çemberin tamamlanması dünyanın kadınlar açısından bütünlüklü bir tahlilinin önümüzdeki on yıl içinde mümkün olacağını müjdeliyor.

buradan nereye...

bu noktadan çeşitli yerlere gidilebilir. elimizdeki imkânları değerlendirmek bizim elimizdedir. ya bize biçilen rolle, her iktidarda düzeltici rol oynayan danışman sivil toplum örgütleri(*) olmakla, kendi kişisel hayatımız üzerine düşünmekle yetineceğiz. ya da toplumu kökten dönüştürecek devrimci bir hareketi kuracağız.

bu uzun vadeli politikaların kendi yaşadığımız coğrafyada gerçekleştirilmesi için belli adımların gerektiğini düşünüyorum. dünyanın her yerindeki kadınlara birlikte düşüneceğimiz şeyler var. ancak ülkemizi, sultası altında yaşadığımız devleti, kanunları tahlil etmek, birbirinden farklı talepleri ve çıkarları olan kadınların taleplerini ve mücadelelerini farketmek, biraraya getirmek. bütün bunları hep biraraya düşünebilmenin yollarını bulmayı ümit ediyorum.

(*) non-governmental organisation kavramını türkçe'ye hükümet ya da devlet dışı örgütler yerine sivil toplum kuruluşları olarak tercüme etmek bile bir ideolojik tercihe tekabül eder bence.

ayşe düzkan

rum. Çok zengin bir dünya olduğunu düşünüyorum kadın dünyasının. Onu bir feminizm tanımlamasına hapsetmenin mümkün olmadığını düşünüyorum.

Zaten uluslararası dayananışma organizasyonları da ancak böyle bakarsanız olabilir. Tek bir düşünce sistemi içine herkesi sıkıştırmak mümkün değil.

Şirin Tekeli

Bu söyleşi *Geleceğin Solu Solun Geleceği* (Metin Gülbay, Murat Ören, Alan Yayıncılık) kitabından kısaltılarak yayımlandı.

kadın kurtuluş hareketinin imkânları, sınırları...

şimdi ise kadınlığı bir toplumsal kimlik olarak ele almak yaygınlaştı. bunun çeşitli sonuçları var. bu sonuçlar arasında bana en vahim geleni feminizmin bir mücadele alanından bir hassasiyete daraltılmış, hatta ehlileştirilmiş olmasıdır.

türkiye'de feminizmin teleffuz edilmesinin onbeşinci yıldönümünü (ilk küçük gruplar, istanbul), ilk sokakta gösteri yapmasının (17 mayıs 1987. dayağa karşı yürüyüş, yoğurtçu parkı) ise onuncu yıldönümünü devirmiş bulunuyoruz. bu parantezleri laf olsun diye açmış değilim. bazı arkadaşlarımızın abartılmış buldukları adıyla kadın kurtuluş hareketimiz, hafızası nisyan ile en malül topluluklardan birisidir ve nevin ne zaman olduğunun, ne zaman başladığının bizzat katılanlarca bile karıştırıldığına defalarca şahit oldum. bunun sonucu mudur bilmiyorum fakat herkesin mevzuyu kendi dahil olduğu anla başlatması bir alışkanlığı aşmış, nerdeyse bir tarih anlayışı haline gelmiştir. bunun en felaket sonucu, birbirimizden hele de geçmişten öğrenmek konusundaki direncimizdir. dolayısıyla, aslında böyle bir yazıyı kaleme alırken içim endişeyle kıpır kıpır olmuyor desem yalan olur. yine de hayatımızın en önemli macerası ve mecrası olan şu zaman parçasına ilişkin şahsi değerlendirmelerimi aktarmak istiyorum.

başladığımız ve ilk yol aldığımız noktayla bugün bulunduğumuz yer arasında kadınlığı nasıl tanımladığımız konusunda bir farklılık önümüze çıkıyor. feminizm türkiye'de, kadınlığın bir cinsel, biyolojik aidiyet (bunu seks anlamında kullanıyorum) olmayıp bir toplumsal aidiyet (bunu da gender anlamında) olduğunu neredeyse hemen herkese kabul ettirdi. ancak, bu toplumsal aidiyetin açımlanması konusunda bu onbeş yıl içinde bir değişim geçirdik. eskiden kadınlar, ağırlıklı olarak ezilen, baskı altına alınan. sömürülen (bunların her biri ayrı ayrı ya da birlikte çeşitli feminist kadınlar tarafından benimseniyordu) bir toplumsal katman olarak ele alınıyordu. şimdi ise kadınlığı bir toplumsal kimlik olarak ele almak yaygınlaştı. bunun çeşitli sonuçları var. bu sonuçlar arasında bana en vahim geleni feminizmin bir mücadele alanından bir hassasiyete daraltılmış, hatta ehlileştirilmiş olmasıdır. kadınlar açısından bütün dünyayı dönüştürmek gibi bir projeyi, "işimizi görürken kadınlarla ilgili duyarlılık taşıyalım"la değiş tokuş etmek şahsen benim ağırıma gidiyor.

bu perspektif farklılığının ikinci vahim sonucu, kadın kimliği adı verilen şeyin neresinin muhafaza edilip neresinin sorgulanacağının da belirsizleşmiş olmasıdır. bu durumda, en kolayına kaçılmakta ve her şey muhafaza edilmektedir gibi gözlemlerim var. düzenin bize dayattığı vazifeler olarak tanımlanabilecek bir çok unsur, (yumuşakbaşlılık, güçsüzlük, ortamların fiziksel ve duygusal koruyanı ve kollayanı olmak) kadın kimliğinin parçaları oldukları içinki gerçekten de böyledir-yüceltilir hale geliyorlar.

öte yandan, kadınlar parçalı, birbirlerinden farklı bir toplumsal grup. bu farklılıkların tamamını yansıtan bir kadın kimliğinden sözetmek nerdeyse imkânsız. dolayısıyla politikanın esas öznesi haline getirildiğinde kadın kimliği epeyce muhayyel bir şey halini alıyor. böylece umulanın aksine değişik kadınlık durumlarını farketmek, tanımak ve esas önemlisi bütün kadınların ihtiyacı olan ortak politikaları üretmek gittikçe zorlaşıyor. bunun biraraya gelmek konusunda bizi zora sokan bir durum olduğunu düşünüyorum.

örgütlenme

biraraya gelme açısından oldukça şanslı bir dönemdeyiz. kuruluşuna hiç bir katkıda bulunmadığımız örgütlerde bile, yani sendikalarda, derneklerde, partilerde kadın birimlerinin illâ ki, bazen kadınların mücadelesiyle bulunduğu, bazen de erkeklerin icazetiyle bulundurulduğu bir süreçten geçiyoruz. ama bunlar tuhaf bir biçimde kadınların kendi poli-

tikaları, talepleri etrafında örgütlenme ihtiyacını soğurtuyor. bu karışık örgütlerde biraraya gelişimizi nasıl kadın örgütlenmelerine dönüştürebileceğimiz meselesine hepimizin bulunduğumuz yerde kafa yormamız iyi olur kanaatindeyim. varolan durumu, bu durum için mücadele eden kadınların çabalarını küçümsemiyorum. bunlar çok önemli adımlar ve kazanımlar ama sendikaların kadın komisyonları, sol partilerin kadın koordinasyonlarıyla kadın kurtuluş hareketinin örülemeyeceği de açıktır. kadın kurtuluş hareketi esas olarak yalnızca kadınların yeraldığı örgütlenmelerin işidir. en azından feminizm açısından.

siyasi temsil

karma örgütlerden söz açılmışken. siyasi temsil meselesine değinmek istiyorum. kadınların siyasi temsili konusunda iki ayrı teknik söz konusu. bunlardan bir tanesi, türkiye'de kader'in temsil ettiği, temsil eşitliği. diğeri de en gelişmiş örneği galiba özgürlük ve dayanışma partisi'nde uygulanan kota sistemi. kadın adayları desteklerken hiç bir kıstas uygulamayan ve dolayısıyla erkeklerden (ve tabii ki devletten) bağımsız bir politikanın üretilmesini hiç bir şekilde önünü koymayan kader'e kendimi çok mesafeli hissediyorum. ama kotanın da siyasete katılmakta güçlük çeken kadınların derdine çare olmadığı, olsa olsa siyasete katılmak isteyen kadınların önünü açtığının da farkındayım. kota çocuklara bakmaz, evin işini görmez, ancak sözkonusu kadın bunları hallettikten sonra ona bir alan tanır.

bu iki yöntem arasındaki tartışmanın türkiye'de tüketilmediğini düşünüyorum. ancak bu tartışma bile çok sık tekrarladığımız bir gerçeğin sonuçlarına cevap vermiyor; "kadın olmak yetmez, kadınlardan yana olmak gerekir." başka bir biçimde ifade edersek, kadınların siyasette temsilinin sağlanması çok şeyi değiştirse bile, kadınlardan yana politikaların temsili anlamına gelmez. bunu nasıl sağlayacağız?

bunun anahtarının örgütlenmekten geçeceği ilk akla gelen şey. ama kadınların siyasi örgütlenmesi konusunda önümüzde tamamlamamız gereken adımlar vardır. bundan ne kastettiğimi anlatmak için müsaade isteyip başa döneceğim.

kadınlar ezilen bir toplumsal grupsa...

kadınlar ezilirler, baskı altındadırlar. ama bunun ötesinde kadınlığın iktisadi sonuçları olan bir toplumsal durum olduğu aşikâr.

bu sonuçları çeşitlendirebiliriz.

pekin'de 1995 yılında toplanan hükümet-dışı örgütler forum'unda kalkınma politikaları kadınlar açısından değerlendirildi. bundan, pekin'deki konferansla ilgili yazımda sözetmiştim. bugün yeni dünya düzenini, yapısal uyum politikalarını eleştiren her eğilimden yazar, bunların kadınlar üzerinde farklı sonuçları olduğundan söz ediyor. daha önceki bir sayımızda ele aldığımız gibi son on yılda yoksulluk kadınları erkeklerden daha fazla vuruyor. kadınların yoksullaşmasının ötesinde yoksulluğun kadınlaşmasından sözedilivor.

kişisel görüşüm, kadınların özel alanda, aile içinde ücretsiz olarak çalıştıkları. yarattıkları değere ailenin reisi tarafından el konulduğu yönünde. ancak kadınların iktisadi konumlanışı konusundaki feminist tahliller, önümüzdeki on yılda, özel alanı aşıp kamusal alana da uzanacak dinamikleri barındırıyor. bu çok önemli bir gelişmedir.

bu gelişmeyle çok genç bir hareket olan feminizm, özel alan politikalarından genel siyasete, oradan da ekonomiye uzanma potansiyelini ortaya koymaktadır. bu çemberin tamamlanması dünyanın kadınlar açısından bütünlüklü bir tahlilinin önümüzdeki on yıl içinde mümkün olacağını müjdeliyor.

buradan nereye...

bu noktadan çeşitli yerlere gidilebilir. elimizdeki imkânları değerlendirmek bizim elimizdedir. ya bize biçilen rolle, her iktidarda düzeltici rol oynayan danışman sivil toplum örgütleri(*) olmakla, kendi kişisel hayatımız üzerine düşünmekle yetineceğiz. ya da toplumu kökten dönüştürecek devrimci bir hareketi kuracağız.

bu uzun vadeli politikaların kendi yaşadığımız coğrafyada gerçekleştirilmesi için belli adımların gerektiğini düşünüyorum. dünyanın her yerindeki kadınlara birlikte düşüneceğimiz şeyler var. ancak ülkemizi, sultası altında yaşadığımız devleti, kanunları tahlil etmek, birbirinden farklı talepleri ve çıkarları olan kadınların taleplerini ve mücadelelerini farketmek, biraraya getirmek. bütün bunları hep biraraya düşünebilmenin yollarını bulmayı ümit ediyorum.

(*) non-governmental organisation kavramını türkçe'ye hükümet ya da devlet dışı örgütler yerine sivil toplum kuruluşları olarak tercüme etmek bile bir ideolojik tercihe tekabül eder bence.

ayşe düzkan

Ahir zamanlar ve Kumkapı kadınları

Kumkapı olayı patladığında tüm yüreğim ve ruhumla Zeynep Uludağ ve annesiyle özdeşleştim. Onları anlıyordum. Yanlarındaydım. Hâlâ da başlarına gelen o pis durum için, tepkileri için, kendilerini savunma gayretleri için yüzde yüz yanlarındayım. Ama olay oldu bitti; Zeynep'in "normale" dönmek gibi bir kaygısı yok. Talihsizliğini bir voliye çevirmenin, sinekten yağ çıkarmanın kaygısında. Gülten Kızılkaya mangal başında, rakı sofrasında kocasına söylermiş. Bitermiş kocası sesine. Şimdi kocası gittiğine göre Türk halkının içli sesi olacak Gülten Kızılkaya.

Birkaç hafta önce *32. Gün*'e çıktım. Gülten Kızılkaya'nın kırmızı sutyeniyle herkesi darmaduman etmesinden hemen sonra. "Mevzu" üstüne konuşmak üzere. Bu "medyada kadın" medya ve kadın. şudur budur üstüne bir nevi "sosyal ok" ilan edildim. korkarım. Bir çeşit sosyal antropolog: nedir, ne olmaktadır; bir anlam ve ehemmiyet mevcut mudur aslında: Kafalar karışık ya... Ben de dere tepe dümdüz konuşmaktayım. Herneyse, çıktım ve şöyle şeyler söyledim. (Üç aşağı beş yukarı tabii ki.)

Türk sinemasını seyrede seyrede büyüdük, şekillendik, yoğrulduk hepimiz. Gülten Kızılkaya'nın "intikam ateşi projesi" aslında seyrettiğimiz filmlerin kalıplarına dört dörtlük uymakta. Burada, esas oğlan yani medya (hani filmlerde Ediz Hun, Murat Soydan, Engin Çağlar) fedakâr ve cefakâr esas kızla ilgilenmek yerine onu fark etmiyor, vamp hain, yalancı kız Suzan Avcı'nın (yani Zeynep Uludağ'ın) peşinde koşuyor. Kızcağız da ne yapsın? Hani Kınalı Yapıncak atar başörtüsünü, çıkarır basma elbisesini "şahane" bir kadına "dönüşür." Ya da Türkan Şoray dokuz derece gözlüklerini fırlatır, dişleklikten kurtulur, sekreter kızdan "arzu nesnesi kadına" dönüşüverir. Esas oğlanın (medyanın) da aklı başına gelir. İlgisini. asıl hak eden iyi yürekli, cefakâr ve de "şahane" kadına yöneltir. Gülten Kızılkaya gözünü açmak zorunda kalıp medyanın kurallarına göre, Türk filmlerinin yılların eskitemediği kalıplarına göre, oynuyor.

Ayrıca nasıl bu filmlerde Türkan Şoray en çıldırtıcı seks danslarını sergilese de, demir yumruklu bir bakiredir; nasıl son zamanlarda milletimizin bir numaralı seks "objesi" Sibel Can esasında iki çocuk annesi "evli barklı" "aile" kadınıdır; Gülten Kızılkaya da iki öksüzü için bu pozları verse de, namusu mücessem bir annedir. Artık Kader Utansın! değil,. Medya Utansın! dır. Değil mi ki "Medya Markaloviç" (bir ad soyad verelim, dedim) onun başörtülü. acılı, makyajsız haliyle ilgilenmemiştir, Gülten Kızılkaya'nın elinden ne gelir? Bir kere doğrudan orantılı bir durum var ne kadar ilgi (Medyadan) o kadar para. Ve bu vahşi kapitalizm çağında aile kadınları için de, herkes için de para için herşey mübahtır. Oyunun yegâne kuralı budur. Parayı alan, ne yapıyorsa doğrudur. Yoksa "enayi" yerine konur. Görülen o ki, bu pozisyona razı olmaya razı olamayacak kadar hırslı biridir Kızılkaya. Zeynep'in parsayı toplamasına (ve parayı) daha fazla seyirci kalamamıştır.

Ben bunları dedim *32. Gün*'de. Filiz e *Pazartesi* için Gülten Kızılkaya'yı yazacağım dedim, bir hafta sonra. Sonra da İstiklal Caddesi'nde karşılaştık. Filiz "Pazar günü *Sabah*'ta çıkan röportajını okudun mu?" dedi. "Yok" dedim. *Pazartesi*'den faksladılar Gülten Kızılkaya'nın "son" röportajını. Okurken okurken dona kaldım. Zira noktası virgülüyle şöyle bir bölüme tosladım. Aynen alıntılıyorum:

"Yaptığı herşeyin iki çocuğu için olduğunu ifade eden ve yaşadıklarını klasik bir Türk filmine benzeten Gülten Kızılkaya, içinde birçok gerçeğin yattığı şu sözleri söylüyor: *Oyunu kuralına göre oynamak zorunda kaldım. Tıpkı eski Türk filmlerinde olduğu gibi. Kötü, vamp kadın Suzan Avcı'nın kızı yani Zeynep Uludağ. Esas oğlan yani medya. Ve ben esas kız... Hani Türkan Şoray'ın yamuk dişlerden, dokuz numara gözlüklerden kurtulup şuh sekreter kız haline dönüşmesi gibi. Çocuklarımı düşünmek zorundaydım. Eğer bugüne kadar akıllıca davranmasaydım kötü yola düşerdim. Birçok sanatçının verdiği pozlar gibi poz verdiğim için kötü yola düşmüş değilim.*

Ne diyorsunuz ey ahali? "Kadın Hislerine Yeminli Tercüme Bürosu" mu açayım yoksa? Milletin çaldığı minareye kılıf biçme dikme atölyesi mi? Yani hanunın hislerine tercüman olduğumdan, programda işittiği sözleri mi "içselleştirmiş?" Ya da onun adına röportajı yapan gazeteci hamın mı yapmış bunu? Yani bu tuhaflığı da anlatmadan edemedim, hakçası. Şimdi konuyla ilgili diğer düşüncelerime sıçrayalım, diyorum.

Herşey o-denli Türk filmi kalıplarında cereyan etmekte ki, kurban Zeynep Uludağ'ın 39 milyar karşılığı baş rolünde de oynadığı "o meşum gecenin" dizisi, taze taze cinsel ilişkide bulunduğunun kaıntlanmasıyla durdurulmuştu. Zeynep Uludağ iftiraya uğradığını, intihara teşebbüs ettiğini söylemişti geceliğiyle basın toplantısında. Ama rapor ispatlıyordu işte: Zina konusunun herkesin apış arasına burnunu soktuğu günlerdi. Kurban, arzu ettiğimiz kadar "masum" değildi.

Cinayet işlemişti (bu nokta da muğlak: Zeynep Uludağ'ın işin içinde olduğu hiçbir vakada gerçeğe tam anlamıyla vakıf olamıyorsunuz) ama mağdureydi. Annesini savunan kızların desteklendiği durumlarda "temiz" aile kızı olmalarında yarar vardı. Yarar zarar bir yana, ne yalan söyleyeyim, Zeynep Uludağ inanılmaz sevimsizdi. Bir nevi "affect" (duygulanım) bozukluğu vardı. Gerçekten sevinemiyor ve üzülemiyor gibiydi. Bakışları buzdandı. En acıklı cümlelerinde bile hiçbir "acık bulamıyorduk. Anne, bu açıdan daha bir inandırıcıydı. Daha bir gerçekti. Zeynep (ve annesi de) alakalı alakasız konularda mütemadiyen yalan söyleyen küçük sosyopatlardı. Geçmişleriyle ilgili bir sürü vukuat ortaya çıkarılmıştı. Parçaların toplamı, kesinkes bütüne eşit değildi.

Tamam olayın kahramanları epeyce "berbat" tiplerdi; ama dava, örnek bir davaydı. Yalnız bir kadının, iki kızıyla yaşaması varolması bu toplumda öyle kolay molav değildi. Zorlanmışlardı. Eğilip bükülmüşlerdi. Deforme olmuşlardı. Daha iyi, sağlam tipler olsalardı çok daha hayırlı olacaktı.

Cinnetim kurtuluşun olur

İlginç bir toplumuz. Hep öyle olduk. Güzel anlamlardan çirkin sonlar, kâbus kadar karanlık işlerden yararlı paydalar çıkartmakta üstümüze yok... Karşıtlık, yaşam felsefemiz. Pusulamız özentilerimiz, alışkanlıklarımız. Daha güncel bir deyişle in'lerimiz out'larımız..

Organ bağışı konusunda çığır açıldı. Yıllardır insanların pisi pisine öldüğü, hastane odalarında ölümün kara ellerine teslim edildiği yer sanki burası değil. Birden bilinçlendik. Bir günde çevreci olduğumuz gibi. Madem bu kadar duyarlıydık, yıllardır ne bekliyorduk? Ebru Esler'in kendini ve eşini öldürmesini mi?

Böyle bir sonun ardından, televizyon kanallarında hangi organların hangi şehirde ve kimlere takıldığını bir borsa simsarı titizliğiyle inceleyen atıl durumdaki organ bağışçıları hastaneleri bastı. Bir aylık organ bağışı oranı bir yıllık bağış oranını üçe katladı. Duyarlılık patlaması yaşadık. Bağışladık ve bağışlandık. Cinnetin eşiğine gelen her kim ise şimdi organlarını bağışlamak gelsin aklına. Kendini ve öldüreceği kişileri en az hasarla tıbbın eline teslim eden cinnet yolcuları, işledikleri cinayetlerle değil, verdikleri organlarla anılıyor. Dört yaşındaki kızını ve kendini tabancayla vuran kadın, hem katil, hem de hayat kurtarıcı.

Objektiflerden evimize süzülen her şeyden neden aynı oranda etkilenmiyoruz? Bizi normal yollarla (yani kendimize ve çevremizdekilere zarar vermeden) organ bağışına davet eden uzmanlar, ya da televizyon programcıları çok mu başarısızdı? İlgimiz neye endeksli? Dünya üzerindeki en insancıl yardımlaşma şekli olan organ bağışı, bu şekilde mi gündeme gelmeliydi? Küçücük bir çocuğa organ bekleyenlerle cinnet geçirenler arasındaki bağlantıyı nasıl anlatacağız?

Elif Görgün

Ben annemle yalnız büyüdüm. Ve erkeksiz kadınlar çocuklarını büyütürken co-dependent (karşılıklı bağımlı) bir ilişki kurarlar. Annenin çocuğu kolladığı, savunduğu kadar, çocuğun da annesini sahiplenmesi söz konusudur. Benim Battal Gazi'liğimin altında bu modelin imzası söz konusudur. Annemle bir gün bir yerde buluşacağız. Yolda arabasıyla kaza yapmış. Daha doğrusu, bir Fruko kamyonu gelip arkadan çarpmış. Annem karakoldan iki göz iki çeşme beni aradı. 14-15 yaşlarında ya var ya yokum. Şimşek gibi gittim annemin yanındaki yerimi almaya. Polisler, özel teşebbüsün tarafında gibi bir görünüm içindeler. Yüzde 100 haksız Fruko kamyonu (benim zamanlarımda ayrıca meşhur "toplum polislerine" şapkaları ve üstün hizmetlerinden ötürü "Fruko" denirdi). Oysa Komser Bey, haklıymış gibi konuşuyor. Şoför şirketi aramış, avukatlarla konuşulmuş: donanım, tecrübe vs. onlardan yana. Ben açtım ağzımı yumdum gözümü. Başkomseri "kapitalistlere" arka çıkmakla suçlayan zehir zemberek bir konuşma yaptım. Tabii, işin özü: anamı üzeni yakarım, meselesi. Komser tutturdu mu "Bu çocuk bana görev başında hakaret etti; onu mahkemeye vereceğim." diye. Araya girenler: "Aman çocuktur şudur budur," diyenler. Yani insan annesini savunma pratiğiyle büyürse, kantarın topuzunu kaçırmaya temayüllüdür. Cengâverlikte ileri rahatça gider ve gelir.

Her neyse, Kumkapı olayı patladığında tüm yüreğim ve ruhumla Zeynep Uludağ ve annesiyle özdeşleştim. Onları anlıyordum. Yanlarındaydım. Hâlâ da başlarına gelen o pis durum için, tepkileri için, kendilerini savunma gayretleri için yüzde yüz yanlarındayım. Ama olay oldu bitti; Zeynep'in "normale" dönmek gibi bir kaygısı yok. Talihsizliğini bir voliye çevirinenin. sinekten yağ çıkarmanın kaygısında. Meğer Hande Ataizi'nden nem kapmış: Sesi de varmış, oyunculuk yeteneği de. Ne toplumuz be! Sesi olmayan, oyunculuk yeteneği olmayan bir adet vatandaşa sahip değiliz.

Gülten Kızılkaya mangal başında, rakı sofrasında kocasına söylenmiş. Bitermiş kocası sesine. Birlikte son eğlencelerinde defaatla "Allahım Neydi Günahım"ı söyletmiş. O şarkıyı Kayahan söylerken ben de "Neydi Günahım" da bu şarkıya maruz kaldım, ruhuna kapılıyorum, mesela. Oysa, bu kurguda gaipten bir ses tabii bu şarkıdaki ısrarcılık. Şimdi kocası gittiğine göre Türk halkının içli sesi olacak Gülten Kızılkaya. Türkiye'ye: hem anneyim, hem ne biçim seksi, pozlarını sergileyecek. En sıradan bir "aile" kadınını dahi, *Aktüel*'deki o sahte-orgazm pozlarını verebilmesi, bu artistik potansiyel, ilginç tabii.

Türk filmlerini bir yandan seyretmiş, ruhumuza nakşetmiş, bir yandan Mine Mutlu, Arzu Okay dahil her pozu çalışmışız milletçe ayna karşısında, demek ki. Türk sineması bizi bir silindir gibi ezip geçti ve iflas etti. Mirası şimdi "medya" dediğimiz ucube yiyor, yediriyor. Herkes bu sofradan nasipleniyor. Herkes. Afiyet olsun.

Perihan Mağden

TÜPÇÜ

RAMİZE ERER

"Orospu, orospuluk yapma!"

Aysel Aktaş, 1985'den beri yayıncılıkla uğraşıyor. 1995'den beri de Güncel Yayınları'nın sahibi. Atıl Ant, Afa Yayınevi'nin sahibi, kitap dağıtım şirketi Dada nın ortaklarından ve Türkiye Yayıncılar Birliği Başkanı. Aysel Aktaş, Atıl Ant'ın kendisine hakaret ettiğini iddia ediyor. Atıl Ant ise bir çok kez not bırakmamıza rağmen konu hakkında konuşmuyor.

Kötü bir olay yaşadınız, neler oldu anlatır mısınız?

Atıl Ant'm sahibi ve ortağı olduğu "Dada", bizden kitaplarımızı satmak için talepte bulundu. Onlara kitap verdik ve karşılığında bize vadeli çekler verdiler. Ancak çeklerin vadesi geldiğinde ödenmedi. Bu durumda bir yöntem çekleri avukata verip tahsil ettirmektir. Fakat biz iyi niyetli davrandık, çünkü sonuçta arkadaşız ve aynı camia içerisinde bir avuç insanız. Usul olarak telefon açtım, ancak Atıl Ant veya herhangi bir yetkiliye ulaşamadım. Bunun üzerine işimi gücümü bırakıp 19 Şubat 1998 Perşembe günü ofislerine gittim. Burada görüştüğüm yetkili Mehmet Akgün bana ödeme güçlüğü içerisinde olduklarını, bana mahçup olduklarını ve sorunu Atıl Ant'm çözeceğini söylerken Servişalı Yapıcı da (çalışan) bu konuşmalara tanık oldu. Tam o sırada Atıl Ant telefon etti. Mehmet Akgün kendisine benim orada olduğumu söyledi ve telefonu bana uzatarak Atıl Ant'm beninle görüşmek istediğim söyledi. Telefonu elime alınca doğal olarak "Efendim," dedim, bana "Ne demek efendim?" diyerek çıkıştı ve ardından herhangi bir şey söylememe izin vermeden "Senin ağzına sıçarım. orospu, orospuluk yapma" diye bağırdı ve telefonu yüzüme kapattı. Ben telefon elimde şoka girmiştim, yanımda bulunan Mehmet Akgün, Servişalı Yapıcı ve Dada'dan alacaklı olan kağıtçı İsmail Bey benim ağlayarak olayı anlatmam üzerine kulaklarına inanamadılar ve Atıl Ant'ı kınadıklarını belirtip bu isimde birinin buna nasıl cüret ettiğini söyleyip beni teselli etmeye çalıştılar.

Siz bekler miydiniz böyle birşey yapacağını?

Erkek egemen bir toplumda hakkını arayan kadın cinsel tacize varan hakaretlere maalesef şaşırmaz. Ancak bu olay sıradan değil, çünkü sözkonusu kişi "aydın" imajını taşımaktadır.

Ayrıca üyesi bulunduğum Türkiye Yayıncılar Birliği'nin başkanıdır. Ve yirmi yıldır yayıncılık yapmaktadır, hatta feminist kitaplar yayınlamaktadır. Bu durumda Atıl Ant'm hakaretlerinin muhatabı olan ben, olayı sıradan göremem. Ve bu durumun teşhir edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Bu şekilde davranmasını neye bağlıyorsunuz?

Şuna inanıyorum, eğer bu çeki tahsil etmeye benim yerime ortağım Aydın Bey gitseydi Atıl Ant hakaret etmeye cesaret edemeyecekti. Çünkü Atıl Ant'a göre muhatap Güncel Yayıncılık değil sadece bir kadın! Feodal bir alışkanlıktan olsa gerek para isteyen kadın olunca nedeni ne olursa.olsun orospudur! Her ne kadar fuar sonrası *Hürriyet* Gazetesi'nde yayınlanan röportajında "Ben kadın yayıncıların çoğalmasını istiyorum," diyorsa da aynı röportajda kadınların yonetime geçince savaş çıkarttıkları şeklinde bir iddiada da bulunmaktaydı. Röportajı okuyunca Atıl Ant'm savaş istediği bile akla gelebiliyordu. Aydın imajının arkasında neler yatabildiğim bu hakaretle ben anlamış oldum.

Peki bu olaydan sonra sizi hiç aradı mı?

Hayır aramadı.

Bu konuyla ilgili herhangi bir yere şikayette bulundunuz mu?

Üyesi bulunduğum ve Atıl Ant'ın Başkanı olduğu Türkiye Yayıncılar Birliği Onur Kurulu na durumu açıklayan ve kınayan bir faks çektim. Ayrıca telefonla görüştüğüm Onur Kurulu üyelerinin hepsi davranışın yanlışlığını vurguladılar ve ilk toplantıda durumu görüşeceklerini söylediler.

Bundan sonuç alınacağını düşünüyor musunuz?

Bu bir anlamda Türkiye Yayıncılar Birlığı için bir sınavdır. Onur Kurulu'nu oluşturan yayıncılardan birisi bana faks yerine noter kanalını tercih etmemi, çünkü olayın hasıraltı edilebileceği konusunda uyardı. Ben yine de faks çektim ve bu konunun toplantıda görüşüleceğini umuyorum.

Sizce hasıraltı edilebilir mi?

İnşallah edilmez. Ancak Atıl Ant çevresine, geçmişine ve imajına güveniyor olabilir. Ayrıca ben söylemedim diyerek yalanlayabileceğini düşünüyor olabilir. Nasılsa karşısındaki tanıksız ve üstelik de alt tarafı bir kadın! Kendisi ise "büyük yayıncı," nasılsa araya birileri girer tatlıya bağlanır. Bence insan ancak böyle duşunurse, böylesine kolay hakaret edebilir.

Hakaret davası açmayı düşünüyor musunuz?

Evet, hakaret davası açacağım. Avukatıma başvurdum. Ayrıca çeklerin tahsili için adli işlemler başladı. Ancak şunu da kabul etmek gerekir. Bu kişi hakaret konusunda epeyce uzman. Vur kaç yöntemini kullandı. Acaba ayın sözleri yüzyüze ve özellikle bir üçuncu kışının yanında söyleyebilir miydi? Dahası telefonda bile konuşmavı uzatmadı, çünkü ahizeyi başka birisinin kulağına davayabilirdim. Ama ne olursa olsun hakaret davası açacağım, sonucu önemli değil. Önemli olan bir kadının Atıl Ant ın hakaretlerini dinlevip üzerine bir bardak soğuk su içmemesidir.

Yayıncılık hayatında kadın olmanın zorlukları neler?

Yayıncılar dünyası da toplumun bir aynası. Elbette söylemleri ile tavırları birbirine uyan çok değerli erkek meslektaşlarım var. Fakat maalesef yaşadığım olaydaki gibi, gerek lüzumsuz iltifatlar gerekse maço tutumlarla cinsel ayrımcılığı hissettirenler de var. Ancak gönül isterdi ki bu örnekteki gibi tutumlar olmasın. Çünkü toplumun kültür dinamiğini bu insanlar oluşturuyor. Onların yayınları sayesinde insanlar yeni bakış açıları kazanıyor. Bu nedenle bu kişilerin topluma örnek olmaları gerekir. Yaptığımız işin sorumluluğunu ve onurunu ben bir kadın olarak hissediyorum. Böylesi kişilerin bu camiadan silinmesini diliyorum. Yoksa hepimizi lekeleyecekler.

Peki yayıncı kadınlar olarak kendi aranızda, sorunlarınızla ilgili çalışmalarınız oluyor mu?

Çok sistemli bir çalışmamız yok. Kadınlar biraraya geldiğinde ortak sorunlarımızı paylaşıyoruz. Ortak bir tavır geliştirmek gerektiğini de biliyoruz. Bazı planlar var ama ne kadarı gerçekleşir bilmiyorum. Tabii böyle bir koordinasyon eksikliğindeki bir neden de, zorlu ve sorunlu bir sektörün emekçileri olmamız. Umarını bu olav bir vesile olur da birlikte tavır geliştirebiliriz.

Yaşadığınız bu olayla ilgili çevrenizdeki insanları tavır koyacağına inanıyor musunuz?

Umuyor ve bekliyorum. Çünkü olayı anlattığını bazı meslektaşlarımın "Evet, o bunu yapar" demeleri oldukça düşündurucu. O zaman soru şu: Böyle birşeyi yapabileceği umulan kişi nasıl oluyor da Türkiye Yayıncılar Birliği Başkanı olabiliyor?

Nevin Cerav

Atıl Ant'm 15 Kasım 1997, Hürriyet Gazetesinde, Gülden Aydın tarafından yapılan röportajından. kadın yayıncılarla ilgili söyledikleri:

Birliğinize üye kadın yayıncı az ama?

Eskisinden fazla. Ailece çalışıldığı için yayıncı, kadınlarla birlikte işini yürütüyor.

Kadın yayıncının seçtiği kitaplarda bir fark gözlediniz mi?

Kadınlar iktidar olduğunda tehlikeli olurlar. Başbakan olan her kadın savaş çıkarmayı becerdi. Bir tek bizimki bunu beceremedi İktidarda erkek gibi davranmamak seviyesine gelmediler henüz. Editorü kadın olan yayınevlerinin çok kadısı bir çizgi izlemediklerini görüyorum.

İktisat Dergisi'nde "Kadın"

İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti'nin yayımladığı *İktisat Dergisi*'nin Mart 1998 sayısında "İktisat ve Toplumsal Cinsiyet", "Kadın Araştırmalarında Yöntem" ve pek çok kadın araştırması yer alıyor.

"Evde konuşamazdım, şimdi kalabalıklara konuşuyorum"

O bir çete mağduru. Susurluk Raporu'nda kocasını çetenin öldürdüğü açıklandı. Bir zamanlar yalnız başına sokağa çıkamayan Pervin Buldan, şimdi politikanın içinde...

Zaten siz baştan beri söylüyordunuz, kocanızı çetelerin öldürdüğünü. Artık Susurluk Raporu'yla devlet de bunu kabul etti. Şimdi neler hissediyorsunuz?

Bunun devlet tarafından yapıldığını biz bas bas bağırarak söylüyorduk. Ama bizi kimse dinlemiyordu. O gün soylenenler dinlenseydi belki bugün bu kadar faili meçhul cinayet olmazdı. Birçok vere müracaat ettik, dilekçeler yazdık, emniyet müdürlüklerine başvurduk. Fakat hiçbir yerden sonuç alamadık. Bir ifade alma zahmetine bile katlanmadılar. Ben Savaş Buldan'ın eşiyim, bu insan nasıl kaçırıldı. bu insan nasıl öldürüldü, bana sormadılar bile.

Neden yapmış olabilirler sizce?

Türkiye'de insanlar öldürülmeden, ya da öldürüldukten sonra bir sürü senaryolar yazılır. "PKK'ye yardım ediyordu, eroin kaçakçılığı yapıyordu" diye. Bugün 3 binin üzerinde faili meçhul cinayet var. Türkiye'de gazeteciler öldürülüyor. Bu insanların hepsi eroin kaçakçısı mı? Ya da bu insanların hepsi PKK'ye yardım mı ediyor? Hepsinin ortak özelliği muhalif olmaları. hiç biri Kürt sorununun çözümünün silahla olabileceğine inanmıyordu. Siyasi çözümü gerekli görüyordu. Bu vüzden hedef oldular. Suçları olsaydı, mahkemeye çıkarıp yargılarlardı.

Zor olacak ama o güne dönelim. kaybolduğunu siz nasıl anladınız?

Ben sekiz aylık hamileydim o zaman. Gece eve gelmeyince Çınar Oteli'ni aradım. Oradaki bayan "Çıktılar" dedi. Evimizle, Çınar Oteli'nin arası on beş dakika sürüyor. Ben on beş-yirmi dakika bekledim gelmedi, tekrar aradmı oteli. "Yaklaşık yarım saat önce çıktılar," dediler. Bana kaçırıldığını söylemediler. Otele birilerini yolladık baksınlar diye. Orada bir taksi şoförü var, o görmüş bir de otelde çalışan personel söyledi polisin aldığını. Onlar kaçırıldıktan sonra biz her yere başvurduk İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nden bir yetkili, Savaş Buldan ve arkadaşlarının ellerinde olduğunu söyledi. İki saat sonra, tekrar aradık Emniyet Müdürlüğu'nü, "Bir isim benzerliği olmuş. Bu isimde hiç kimse elimizde yok," dediler

Kaçırıldıktan ne kadar sonra öldürülmüşler?

Otelden saat 4'te çıkmışlar. Saat 10 sıralarında infaz edilmişler, otopsi raporuna gore. Tabii daha sonra tespitlerimize göre bu insanlara başbakanlık atış poligonunda işkence yapılıyor. Sonra bulundukları haberi gelince aileden gidenler oldu. teşhis ettiler. Ama benim dort gün sonra haberim oldu, benden sakladılar.

Kaç yaşındasınız?

Otuz yaşındayım.

Yirmi altı yaşında dul kaldınız?

Evet.

Nasıl tanıştınız Savaş Buldan'la?

Savaş teyzemin oğlu, yabancı değil, akrabayız yani.

Yani önceden düşünüyor muydunuz birbirinizle evlenmeyi?

Yok, ben ona abi diyordum. Yedi yaş var zaten aramızda. Birgün teyzem isteyince ben hiç karşı çıkmadım.

Yani bir hoşlanma vardı?

Evet vardı. Oyle evlendik işte. 87'de evlendik, 88'de buraya geldik. Yani bir sene Yüksekova'da kaldım ben, sonra İstanbul'a geldik

Bu olaydan sonra sizin hayatınız değişti değil mi? Bir taraftan Savaş Buldan'ın cinayetindeki esrarı çözmek, cumartesi günleri kayıp yakınlarının eylemine katılmak filan.

Gerçekten çok zor. Ozellikle babasız çocuk büyütmek çok zor. Kendimi artık bir kenara bırakıyorum. Çünkü benim gibi genç yaşta dul kalmış, kocası öldürülmüş bir sürü kadın var. Hep onları gözümün önüne alıyorum. Ama iki tane çocuğu babasız büyütmek gerçekten zor Yani şöyle zor, maddi yönden demiyorum ben çünkü maddi hiçbir sıkıntımız yok. Manevi olarak zor. Çocuk işte her gün soruyor: Anne benim babam niye gelmedi, babam nerde.

Bir tanesi hiç tanımıyor zaten?

Hiç tanımıyor. Çünkü öldüğü gün dünyaya geldi ve dakikalar belki çatıştı, o derece. Ben kaçırılma olayını duyduğum zaman fenalaştım. Beni hastaneye kaldırdılar. Doktor da ilk sancıların başladığını, bebeği ahnak gerektiğini söyledi. Ben ilk baştan karşı çıktım, Savaş'tan haber almadan bebeği dünyaya getirmek istemiyorum dedim. Yirmi gün vardı doğuma . Ertesi güne kadar bekledim ama haber alınmadı. Doktor da artık gittikçe tehlikeli olmaya başladığını söyledi. Onların cenazeyi teşhis etmeye gittikleri anda ben doğuma giriyorum. Yani hep çakışmış saatler, dakikalar, saniyeler hep öyle.

Şimdi yalnız mı yaşıyorsunuz çocuklarınızla?

Hayır kayınvalidem var yamında, teyzem var.

Politikaya daha aktif katıldınız kocanızı kaybettikten sonra değil mi?

Tabii daha önce böyle değildim. Çünkü Savaş yapıyordu. İkimize de yeterdi O yüzden ben pek içine girmiyordum. Savaş'ın öldürülmesinden sonra ben bir sene yine hiçbir şeyle uğraşmadım. Şok yaşadım zaten. Bir seneden sonra artık her şeyin farkına vardım. Evde oturmakla hiçbir şey çozülmüyor. Herkesin bir şeyler yapması gerektiğine inanıyorum. O yüzden artık Savaş'ın bıraktığı yerden bayrağı ben taşımaya çalışıyorum. HADEP'e sık sık gidip geliyorum.

Üye misiniz?

Evet, üyeyim. Ayrıca Ozgür Kadın Dayanışma Vakfı girişimcisiyim. Bir de cumartesi annesivim, öyle diyelim artık.

Kayınvalideniz nasıl karşılıyor bu faaliyetlerinizi?

Valla o, hiç karşı çıkmadı, aileden hiç kimse karşı çıkmadı. Hem kayınlarını hem kayınvalidemin teşvikiyle mücadeleye atıldım diyebilirim

Önceki hayatınız nasıldı?

Evde oturmak, ev gezmelerine gitmek, çocuk büyütmek, kocaya hizmet etmek, hep bu yöndeydi. Ama şimdi ben çok karşıyım buna. Kadınların özellikle kendi avakları üzerinde durması gerekiyor, bütün kadınların.

Kocanız geri gelse, tekrar eski hayatınıza döner misiniz?

Havır, kesinlikle dönmem. Yine böyle politikayla ilgilenen, mücadele eden bir insan olarak vaşamava devam ederim.

Zorluklarla karşılaşmıyor musunuz politika yaparken?

Politikanın tabii ki zorlukları vardır ama gerçekten benim görüştüğüm insanlar yani bizim aramızda tartışmalar olduğunu gormedim ben bugüne kadar. Her konuda anlaşıyoruz arkadaşlarımızla. Bir de benim durumumda olan insanlarla da çok görüşüyorum. Mesela Mehmet Sincar'ın eşi Cihan Sincar, mesela Vedat Aydın'ın eşi Şükran Aydın, mesela Medet Serhat'ın eşi Yurdanur Serhat onlarla da çok sık görüşüyorum. Çok iyi anlaşıyorum hepsiyle de.

Bu görüşmeleriniz nasıl geçiyor, daha çok dertleşme biçiminde mi?

Değişiyor. Mesela Behçet Cantürk'ün eşi şimdiye kadar hiçbir kimseyle görüşmemiş. Basından hiç kimseyle görüşmemiş. Onunla sohbetimiz bir Cihan Sincar'ın sohbetiyle çok farklı. Farklılıklar var. İnsandan insana değişiyor.

Şimdi kayıp yakınlarıyla da bir şey paylaşıyorsunuz?

Evet, cumartesi anneleriyle... Bir ortaklığımız var gerçi onların çoğunun eşi, ya da abisi, ya da çocuğu bulunmamış. Bizimki bulundu ama biz onlara destek vermek amacıyla gidiyoruz. Başkaları kaybolmasın diye..

Orada konuşma filan da yapıyorsunuz değil mi?

Bazen yapıyorum, özellikle yıldönümlerinde yapıyorum. Savaş'ın kaçırılış öyküsünü anlatıyorum

Hiç aklınıza gelir miydi beş sene önce, ben kalabalıkların önüne çıkacağım, konuşacağım diye?

Valla benim ilk konuşmam Cumartesi annelerinde oldu zaten. Yani kitleye konuşmayı ilk defa orada yaptım. Gerçekten çok heyecanlandım, zangır zangır titriyordum. İlk konuşmamdı ama şimdi alıştım artık canlı yayınlara bile çıkıyorum. Hiç heyecan diye birşey yok, insan bir yerden sonra alışıyor.

Hani bazen aile büyüklerinin yanında bile rahat konuşamaz insanlar?

Tabii, öyle. Biz de öyleydik, aile büyüklerinin yanına çıkamıyorduk bile. Özellikle erkeklerin olduğu yere. Ama şimdi öyle değil. Artık bir yerde oturuyoruz, konuşuyoruz, tartışıyoruz. Evde bile konuşamazken şimdi kalabalıklara konuşuyorum. Bu çok büyük bir gelişme gerçekten.

Sizin kızınız var. Kızınız da herhalde eski Pervin Buldan değil, yeni Pervin Buldan olacak?

Yeni Pervin Buldan olacak.

Çok farklı bir anne modeli görüyor şimdi değil mi?

Evet, doğru. Mesela beni Savaş götürüyordu her gittiğim yere. Artık her yere ben kendim gidiyorum. İşte evin erkeği eve gelecek, üç çeşit ya da dort çeşit yemek yapalım. Ya da üç çeşit yemek olunca acaba kızacak mı acaba söylenecek mi? Bu tür tedirginlikler vardı. Ama şimdi yemek pişirmek bile aklıma gelmiyor gerçekten. Yalnız çocuklarını var dive bir şeyler yapmak zorunda kalıyorum.

Çok gençsiniz. Hep böyle tek başına mı yaşayacaksınız?

Evet, çocuklarımı gerçekten Savaş'a layık insanlar olarak yetiştirmek hedefim. En büyük hedefim bu. Yani iki çocuğumu da Savaş'ın istediği bir şekilde yetiştirmek. Çünkü Savaş hep isterdi ki çocuklar Kürt gelenek ve göreneklerine bağlı insanlar olarak yetişsin. Kürtçe konuşmalarını isterdi çocuklarının. Ve benim en büyük hedefim çocuklarımı onun istekleri doğrultusunda yetiştirmek. En büyük hedefim bu.

Peki Savaş Buldan davası ne olacak?

Yeni dava açacağız. Donemin emniyet genel müdürü, donemin başbakanı bunlar hakkında dava açmaya hazırlanıyoruz. Tabii ki bu davadan olumlu bir sonuç alacağımıza inanmıyorum. Çünkü biz Türkiye'deki hukuk sistemine güvenmiyoruz. Eğer Türkiye bir hukuk devleti olsaydı gerçekten bugün Türkiye'de ne faili meçhul cinayetler olurdu, ne kayıplar olurdu, ne vargısız infazlar olurdu ne de köy yakmalar ve yıkmalar olurdu. Onun içm biz Türkiye'deki hukuk sistemine güvenmiyoruz. Ama bu insanlar tarihe birer kara leke olarak geçecekler ve birgün halka hesap verecekler. İnandığımız tek şey budur bizim.

Filiz Koçali

Işılay Saygın istifa!

Aile İçi Şiddete Son Kampanyası'nı yürüten kadın grupları, Kadından Sorumlu Devlet Bakanı Işılay Saygın ın son günlerde ardı ardına yaptığı basın açıklamalarını protesto etmek üzere, 7 Şubat 1998 Cumartesi günü, Taksim Meydanı'nda bir basın açıklaması yaptı. Yapılan açıklamada; "Bekâret kontrolünü bu kadar candan destekleyen, bekâret kontrolü yüzünden intihar eden kadınların intiharını 'ediyorsa, edecektir' diye adeta normal karşılayan; 'üç-beş intiharı', 'önemsiz birşey' olarak tanımlayan, en cinsiyetçi, en maço, en sert, en hoşgörüsüz haliyle, hem "baba" hem de "koça" olduğunu gayet iyi bildiğimiz devletin "baba"lığını bir kez daha ilan edip savunan, kendisi de içinde olmak üzere, halen evli olmayan tüm kadınları "özel hayatı" bile olmayan bir garip yaratıklar olarak gören, 'Kadınlar politikada eşit düzeyde temsil edilmek istiyorlar. Yoksa diğer şeylerde önemli bir sıkıntının olduğuna inanmıyorum' diyebilen birinin "Kadın bakanlığı" koltuğunda neden oturduğunu anlamak mümkün değil" denildi.

"Işılay Saygın'ın kadınların hayatını cehenneme çeviren bu sorunları çözme iddiasındaki ve kadınların yıllar süren mücadelesi sayesinde kurulmuş olan bu bakanlıkta bir dakika bile kalmasını istemiyoruz" diyen kadınlar Işılay Saygın'ın derhal istifa etmesini istediler.

Kadın örgütlerinde verimlilik, etkinlik, iletişim...

Kimlerle neler yapılabilir?

Geçtiğimiz ay Ankara'da "Kadın örgütlerinde verimlilik, etkinlik ve örgütler arası iletişim" konulu bir toplantı yapıldı. Toplantı Uçan Süpürge ile Goethe Institut işbirliği ile gerçekleştirilmişti. İki gün süren toplantıya Türkiye'nin dört bir tarafından kadınlar konuk olarak çağrılmıştı.

Konuşmacılar arasında Almanya'dan gelen kadınlar, kendi deneyimlerini, Almanya'daki kadın hareketinin gelişim sürecini ve bu süreç içinde ortaya çıkan yeni gündemi aktardı. Özellikle Kadın ve Gençlik Bakanlığı ndan gelen yetkili. Waltraud Dahs, günümüz Almanyasındaki durumu, Pekin kararlarının kendi ülkelerindeki uygulunmasıyla ozetledi.

Türkiye'li konuşmacılardan Kadın Emeği ve Değerlendirme Vakfı Başkanı Şengül Akçar "Bölgesel Kadın Örgütlerinde Verimlilik ve Kaynak Arttırma" konulu konuşmasında yılların birikimine dayanan örnekleri ile sorunu çok gerçekçi bir gözle aktardı. Örneğin: "Bir projeye başlangıçta kaynak bulmak çok zor değil. Ama başlanan projelerin sürdürülmesinde yoğun emek gerekiyor. Ömür boyu emeklerini ucuza kaptıran kadınlar, kadın konulu projelerde de bunu bir kez daha yaşıyorlar", "Bir takım kadınlar, başka kadınlar adına projeler yapıyor. Bu kadınların gerçek beklentilerine ne kadar denk düşüyor? Uzun vadede işleyen bir projede yöredeki insanların, ilgili grubu benimsemesi onemli. Çok kez kadınlar ekonomik rahatlık istivor, bağımsızlık değil."

Kültür Sendikası'ndan Sündüz Haşar, Türkiye'deki kadın hareketinin gelişim süreci içinde ortaya çıkan yeni gündemi aktarırken Kader Genel Sekreteri Zülal Kılıç konuşmasını "Uluslararası kadın toplantıları ve resmi platformlarda son 20 yılda kazanılanları" özetledi. Zülal Kılıç konuşmasında ayrıca "Uluslararası kadın hareketinde Türkiye'deki kadın hareketinin yerini tanımladı. Gerek Haşar gerek Kılıç konuşmalarında temel konu olan örgütler arası iletişim, etkinlik ve verimlilikle ilgili olarak Kader'in kurulmasını özel olarak ve olumlu bir biçimde vurguladılar. Ancak bu olumluluğu gerekçelendirmekte pek başarılı olamadılar. İkisinin de Kader'den beklentileri çok fazlaydı ama Kader'in beklentileri karşılayıp karşılamayacağı da çok tartışmalı.

Konuşmaların bitiminde kadınlar için çok önemli bir konu olan, meselenin can alıcı noktası örgütler arası iletişim, etkinlik ve verimlilik tartışmalarına çok az yer kalmıştı. "Türkiye'de kadın örgütleri sahip oldukları gerçek gücün altında bir etkinlik içinde" başlığıyla özetlenebilecek bir tartışmanın sorularının tartışılması bir başka bahara kaldı. Kafamı işgal eden sorular arasında şunları sıralıyabilirim:

Kadın örgütleri arasındaki iletişimsizliği nasıl çözeriz? Türkiye'de kadın örgütleri ve kadınlar arasındaki bir iletişim ağına gereksinim var mı? Varsa nasıl olmalıdır? Kadın örgütleri aralarında bir iletişime gerçekten hevesli mi?

Kanımca kadın örgütleri arasında iletişimin artmasını talep ederken ve bu iletişmin verimliliği arttıracağı savı ile yola çıkarken hangi kadın örgütlerinin kapsama alanına girdiğinde anlaşmak vazgeçilmez bir ön koşul. Kadınların aynı cinsiyeti paylaştıkları kesin ama kadın sorunlarına bakış ve ele alışta aralarında çok fark var. Bunlar bazen ince ayrımlar değil teorik ve pratik ciddi ayrımlar hatta zıtlıklar barındırıyor aralarında. Hangi kadınlar birlikte neler yapabilir konusunda yakın tarihimizde "Kadınlar Şiddete Karşı Kampanyası", "1997 8 Mart Platformu" sayılabilir.

Şahika Yüksel

Kader Kemalizmin yeni biçimi mi?

Şirin Tekeli, Şule Aytaç ve Kader kurucusu olan birçok kadın Türkiye'de feminizme ilk katkıları koyan arkadaşlarımız. Aşağıda Başak'ın onların Kader'le izledikleri çizgiyi eleştiriyor.

17 Şubat 1998 tarihinde Adana'da Çukurova Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (KADAUM) ile Adana Kadın Kuruluşları Birliğinin ortak olarak düzenledikleri "Medeni Kanun ve Kadın" konulu bir panel yapıldı. Medeni Kanun'un Kabulünün 72. yıldönümü dolayısıyla düzenlenen bu panelde Kader'den Şule Baykal konuşmacı, KADAUM Başkanı Gaye Erbatur panel yöneticisiydi. Aysel Baykal malum politikacı kadın tiplemesiyle (erkeksi, asık suratlı tavırlarıyla) kadınların gücü ele geçirmesinden, parti yönetimlerinde olmalarından, mecliste olmalarından söz etti. Sosyal demokrat anlayışın kadına bakışını, diğer sağ partilerden ayıran temelde önemli fark olmadığını değişik bir şekilde de olsa ifade etti.

Benim asıl tartışmak istediğim Şirin Tekeli ve Kader anlayışı. Tekeli feminist mücadelenin mirasını taşıdığını söyledi. 1980'lerdeki feminist çıkışlarının o günün koşullarında radikal bir hareket olduğunu. bugün de hâlâ radikalliklerinden söz edilebileceğini söyledi.

Çankaya köşkünde Cumhurbaşkanı'nı ziyarete gidip dantelli bir kürsü hediye eden, bu hareketlerinin basma ve kamuoyuna çok sempatik geldiğini söyleyen, Cumhurbaşkanı'nın kendileriyle çok ilgilendiğini, yardımcı olacağına söz verdiğini aktaran Şirin Tekeli'nin hâlâ radikal olduğundan söz etmesi taktir edilecek birşey doğrusu...

30-35 yıllık muhafazakar-sağ bir politikacı olan Süleyman Demirel in verdiği sozleri ne kadar yerine getireceğini biz kadınlar hep beraber göreceğiz.

Şirin Tekeli ve Şule Aytaç arkadaşlarımız Kader örgütlülüğü ile elitist, kaymak tabakalarıyla ittifak halinde verdikleri kadınların kurtuluşu mücadelesi nerelerde karaya vuracak bakalım. Sistemle bir mücadeleyi hedeflemeyen, siyasi tercihlerini göz önüne almadan kadın adayları destekleyen Kader anlayışı, parlementoya taşıdığı kadınları denetleyecekmiş. Parti disiplini ve kararlarını dinleyen kadınlara da yapabileceği şey, gelecek seçimlerde desteklememek olacakmış. Herşey ne kadar muğlak değil mi? Kader yöneticileri ile onların "ideolojik" olan anlayışlarına başarı dilemekten başka yapacak birşey yok. Ama naçizane bir feminist olarak; Sosyal Demokrasi ve Kemalizmle olan yakın temaslarını "hâlâ radıkaliz" diye yutturmaya kalkmasınlar. Biz bu akımların kadınlar için ne anlama geldiğini 75 yıldır biliyoruz!

Başak, Adana

Bu ne yaman çelişki Kayahan

Kızı topluma kotu ornek oldu diye tv'den onun adına ozür diliyor, kızıyla ilişkisini kesiyor. Kayahan. Kızına kim örnek oldu acaba? Evliyken başkasıyla (Sarışekeri) ilişkiye girip, sonra karısından boşanıp onunla evlenmişti kendisi. Büyük aşk kısa sürede sona erdi ve ondan da boşandı, büyük sanatçı! Sonra başka aşklar... Ve bunları yaşarken Kayahan hiç özür dilemedi! Hatta gururla anlattı; aşk, sevgi yüce duygulardı (aşk bu mu?) saygı duyulmalıydı, o bir sanatçıydı, en ivi âşık olunca üretiyordu, onun aşkları böyle yüce şeylere hizmet ediyordu. Özür dilemesi de ne demek saygıyla bağrımıza bastık.

İşte yine iki yüzlü değer yargılarımız yapacağını yaptı! Kayahan sadece bir erkek ve bir erkek gibi yaşıyor. Beste de kızı değil oğlu olsavdı bu kadar gündeme bile gelmezdi. "Helal. tanı babasının oğlu" olurdu.

Zeliha, Ankara

Mor Çatı Medeni Kanun'u eleştirdi

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Medeni Kanun'daki son değişiklikleri eleştiren bir bildiri yayımladı. Bildiride, basından izlendiği kadarıyla "ailenin reisinin erkek olmasından", "aile içi yükümlülüklerin paylaşılmasına "velayet hakkının kullanılmasından", "ikametgâh seçimine" dek bazı maddelerin eşitlikçi hükümler içerdiği vurgulanıyor. Ama bunun yanı sıra tasarının ilgili kadın kuruluşları tarafından görülmediği için bu maddeler ve özellikle mal rejimi konusunda nasıl bir düzenleme yapıldığının bilinmediği de eleştiriliyor.

Özellikle 159. maddedeki son değişiklik eski yapısından oldukça farklı ve kadının aleyhine kullanılabilecek bir farklılık içeriyor. Oysa 1993'teki taslakta bu madde şöyle geçiyor: "Eşlerden her biri, meslek ve sanat seçimi ve vürütülmesinde eşit haklara sahiptir." Yeni taslakta ise, "Eşlerden her biri meslek ve iş seçiminde ve bunların vürütülmesinde diğer eşi ve ailenin huzurunu gözönünde tutar." eklinde bir değişikliği içeriyor. Sadece bu maddenin bile hazırlanan kimi maddelerde ciddi birtakın sorunlar getirebileceğinin ifade edildiği bildiride, 159. madde bu haliyle yasalaştığı takdirde kadınların çalışma hakkının kocalar tarafından "kendisinin ya da ailesinin huzurunu bozduğu" gerekçesiyle gasp edileceği dile getiriliyor.

"Şiddet Yasası" ilk kez uygulandı!

Aile içi şiddetin önlenmesini amaçlayan yasa, siddet mağduru kadınların malıkeme yoluyla koruma kararı aldırabilmesine olanak tanıyor.

Şubat ayı içinde yapılan bir basın ve kamuoyu açıklaması, nedeni itibariyle uzucu olsa da duyurduğu sonuç açısından umut vericiydi. Ankara Av. Esin Özbey tarafından yapılan açıklamada. Yargıç İsmail Bilgin'in "4320 savılı Ailenin Korunmasına Dair Yasa"vı ilk kez uygulayarak. kocasının 10 yıllık evliliği boyunca kendisine ve çocuklarına uyguladığı maddi ve manevi şiddeti belgeleyen D.Y. lehine yasanın öngördüğü tüm tedbirleri aldığını ve kararı Cumhurivet Savcılığına gönderdiği bildiriliyordu.

Açıklamanın ekinde yer alan 1998/29 numaralı gerekçeli kararda, astsubay olan davalı kocanın sürekli olarak dövmek, aç bırakarak eziyet etmek, bevlik silahıyla öldürmekle tehdit etmek suretiyle D.Y.'de olağanüstü korku yarattığı; çiftin bu olaylar karşısında tepki gösteren üç vaşındaki küçük çocuklarının da babanın şiddetine maruz kaldığı kaydediliyor ve D.Y.'nin Adli Tabipten 7 günlük rapor aldığı bilgisi yer alıyor. Bu olavdan sonra D.Y.'vi hamile olduğu dönem de dahil dövmeye devam eden davalı kocanın, son olarak 2 Şubat 1998 tarihinde D.Y.'yi on beş gün rapor almasına neden olacak biçimde dövmesi üzerine mahkemeye tedbir kararı alınması istemiyle başvuran D.Y.'nin bu istemi Ankara 6. Sulh Ceza Malıkemei'nce yerinde görülmüş.

Mahkeme kararma gore, kusurlu görülen koca D.Y.'ye, çocuklarına veya avnı çatı altında yaşayan diğer aile birevlerine karşı şiddet ve korkuya yonelik davranışlarda bulunmayacak; çiftin ortak evi D.Y. ve çocuklarına tahsis edilerek koca evden uzaklaştırılacak; koca ortak eve ve D.Y.'nin işyerine yaklaştırılmayacak; D.Y.'nin, çocuklarının veya aynı çatı altında yaşayan aile birevlerinin eşyalarına zarar vermeyecek; onları herhangi bir iletişim aracıyla rahatsız etmeyecek; silah ve benzeri araçlarını zabıtaya teslim edecek ve bu tedbir hükümlerine avkırı davranması halinde tutuklanarak hapis cezasına çarptırılacak.

Elvan Göçmen, Ankara

Oryantalizmin feministçesine eleştiri

İki yanlış bir doğru eder mi?

Bu yazıyı yazma nedenim Necla Akgökçe nin, *Pazartesi* nin Şubat 1998 sayısında yayınlanan "Oryantalizmin Feministçesi" başlıklı yazısına ilişkin bazı eleştirilerimin olmasıdır.

Akgökçe'nin bu yazıyı yazmasına vesile olan yazı (Gecekondu Mahallelerinde Feminist Siyaset Mümkün mü? *Pazartesi*, Aralık 1997) benim de kafamı kurcalamış. Heidi Wedel'in Berlin'den kalkıp İstanbul'un gecekondu semtlerinde alan araştırması yapması beni oldukça şaşırtmıştı. Öncelikle, Türkçe bildiğini varsayıp böylesi bir çabayı takdir etmekle birlikte, "Yerel Alanda Siyasal Katılım ve Sosyal Yardımlaşma" gibi iddialı bir başlığı olan çalışmanın yalnızca iki gecekondu semtiyle sınırlı bir araştırmayla gerçek sonuçlara varamayacağını düşünmüştüm. Öte yandan araştırmayla varıldığı söylenen sonuçları da oldukça derinliksiz, bildik bulmuş ve kültürel, sınıfsal koşullara bağlı alternatif direnme ve örgütlenme biçimlerini gözardı ettiğini, hatta bunların hiç farkında olmadığını düşünmüştüm. Ama bu eksikliklerin, toplantının bir sayfalık bir özete sığdırılmaya çalışılmasından da kaynaklanmış olabileceğini gözönüne alıp yazıyı, "Bir yerlerde böyle bir araştırma var; gerekirse arar bulurum," diye aklımın bir köşesine yazmıştım.

Akgökçe'nin yazısından, onun bu ikinci el kısa yazıdan benden daha çok malzeme çıkardığını görmek, beni eleştirel okumaların verimliliği bakımından sevindirdi. Ancak yazısındaki "biz-yani, çevre ülke feministleri/ onlar-yani, merkez ülke feministleri" ayrımı, bunun sonucu olarak da "herkes kendi işine baksın" yaklaşımı beni oldukça rahatsız etti ve böyle bir yazı yazma gereği doğdu.

Birinci itirazını, feministler arasına set olarak çekilen bu merkez-çevre ilişkisine. Öğreten, medeniyetin temsilcisi beyaz kadın yaklaşımı ne kadar kısıtlayıcı, ilişki kurmayı, karşıdakini anlamayı engelleyici ise, biz farklıyız, Üçüncü Dünyalı olarak farklı ezilmişliklerimiz var ve buna ilişkin mücadele biçimlerimiz de bize özgü olacaktır; tarihiniz ve bilginiz sizin olsun yaklaşımı da o oranda tehlikeli görünüyor. Bu, ne sufrajetlerden, ne mavi çoraplılardan ne de Clara Zetkin ve Rosa Luxemburg'un görüşlerinden öğrenecek bir şeyimiz var demektir. Herkes kendi tarihini sil baştan yaratır, öyle mi?

Bu yaklaşım uluslararası bir feminist harekete de olanak tanımayacaktır. Koşulları ve dereceleri farklı olsa da, kadınların ezilmişliklerinin kaynağına karşı mücadele etmek ve bunun yollarını diğer kadınlarla paylaşmak, diğerlerine akıl öğretmek olacaksa, niye projeler üretiyor, İslam ülkelerinin feministleriyle buluşuyor (yoksa hepsi yekpare Üçüncü Dünyalı mı sayılıyor?), Ruanda'da, Cezayir'de katledilen, Yugoslavya'da tecavüze uğrayan kadınlarla ilgilenip onlarla dayanışmaya çalışıyoruz? Kapitalist ve emperyalist Batı nın kirli savaşı yalnızca Üçüncü Dünya nın potansiyel mağdur kadınlarını mı ilgilendiriyor?

"Batılı" kadınların "akıl öğretmek yerine kendi avantajlarını sorgulamalarına" gelince, tüm kadınlar adına konuşulamayacağına göre, bunu yapan ve bunu yapmayı oldukça ciddiye alan kadınlar ve gruplar olduğunu belirtmekle yetinelim. Bunun yakından izlediğim bir örneği, merkezi Tübingen'de olan "Terre des Femmes" (Kadınların Dünyası) adlı bir vakıf kurmuş ve aynı adla bir de dergi çıkaran kadınlar. Bu kadınlar yalnız Üçüncü Dünya nın değil, bütün dünyanın işlerine burunlarını sokuyor ve kendi ülkelerinde yaşadıkları hayatın, dünyanın bir ucundaki başka kadınlara neye mal olduğunu da duşunup buna itiraz ediyorlar. Örnekler vermek gerekirse:

1. Kadınların sünnet edilmelerine karşı çıkıyor ve gerek mülteci kadınlar arasında gerekse sünnetin uygulandığı ülkelerdeki kadınlar arasında bir dayanışma ağı kurulmasına ve maddi destek sağlanmasına çalışıyorlar. En önemli önerileri de, sünneti yapan ve toplumsal statülerinden vazgeçmemekte direnen kadınlara yeni iş alanları açılması ve işin maddi boyutuna alternatif üretilerek kadın sünnetinin nihai olarak bertaraf edilmesi. Yani, üçüncü dünyalı kadınların da bedensel bağımsızlıklarını kazanmaları ve toplum ya da kültür adına kadın bedenine yönelik saldırıların önüne geçilmesi.

2. Özellikle Uzakdoğu'da yaygınlaşan ama dünyanın her yerine yayılmış seks turizminin, çocuk fahişeliğini körüklediğini ve bu pazarın asıl müşterilerinin Batı'nın erkekleri ve küçük oranda da olsa kadınları olduğunu biliyorlar. Talepleri, bu insanların izlenip engellenmesi ve bu pazardan yararlananların saptanıp kendi ülkelerinde cezalandırılmaları.

3. Dünya pazarının globalleşmesinden sonra Batılı yatırımcıların ucuz işgücü ve hammadde nedeniyle atölyelerini Üçüncü Dünya ülkelerine kaydırmasından en çok zarar görenin, ucuz emek anlamına gelen kadınlar ve çocuklar olduğunu biliyor ve buna itiraz ediyorlar. Terre des Femmes kadınları özellikle tekstil ürünlerinin yüzde 70'inin kadınlar tarafından (erkek ve çocuk giysileri de dahil) satın alındığı gerçeğini gözönüne alarak, 1997 yılında "Temiz Giysi" ve "Etik Üretim Sorumluluğu" başlıklarıyla kampanyalar başlattılar. Bu çerçevede seri ilanlarla, Almanya'nın büyük üretici ve aracı tekstil firmalarının adları açıklanıp her birinden, atölyelerindeki iş kollarını açıklamaları ve Uzakdoğu'da yoğunlaşan atölyelerinde de kendi ülkelerindekine denk iş sözleşmeleri yapmaları çağrısında bulunuldu. El ilanları ve broşürlerle kadın-erkek herkesin ilgili firmalara yazı yazması, bilgi istemesi, yanıt alınmadığı takdirde, alışveriş boykotu yapılması istendi. Bu kampanyaya kadınlar kadar erkekler de katıldılar; ama bilgiç, kendi refahlarından kaynaklanan vicdan azaplarının sesini bastırmaya çalışan bir Batılı edasıyla değil, uluslararası kadın ve işçi dayanışması amacıyla.

Bu tür kampanyalara Batılı'nın vicdan azabı ve bilmişliği demek de mümkün, uluslararası kadın ve sınıf dayanışması da. Avrupa'daki kitlesel işsizliğin bir nedeninin de, bu üretim merkezi kaymasının olduğunu görmemek mümkün mü? Dünya küçülüyor ve dayanışma zorunluluğu kendini daha çok dayatıyor. Ama yanyana durarak; birbirine ne alttan ne de üstten bakmadan, deneyimleri diğer bir dile çevirmeyi başararak.

Tüm bunlar, oryantalist bakışın eleştirilmeyeceği, "işbirliği olsun da nasıl olursa olsun" anlayışının kabul edilmesi gerektiği anlamına gelmiyor elbette. Ama bu eleştirel bakışı her gün ve her durumda kendimize de yöneltmeyi unutmadan. Ne de olsa herkesin kendini daha "bevaz" (!) hissettiği ve bunu haklı ve meşru gördüğü bir zaman olur hayatta.

Son söz olarak, Akgökçe'nin abartmadığını düşündüğü kültür farklılığının dozunu biraz fazla kaçırdığını ve Heidi Wedel'in günahını bütün dünya kadınlarına -özellikle de merkez ülke kadınlarına- ödetmesinin doğru olmadığını düşünüyorum.

Ece Göztepe

D vitamini kış aylarında destek istiyor!

Kemik ve diş oluşumunda başrol, kuşkusuz D vitaminindedir. Diğer isimleri kalsiferol ve kolakalsiferol olan D vitamininin doğal kaynağı güneş ve bazı besin maddeleridir. D vitamini, paratiroid hormonla birlikte vücutta kalsiyum ve fosfat dengesinin korunmasına yardımcı olur. Ayrıca bağırsaklardan kalsiyumun emilmesinde rol oynar; dolayısıyla kemik ve dişlerin güçlenmesi için vazgeçilmezdir.

D vitamini eklenmiş süt, en iyi besinsel kaynaktır. Yağlı balıklar (sardalya, somon, ringa gibi), karaciğer, süt, mandıra ürünleri ve yumurta sarısında D vitamini vardır ama pek yeterli olduğu söylenemez. Günlük normal D vitamini gereksiniminin besinlerden alınması önerilen miktarlar, on sekiz yaşa kadar 10 mcg (400 IU); 19-22 yaş 7.5 mcg (300 IU); 23 yaş üzeri 5 mcg (200 IU)'dır. Gebelik ve emzirme dönemlerinde gereksinim 5 mcg artar. Uzun süreli D vitamini eksikliği, kanda kalsiyum ve fosfat düzeylerinin azalmasına ve bu duruma bağlı olarak da, kemiklerde yumuşamanın ortaya çıkmasına neden olur. Bu durum çocuklarda raşitizm, büyüklerde ise osteomalazi olarak adlandırılır. Kadınlarda menopozla birlikte kemik kaybının da başlaması, ileri yaşlarda kolay kemik kırılmalarına yol açarak osteoporoz denen kabusumuzu oluşturur. Bu nedenle kadınların menopoz öncesi kemik yapılarının güçlü olması, kayıplardan daha az etkilenmeleri şansını doğuracaktır.

Kimlere destek gerekli?

D vitamini gereksinimi genellikle güneş ışığından ve besinsel kaynaklardan yeterince sağlanabilir. Ancak yetersiz beslenme ve güneşle az temas, D vitamini eksikliğine neden olabilir. Özellikle havası kirli kentlerde yaşayanlar ve gece vardiyasında çalışanlar risk altındadır. Güneş ışığının yetersiz olduğu Kuzey ülkelerinde çocuklara D vitamini desteği verilmektedir. Erken doğan bebeklere, katı vejetaryen diyet uygulayanlara ve yaşlılara da D vitamini desteği yararlıdır.

Karaciğer yetersizliği, bobrek hastalığı, kimi ilaçların uzun süreli kullanımı ve genetik bozukluklara bağlı D vitamini yetersizliğinde, kemik hastalıklarının önlenme ve tedavisinde bu vitamin tıbbi gözetim altında verilir.

Günlük 400 IU'nun üzerinde alınan D vitamini, yorgunluk, susama (bu ikisinin, uzım güneş banyolarından sonra ortaya çıktığını bilirsiniz), idrar artışı, mide rahatsızlıkları ve depresyon gibi yan etkilere yol açabilir. Uzun süreli aşırı D vitamini kullanımında, yumuşak dokular, damar duvarları ve böbreklerde anormal kalsiyum birikimi (böbrek taşı oluşumu) gelişebilir. Çocuklarda 1000, erişkinlerde ise 5000 IU'nun üzerindeki miktar "aşırı" kabul edilir ve aşılmamalıdır.

Füsun Özlen

Kadınlığın ilk günleri ve kadınların malırem yerleri

Kadın kuaförleri

Küçük mahalle kuaforunun en hareketli saatleri sabah on bir ile öğleden sonra üç arasıdır. Çocuklar okula gönderilmişlerdir, kocalar işteder. Kocaların bir kısım zaten yakındaki markette, şarküteride, vergi dairesinde çalışıyordur ve aile içi irtibat çok sıkıdır. Kadının biri saçları yeni boyanmış, sanki kafasına biri bir sepet monte etmiş gibi görünüyorken, başını kuaför dükkânının tüllerle süslü kapısından çıkarıp kırtasiyeci kocasına bağırır: "Ben burdayım, merak etme!" İçerde sırada bekleyen bütün kadınlar kıkırdarlar, hepsi birbirini bir şekilde tanır, hatta birbirlerinin kocasını da tanır ve birbirlerinin kocasından ahş veriş eder. Ama asıl önemli nokta aralarındaki baş konu, çocuklarının aynı ilkokula gitmeleri ve kadınların tümünün öğretmenlerden şikâyetçi olmalarıdır. Öğretmen çok ödev verir ve kadınlar bu ev ödevlerini çocuklarının yerine yaparken çok zorlanırlar. Bütün ilkokul dedikoduları ise, söz konusu zalim hocahanımlardan birinin de, öğle teneffüsünde kuaföre gelip, saçını fönletmek istemesiyle sona erer. Kadınlar saygıyla sıralarını verirler ona. Kuaför kadın (Mahalle kuaförleri çoğunlukla kadındır) kendi çocuğunu da okutan bu hocahanımı en temiz koltuğa oturtur ve saçını bir güzel fönler. Para mı? Hayır, hiç olmaz, kuaför kadın, hocahanımın bütün ısrarlarına rağmen para almayacaktır. Peki, çocuğu 23 Nisan gösterilerinde birlikte ezberledikleri şiiri okuyacak mıdır?

Orta halli bir ailenin çocuğu olarak büyük kentlerin kuaförlü, terzili, manavlı mahallelerinden birinde yaşıyorsanız, kendinizden farklı birikimlerden gelen kadınları tanımanızın tek yolu "oraya" uğramaktır. Anneniz artık sizinle kuaföre gelmez, en yakın arkadaşınızın sınavları, ikinci yakın arkadaşınızın yapışkan bir sevgilisi vardır ve canınız bir anda bir değişiklik istemiştir.(Canınız büyük olasılıkla sıkkındır.) Artık parasını tek başına kullanabilecek, tek başına kafasına estiğinde dışarı çıkabilecek, kendinde değişiklik yapabilecek yetkinlikte birisinizdir. Aslında bütün bu aşamalar yeniyetme bir kadın için önemli; düşünün cam istediği için ve istediği zaman dışarı çıkmak nasıl bir erişkinleşme göstergesidir? Ya da saçına istediği biçimi vermek? Bedeniniz üzerinde feci bir şekilde hak iddia eden yalnızca sevgiliniz değildir, uzun süre anneniz de size kendi zevkine göre bir saç modelini dayatabilir, ne bileyim belli bir yaşa gelene kadar (bu yaş sınırı, erkek çocuklarda daha belirsizdir) hayalerinizdeki kesime sahip olamazsınız, dövme yaptıramazsınız, belli bir yaştan sonra ise saçınızı kazıttığınız ya da kolunuza dövme yaptırdığınızda size yine anneniz kızabilir ama bu kez pek takmayacak cesareti bulmuşsunuzdur bir kere. (Benim annem dövmelerimi hâlâ geçici sanıyor. Bir yıl oldu, niye geçmiyor bunlar diye sordu. Ev arkadaşımın anneannesi ise, kızın dövmesini keseleyerek çıkartmaya çalışmış.) Dövme, piercing gibi işler daha uzun boylu ama saç zevkinizi belirlemeniz ilk erişkinlik sinyallerinde "mahalle kuaförüne, semt kuaförüne, kampüsteki kuaföre" gitmenize bakar. Semt kuaförünün ortamı daha homojendir, kampüsteki kuaförün müşterileri de aynı okulun insanları ama mahalle kuaförü hepsinden farklı, renkli bir yer.

Ben ilk kendi zevkime gore saç kestirme deneyimimi mahalle kuaföründe yaşamış bir kadınım. Üniversiteye girdiğim yıl, öyle dökük ve cılızdım ki, annemin deyimiyle "it artığı"na benziyordum. Denetimi ele almanın zamanı gelmişti. Orta öğretim sürecinde, arkadaşlarımla okul civarındaki kuaförlerde saçlarımızı kestirirdik ve o yıllarda şimdiki gibi rimel saç boyaları olmadığından, İngiltere'ye filan gidenlere sipariş vererek aldırdığımız renkli sprey boyalarla "punk" olurduk. Punk mu olurduk, bir şey mi olurduk ama her neysek, büyükler pek sevmezlerdi bunu. Şimdi renkli boyalar o kadar tepki toplamıyor, yandan traşlı saçlara pek kızmıyor okul müdürleri. Şanslı yeni nesil...

Neyse donelim mahalle kuaförüne. Hocahanımı koltukta saçlarını fönletirken, içeri giriverirsiniz. Dökük, cılız, utangaç. Kuaför kadınlar ilgi ve şefkatle süzer sizi, neredeyse "Birine mi bakmıştın, yavrum?" diyecek. Yaşıtınız çırak kız altmışlarında bir kadının tırnaklarını manikürlerken süzmeye çalışır sizi. Görüntünüzdeki kodları en iyi değerlendirebilen odur. Öteki kadınlar size yer açarlar. Her yerde kocaman posterler vardır, gözünüze batarlar. Güzel kadınlar, şahane saç modelleri, uyumlu makyajlar... İlerde, tek başına kuaför deneyimleriniz çoğaldıkça öğrenirsiniz, o posterlerdeki kadınların saç modellerinin hiç biri size göre değildir, saçlarınızı onların tıpkısının aynısından kestirseniz bile, ancak onların yataktan yeni kalkmış

hallerine benzersiniz. Bir başka gerçek de, saçlarımızın kuaförden çıktığımızdaki gibi kalmayacağıdır. İlk yıkamada değişirsiniz ve eğer sıkıntıdan saç yaptıran biriyseniz, sıkıntılarınız başka yöne kayar, adeta hafifler çünkü bir süre saçlarımızın uzama hızını hesaplamaya ya da nasıl düzeleceğini düşünmeye yer bırakırsınız zihninizde. Ayrıca, ister mahalle kuaförü olsun, ister kampüs kuaförü, ister erkek, ister kadın olsunlar, eli makas tutan her kuaför saçınızı sizin zevkinizden çok, kendi zevkine göre keser, "Bak bu kesim çok moda, sana çok yakışır" der ve yeniyetme bir kadınsanız itiraz gücünüz çabuk kırılır. Daha doğrusu kuaförüne güvenir insan. Kadınlar ve kuaförleri arasındaki ilişkinin başka bir boyutu da bu. Konuştuğum bütün kuaförler, ilk kez gördükleri müşterilerin bile kendileriyle en "mahrem" konularda kolayca dertleşebildiklerini anlatmışlardı. Erkek kuaförlere, "Şimdi söyle Ümit, bu anlattıklarıma göre, benimki beni aldatıyor mu, aldatmıyor mu?" diye soran çok kadın gördüm, Ümit'in böyle konuları kendi berberiyle konuşmadığını da bizzat ondan, o saçımı boyarken öğrenmiştim.Erkekler ve kuaförleri arasında böyle dertleşmelere pek yer yok anlaşılan. Ümit özellikle kadınların aşk dertlerine şaşırdığını anlatmıştı, şikâyet eder gibi değildi gerçekten. Müşterilerini seviyor ve biraz da kendi eseri gibi gördüğü için onları beğeniyordu ama "Kadınlar niye erkekleri bu kadar dert ediyorlardı sanki, erkekler öyle kolaydılar ki."

Kadınlar yalnızca kuaförlerinin zevklerine değil, sırdaşlıklarına da güveniyorlar ve çoğu zaman haklarında pek az şey bildikleri bu insanlara kalplerini açıyorlar savunmasızca. Bir savunmasızlık, bir futursuzluk, ne kadar dertli olsalar da, bir şen şakrak kadınlık hali ortaya çıkıyor kuaför koltuklarında. Kuaför koltuğu terapist koltuğuna dönüşüveriyor, saç spreyi ve saç boyası kokuları insanda bir ilaç etkisi yapıyor. Tedavi edici değil ama yatıştırıcı ilaçlar gibi, sanki. Yatışıyorsunuz, güzel ve bakımlı görünmenizin yaşamınızın pek çok alanındaki sıkıntıları giderebileceğini umuyorsunuz. (Oysa güzel kadınlar, posterleri yapılanlar da pekâlâ acı çeker!)Yalnızca saç konusunda değil, tırnaklarınız, makyajınız, ağdanız konusunda da ikna oluyorsunuz. Türbanlıysanız, kuaför salonunda başınızı açıyorsunuz, gerekirse, içerdeki ağda odasında, ağda yapan kadının karşısında "özel bölgelerinizi" de. Bekâr bir arkadaşım, ağdaya gittiğinde, kuaförün sık sık kendisine takıldığını anlatırdı, "Kocandan önce biz gördük!" dermiş kuaför kadın.

Kuaförlerimizde, güzellik salonlarında yalnızca "evlenmeden önce erkeklere göstermememiz gereken yerlerimiz" değil, kimi komplekslerimizi de açıyoruz. Büyük burunlarımız, kepçe kulaklarımızı oralarda çalışanların önerdikleri saç modelleri gizliyor. Bacaklarımızdaki ormanı, dudaklarımızın üzerindeki pala bıyıkları onlar biliyor. (Bu arada, bıyık mı? Hayır, kızda bıyık olmaz. Onlar dudak ustu tuyu, yalnızca.) Mahalle kuaförlerinde bu ilişkiler iyice sıkılaşıyor, ilk başta benim gibi oralardaki konuşmaların hiç ilgimizi çekmediğini düşünseniz de, sonradan bu tuhaf kadın karnavalından hoşlanmaya başlıyorsunuz. Üst üste atılmış yıpranmış magazin ve kuaför dergilerini okurken, öteki kadınların anlattıklarına kulak misafiri oluyorsunuz. Dayakçı kocaya büyü yapacak hocaefendilerin adreslerini, ucuz terzileri, kolay yemek tariflerini, sizinkilere benzeyen cinsel sorunların nasıl değerlendirilebileceğini öğreniyorsunuz. Çalışan kadınlar daha telaşlı ve tutucu oluyorlar saçları yapılırken, yaşlılar daha bir mükemmeliyetçi, ev kadınları daha neşeli, gençler benim gibi utangaç. Sonra hep birlikte ya da birer birer avrı yaşamlara yol alıyorsunuz, daha güzelleştiğinize inanarak. Kuaförün sınırlı ilgisi ve şefkatine tuhaf bir biçimde şükran duyarak.

Gamze Deniz

Aldatılan kadın kendini nasıl aldatıyor?

Aslında Bütün Erkekler Bunu Yapar... *Radikal* gazetesindeki yazı dizisinin başlığı buydu. Bu dizi için aldatılan kadınlarla konuşan Yurdagül Erkoca, aldatılan kadınların yaşadıklarını anlatıyor.

ABD Başkanı Bill Clinton'un seks skandalları karşısında, karısı Hillary Clinton'ın tevekkülü ve verdiği "seven kadın katlanır" profili bir kez daha aldatılan kadının, dünyanın zirvesinde de otursa en ücra köşesinde de yaşasa benzer tepkiler gösterdiğini ortaya koydu.

Sosyal, sınıfsal ve kültürel yapılarına göre durumu kabullenme gerekçeleri değişse de, kadınlar kocalarının ya da sevgililerinin başka kadınlarla yaşadıkları ilişkiye göz yummak eğilimindeler genellikle.

Hillary Clinton'un gerekçesini bilmek mümkün değil ama "kaybetme, yalnız kalma, ekonomik güvenceye sahip olamama, başarısız ilan edilme, yeni bir hayat kurma" korkusunun adı sevgi oluveriyor ilişkiye başka kadın girdiğinde.

Kadının en büyük erdemi olarak tarif edilen "fedakârlık ve vefakârlık"ın anlamı ise kocayı ya da sevgiliyi yeniden kazanma çabasına dönüşüyor

Kocası tarafından aldatılan kadının bu duruma neden katlandığı anlaşılır gibi değildir dışardan bakıldığında. Böyle bir aşağılanmaya neden boyun eğer kadın?

İlk çağlardan bu yana yaşanan kadın erkek arasındaki bu özel durum "doğanın takdiri" olarak sunulsa da aslında "sosyal, ekonomik ve tarihi şartların zarurî neticesidir."

Herşey kadının, birlikte olduğu erkeğin başka bir kadınla ilişkide olmasından kuşkulanmasıyla başlar. Bu baştan çıkarıcı kuşku kadını gerçeğin peşine düşürür. Bir hafiye titizliğiyle çalışır ve ortaya çıkarır gerçeği, kimi zaman da erkeğin olan biteni "itiraf" etmesini sağlar. Sağlar sağlamasına da esas sorun bundan sonra ortaya çıkar. Birinci aşama tamamlanmıştır ama ilkinden daha beter bir merak konusu vardır artık ortada: "O kadın kim?"

Neye benziyor? Daha mı güzel? Daha mı akıllı? Cinsel cazibesi mi daha fazla? Kısa sürede bu merak da tatmin edilir. Şimdi adına "Kıyaslama ve rekabet" diyebileceğimiz iki yeni sorunla karşı karşıyadır. "Neden şişmanım ya da neden bu kadar zayıfım; neden uzunum ya da neden yeteri kadar uzun değilim"den başlayan binlerce kusur bulur kendine. Genellikle ilkin saç modeli değiştirilir. Olanaklar el verirse gardrop yenilenir. Artık daha bakımlı ama daha kendine güvensizdir. Neredeyse bütün erkeklerin rüyası haline gelen Demi Moore, Jacklyn Smith, Naomi Campbell, Prenses Stephanie gibi kadınların da aldatıldığını bu süreçte aklına getirmediğinden erkeğin çekip gitmesinin sorumluluğunu kendi fiziksel yetersizliğine yükler. Bu da normaldir aslında. Erkekler için "karizma, başarı, akıl, para" gibi sonradan edinilebilecek değerler biçen toplum, kadını ancak doğuştan edinilebilecek bir değerle bağlamıştır: Güzellik, güzel olmak önemlidir kadın için. İdeal kalça, bel, göğüs ölçüleri bile santimle belirlenmiştir. Boy uzunluğu, dudak kalınlığı, göz irliği, bacak boyu için standartlar vardır. Ne yazık ki o estetik değerlerin erkekler tarafından belirlendiği bir dünyaya doğmuştur ve başka kadınlarla rekabet etmesi gerekmektedir. Olayın bu aşamasında devreye öteki kadın giriverir. Erkeğin çekip gitmesine o kadın neden olmuştur. Kendisinin öteki kadından "Ne denli güzel, becerikli, iyi, akıllı" olduğu ispatlanmalıdır. Erkeği o baştan çıkartmıştır. "Basit ve düşük" bir kadındır. Bu duygu beraberinde bütün başka kadınları da tehdit olarak algılamayı getirecektir. Dünyadaki kadın nüfusunun ne denli fazla olacağı fark edilecek, ilk girilen ortamda önce etraf kontrol edilerek tehdit unsuru olan kadınlar belirlenecektir. Artık rahat, huzur kalmamıştır.

Bir başka felaket de suçluluk duygusudur. Allah için erkeğin de katkısıyla bütün suçu kendinde arar. İlişkiyi, bu ilişkide yaptığı hataları düşünür durur. Nerede hata yapmıştır da kendisinden beklenen "erkeği elinde tutmak" becerisini gösterememiştir. Erkeğin taleplerini karşılayamamış, duygusal ihtiyaçlarına cevap verememiştir

Sabreden ya da katlanan kadın için birlikte olduğu erkeğin başka kadınlara yönelmesi genellikle geçici bir durumdur. Tedavisi mümkün bir hastalık olarak da görülür. Dolayısıyla erkek iyileştirilecek ve eski "huzurlu" ilişkiye geri dönülecektir. Bir psikolog edasıyla erkeğin, çocukluğundan başlayarak hayatta karşılaştığı sorunlar, korkuları, kendine güvensizliği gözden geçirilir. Bu süreçte erkek kadının barometresi haline gelir. Duyguları ve davranışları erkeğin düşüncelerine göre belirlenir. Anneler, nineler, okuduğu romanlar, izlediği filmler "anlama ve idare etme"nin ne büyük bir kadınlık erdemi olduğunu anlatmıştır yıllardır. Başkalarına bakmak ve fedakârlık yapmak için yetiştirilmiştir. Şimdi sevgisinin gücü sayesinde erkeği değiştirecek, bunu yaparken de doğal olarak acı çekecektir.

Öteki kadın ortaya çıktığında, yani kadın erkeği kaybetmekle yüz yüze geldiğinde kaybedilecek şeyin önemi artar. Erkek "badem gözlü, sırma saçlı" olur çıkar. "Kaçan balık büyük olur" sözünden hareketle, o güne kadar sorunlu da olsa varolan ilişkinin hep olumlu yönleri hatırlanır. Aslında ne büyük aşk yaşamışlardır. İlk tanışma, ilk buluşma, ilk günler ne kadar güzeldir. Çok özeldir onun yaşadıkları. Büyük bir ihtimalle öteki kadınla bunları yaşaması mümkün olmayacaktır erkeğin. Belki de ilişkide sıklıkla yaşanan olumsuzluklar; "birbirini kanıksamış olma, zaman zaman ilişkinin sıkıntı vermesi, ortak birşey yaşayamama, yaşananlardan zevk alamama" unutulmuştur. Ve kadın büyük bir ihtimalle o kadar seveceği ve sevileceği başka bir ilişkiyi yaşamayacaktır.

İlk başta kabullenmese de çoğu kadın eğer bırakıp gitmeyi değil ilişkiyi kurtarmayı düşünüyorsa, bu durumu rasyonalize etmek durumundadır. Burada "O'nun başka kadınlarla yatmasına değil, başka birisine âşık olmasına katlanamam" düşüncesi imdada yetişir. Zaten geleneksel kültür "yatılacak ve sevilecek" kadınları birbirinden ayırdığından bu fikri kabullenmek zor olmaz.

Yurdagül Erkoca

"Bir adım attım, hayatım değişti"

Biri kötü giden evliliğini bitirip üniversiteye başlıyor, diğeri zorla evlendirilmeye karşı direniyor, bir diğeri aile baskısı nedeniyle evini terk ediyor... Çaba harcayıp hayatını değiştirmiş üç kadın anlatıyor.

Ayşen: Ben liseyi bitirdikten sonra Güzel Sanatlar'ın sınavına girdim. Bu 1979 yılındaydı. O zamanlar politik saflaşmaların ve eylemlerin çok yoğun olduğu zamanlardı. Sınav öncesi gidilen kurslar vardı. Bu kurslar çeşitli grupların denetimindeydi. Onlarla aktif bir ilişkim yoktu. O kurslara yazılmadığım, yeteneklivsem kazanırım diye düşündüğüm için sınavı kazanamadım. Sonra bilgisayar kurslarına gittim. Bir bankanın bilgi işlem bölümünde işe girdim. Yirmi yaşındaydım. İki sene sonra âşık olduğum biriyle evlendim. Liseden beri peşimde olan biriydi. Beni takip etti, peşimi bırakmadı, oldukça etkileyici biriydi. Benim ilk aşkımdı. Ne yaptı etti, kandırdı beni, evlendik. Evliliğimiz on bir ay sürdü. Evlılığımızın üçüncü ayında beni aldattığını öğrendim. Bunu öğrenir öğrenmez boşanmak istedim ve boşandık. Sonra tekrar evlenecek gibi olduk. Çok özür diledi gönlümü almaya çalıştı ama olmadı. Ona hâlâ âşıktım ama birşey bozulmuştu artık. Bu arada ben yirmi yedi yaşına gelmiştim. Yeniden Güzel Sanatlar ın sınavına girmeye karar verdim. Eski kocam "Hiç boşuna girme, kazanamazsın," diyordu. Sonra onun da sınava gireceğini öğrendim. Çok yetenekli bir adamdı. Biraz sıkılıyordum, sınavı kazanamazsam çok üzülecektim, ayrıca ona karşı da küçük duruma düşecektim. Bazı şeyler var ki insanın azmini kamçılıyor. Herkes başaramayacağımı duşunuyordu. Ben böylece daha da kuvvetle asıldım hazırlıklarına. Bankada çalışmayı sevmiyordum, sevdiğim, istediğim şey için uğraştım. Sınavı kazandığımı öğrendiğim günü hiç bir zaman unutamam, müthiş birşeydi. Çok mutlu oldum. Okulu hiç sene kaybetmeden bitirdim.

Elif: On sekiz yaşındaydım. Liseyi bitirmiştim, sınıf öğretmenliği yapıyordum. Annesinin dizinden ayrılmayan, güzel giyinen, söz dinleyen bir genç kızdım. Sene 1971. Bir akşam eve çok önceden aile dostumuz olan bir aile geldi. Onlara kahve filan ikram ediyoruz. O anı hiç unutmuyorum kapı aralığından fincan boşalmış mı diye gözlüyorum. Misafirin önünde boş kahve fincanı olması çok ayıp. O arada "Allahın emriyle" falan diye sözler duyuyorum. Kim için diye merak ediyorum. Adımın geçtiğini duyuyorum ama bir arkadaşımdan bahsediyorlar diye düşünüyorum. İçeri girince bakışlardan tedirgin oluyorum, mutfaktan hiç çıkmıyorum. Sonra konuklar gidiyor, vakit hayli geç annem, beni istediklerini ve pederin söz verdığını soyluyor. "Nereden çıktı bu, kim bu adam?" diyecek oluyorum. "Eskiden beri istiyorlardı, baban daha onceden de konuşmuş, artık yapılacak bir şey yok," diyor annem. Şaşkın ve perişan bir gece geçirip ertesi gün okula gidiyorum. Döndüğümde annem ısrarlı bir şekilde sorularımın gereksiz olduğunu söylüyor. Soz konusu ettikleri adamı bir iki yıl önce bir piknikte görmüştüm. Ama hiç tanımıyordum. Annem diyor ki "O sana mektup yazacak, kendisini tanıtacak. Bu adam tıp fakültesi son sınıfta, bir dersi var bitirmesine, sonra evleneceksin." Once mektubu aldım, bir ay kadar sonra da eve geldi konuk olarak, tanışalım diye. Bana bir sürü süslü şeyler söyledi. Benimle evlenmeye ne kadar uygun olduğunu filan. Ben de zihni açık, kitaplar okuyan filan bir kızım. Fakat ailemle o zamana kadar hiç bir konuda tartışmamışız. Benim geceleri sürekli uykularım kaçıyor. İştahım kapanmış, hiç bir şey yiyemiyorum, hep ağlıyorum. Eve kapandım giyinmiyorum, gezmiyorum. Bunlar anneyi hiç rahatsız etmiyor. Ailè bunların geçici olduğunu duşunuyor. Şehirde herkesin nezdinde bu iş olmuş bitmiş olarak görülüyor. Adam tıpta okuyor ama uzun aralar vermiş, babamdan birkaç yaş küçük. Çok zengin ve itibarlı bir ailenin oğlu. Annem benim geleceğim için çok iyi bir karar verdiklerini, benim de zamanla bunu anlayacağımı düşünüvor. Ne yapabilirim diye düşünüyorum bütün tanıdıklara, dostlara benim isteksizliğimi söylüyorum ki ailemle konuşsunlar. Başka şehirde yaşayan ağabeyimle eve gelince konuşuyorum araya girsin diye. Fakat kimse aileyle, babamla arasını bozmak istemiyor. En son pederi işyerinde ziyarete gittim. Bakın ben o ana kadar baba diye hitap ederdim." O günden sonra peder demeye başladım ve hep öyle kaldı. Bu benim için çok büvük bir olaydı. Büyüklerle tartışmak saygısızlıkların en büyüğü olarak goruluyordu çünkü. Gittim ve sadece iki şey söyledim, bunu günlerce düşünmüştüm. Şöyle dedim, "Annem size yalan söylüyor ben bu evliliği istemiyorum. Hiç kimseyle evlenmeyi istemiyorum." Peder düşündü ve sadece şunu dedi, "Tamam ben konuşurum. Bekliyorum bir hafta, bir ay peder dediği konuşmayı yapmıyor. Bir yandan nişan hazırlıkları yapıldığını anlıyorum. Ben "Salona çıkmam," diye dayatıyorum. Rezalet çıkaracağım korkusuyla annem benimle şöyle bir konuşma yaptı. "Baban söz kesti, herkes duydu. insanlar ne der?Sözden dönmek olmaz nişandan donmüş olalım bir bahane buluruz. Babanın sözü yerde kalmamış olur." Ben sevinerek buna ikna oldum. Tören yapıldı, ben kendimi tutamadım sürekli ağladım. Ertesi gün bizi herkese rezil ettin diye kızılca kıyamet koptu. Nişanlandığım adam arkadaşlarımın önünde nasıl böyle yaparsın diye bağırdı çağırdı. Fakat durumda bir değişiklik olmadı, adam kızdı ama hiç bir şeyden vazgeçmedi, yeni bir dönem başladı, beni tutup öpmeye sarılmaya çalışmaya başladı. Evde bana sarılmaya yeltenince ben çığlık attım, sonra odama kaçtım annemin onu uğurlarken şöyle dediğini duydum "Bir çocuğu ikna edemedin." Ben artık ne yapabilirim diye düşünmeye başlamıştım. Üniversite sınavlarına girip kazanmayı planlıvordum. Bir yeri kazanıp gidersem çevredekilerden de kurtulurdum.

Elif, 48, muhasebeci

Ayşen: Umudun var yani?

Elif: Var tabii. Şöyle diyordum kendime, uzaklaş, kendi başına tavır al, sana kimseden yarar yok, bu işi sen bitireceksin. Bu hale gelmem kolay olmamıştı. O kadar çok ağlamıştım ki, gözlerim hastalanmıştı. Bu arada eskiden gezdiğim sinemaya, tiyatroya gittiğim arkadaşlarımla görüşmem sınırlandırılmıştı. Kapı sık sık üzerime kilitleniyordu. Ben çok onceden o güne hazırlandım. O gün üniversite sınavı günüydü. Bir arkadaşımla ayakkabı almaya büyük kente gidecektim ve orada sınava girecektim. Nitekim bunu başardım. O gün peder kulüpte arkadaşlarıyla oyun oynuyor. Bir arkadaşı çocuğundan bahsediyor, üç senedir kazanamıyor bugün başarsa da bir yere kafayı soksa diye. Peder birden uyanıyor, eve geliyor kızılca kıyameti koparıyor, kız nerede diye. "Sınava girdi kazanıp başımıza bela olacak," diye bağırıp çağırıyor. Ben sınav sonuçları için başka bir arkadaşımın adresini vermiştim. Bu arada liseyi bitireli beş yıl geçmişti. Buna rağmen kazanacağıma emindim, çok istiyordum çünkü ve gizli gizli iyi hazırlanmıştım. Sınav kâğıtları geldi kazanmıştım. Ama gizli tuttum, kimseye söylemedim. Artık kimseye güvenmiyordum ve bir plan dahilinde hareket edi-

yordum. Bu arada baskılar yoğun ve nikâhtan bahsediliyor. Nişanlandırıldığını adam da bana diyor ki, "Seni çalıştırmayacağım, evinin kadını olacaksın." Bana arkadaşlarım nişan uzadı düğün ne zaman diye sorunca, "Ben evlenmeyeceğim," diyorum, bu laflarım ailesinin kulağına gidiyor. Bir gün adam çalıştığını yere geldi. Bana dedi ki "Sen beni beğenmiyor istemiyormuşsun, sen beni rezil ediyorsun. Bütün yaptıkların boşa, ben seni satın aldım." Yüzüme böyle konuşuyor. Nasıl söyleyebildim bilmiyorum, dedim ki "Benimle evlenirsen, ki bu zorla olacak, evinin iki kapısı olacak, birinden ben girip çıkacağım, birinden başkaları." Bunun üzerine bana saldırdı ve "komünist" dedi. Ben de gücüm yettiğince ona karşılık verdim. Ama erkek tabii bana nazaran çok güçlüydü. Beni hırpaladı, yerde sürükledi. Sonra sevdiğim bir akrabanın işyerine gidip ona anlattım böyle böyle diye. O da onu nerde bulacağını biliyordu. Ben olup biteni yirmi gün sonra öğrendim. Eve gittiğimde bayılmışım, uyandığımda başımda doktor vardı. "Bir süre istirahat etmesi gerekiyor, ne olduysa çok kötü bir durumda, dikkat edin," filan diyor. İki ay sonra ailesiyle birlikte bu işin artık olması için tekrar ziyarete geldiler. Ağabeyi ailelerinde böyle bir şeyin daha önce hiç olmadığını, ne istersek yapacaklarını söylediler. Ben "Çiftliğinizde ırgat olurum, ırgata varırım yine de evlenmem" dedim. Bir ay sonra üniversite kayıtları başlamıştı. Bavulumu hazırladım, Erzurum'a okulun olduğu şehre doğru yola çıktım.

Hatice: Ben lisedeyken ailemle hak mücadelesine başlamamıştım. Herşeyi izinle yapıyordum ve çoğu şeye de izin verilmiyordu. Erkek arkadaşların varlığı bile söz konusu değildi. Kız arkadaşlar vardı fakat onlara gidilmiyordu onlar bize, eve geliyorlardı. Böyle görüşememek yüzünden tükenen bir sürü ilişkim vardı. Ben İstanbul doğumluyum; hep aynı semtte yaşadım. Babam esnaftı ve evli ağabeyimle de hep beraber oturduğumuz bir kaç katlı bir evimiz vardı. Beraber büyüyen çocuklar, tanıdık yaşlılar, birbirinin bebekliğini bilen yetişkinler. O kısımlar hoştu. Ben derslerimde başarılıydım. Sadece hayatını ağır bir denetim altındaydı. Lisede isteklerim hep içimden geçiyordu ama itiraz yoktu. Annemin babamın uygun gördüğü saatlerde, uygun arkadaş görüşmeleri yapmakla yetiniyordum. Ailemin yaklaşımlarını, benimmiş gibi üstüme giymeye meraklı bir halim vardı. Usluyum, edepliyim. Neyse üniversitede biraz değişmeye başladım. Biraz sınırları zorladığım bir akşam oldu. Eve gece on birde geldim. İlk defa yaptığım bir şey değildi ama hiç bu kadar geç kalmamıştım, üstelik telefon da etmemiştim. Böyle akşamlarda eve çarpıntılarla, yüzüme kan basmış geliyorum. Boyle bana bitmeyecekmiş gibi gelen, mideme krampların girdiği bir yolculuktan sonra eve ulaştım ve kapıyı ağbeyim açtı. Yumruk mu tokat mı çok net hatırlamıyorum, daha sonra gözümü morarttığını goreceğim bir şey geldi. Yıldızları savdım vallahi varmış yıldızlar. Çizgi filmdekiler gerçekten de varmış, insanlara saydırılırmış. Sonra bağırıp çağırmaya ve hakaret etmeye başladı. Malum suçlama "fahişelik". Bu arada ben konuşmaya çalışıyorum ama olmuyor. Benim, "asi" olmaya başladığım dönemler. Ama radikal değilim. Sosyalizmle ilgilenmeye başlamışım, öyle de bir geceden geliyorum o akşam. İki ağabeyim beni kovmaya karar verdiler. Dedim ya, bizim ev malikâne gibi. gürültüler üzerine babam da geldi, aile meclisi tam olarak kuruldu. Amem de ağabeyimi destekleyen, güç veren rollerde; iyi yaptı vurmakla gibi, savunan durumda. Yaptığımın yanlış olduğu bir daha yapmamam gerektiği söylendi. Evdeki bir ağabeyim de demokrattır. Benim için ölçü bu olduğu için söylüyorum, Kürt coğrafyasındaki mücadelelerle ilgili net olan bir adamdır. Solculuk konusunda kimseyi aleyhte konuşturmayan bu adam kız kardeşi konusunda çok netti. Ben derdimi anlatmaya çalışıyorum, nereden geliyorum niye geç kaldım diye ama, durmadan bağırıp çağırıyorlar. İki ağabeyim ve diğerleri. Kendimi savunmaya çalışıyorum ama fahişelikle suçlanmışım, bir yandan da ağlıyorum. En sonunda kovuldum, kapının önüne çıkıldı. Babamın elinde demir bir sopa olduğunu bile hatırlıyorum. Sonra gidecek yerim olmayacağını düşünseler gerek. beni göndermekten vazgeçtiler. Benim gitmekle ilgili bir sorunum olmadığını da gördüler. Ben o gece yaşadıklarımı içime hiç sindiremedim. Pek fark edilmesin diye çantama attığım üç beş çamaşırla ertesi günü evden çıktım. On beş gün benden haber alamadılar. Bu sürede adam oldular ve ne olursan ol gel demeye başladılar. O korkunç inatları bitti. Bu arada ben üniversitede okuyordum ama onlara öylevmiş gibi gösterip *Özgür Ülke* gazetesinde çalışıyordum. Gazetecilik yapmaya başladığını öğrenmişler. Bunun üzerine soruşturmaya başlıyorlar. Kıyıda köşede buldukları defterlerimi notlarımı karıştırıyorlar. Buldukları adresleri, telefon numaralarını arıyorlar. Telefonlarda bilgi almaya çalışıyorlar ben neler yapıyorum diye, bilgi alamadıkları insanları da tehdit ediyorlar. Bunlar solcu insanlar tedirgin oluyorlar filan. Bütün bunlar benim evden çıkıp gittiğimin devamındaki günlerde oluyor. On beş günün sonunda eve gittiğimde önce alttaki demokrat ağabeyimin evine girdim. Babam geldi bana sarıldı ben ona sarılmadım. Gerçekten de içimden gelmiyordu. Kollarım iki yanımda duruyorum. Ailesiyle inişler çıkışlar yaşasa da onları seviyor insan. O anda hiç tereddüt yaşamadım kendime şaştığım anlardan biridir. Nasıl sarılmadan durdum diye. "Yukarı çık," dedi, "Yok," dedim. Şimdi şöyle birşey var, daha önce ben onlara ayrı eve çıkma istediğimi, kendi hayatımı ne şekilde yönlendirmek istediğimi anlatmıştım. Onlar da maddi destek verebileceklerinden filan bahsetmişlerdi. Ben de zaman içinde böyle olabileceğine inanmıştım. Bunlar o geceden önceydi. "Yukarı çıkmam. hiç bir şey söylediğiniz gibi değil," dedim. Sonunda benim çalışmama bu kadar karşı olan adamı benle ertesi gün çalıştığım yere beraber geldi, "Hiç olmazsa çalıştığın insanların yuzunu goreyim," diyerek. O aralar da *Özgür Ülke* Yenikapı'da. Beni güvenceye almak için sık sık trenle oraya kadar gelir sonra tekrar trene biner işine dönerdi. Bir süre bununla tatmin oldu. Ben de itiraz etmedim çünkü her şey çok zor oluyordu. Eve döndüğümün sabahı bu işe gitmeyeyim diye çok söylendi. Ama evi terk edebileceğimi bildikleri için artık çok da üstüme gelemiyorlardı. Bunu fark ediyordum. Babamla didişip sonra çalışmak istediğim gazeteye gidebilmek, bu benim için çok önemliydi.

Ayşen: Sanki bir gücün üstüne giderken kendi gücün ortaya çıkıyor. Ben âşık olduğum halde boşanıp sonra çok istediğim okula girmeyi başarınca elde ettiğim güvenin bütün ömrümce faydasını gördüm. Orada yenilseydim çok zor toparlanırdım. Çünkü eski kocam, işyerindeki arkadaşlarım, ablam, konu komşu, dul bir kadının üniversitelerde okumaya kalkmasını olmayacak bir hayal peşine düşmek olarak görüyorlardı. Okulda yaşı benden büyük birkaç öğrenci vardı, onlarla ve diğer okul ortamıyla uyum sağlamam çok kolay oldu. Biz zengin değildik. Ailem Yalova'da yaşıyordu, İstanbul'da ablamla çok dar bir gelirle yaşıyorduk. Ailem destek veriyordu ama onların da gücü yoktu. Ustelik Güzel Sanatlar çok pahalı bir okuldu. Ama bütün sıkıntılara zevkle katlandım. Okulu bitirdikten sonra yeniden evlendim. Bu evliliğim de beş yıl sürdü. Sonra anlaşarak boşandım. Şimdi vitray yapıyorum ve bir kahve işletiyorum.

Elif: Ben şunu hep düşündüm. Bana babamın "Erzurum'da üniversiteye gidiyormuş, iyi oradan Moskova yakın zaten," dediğini anlattılar. Ben aylarca kilo verdim, hasta oldum, çok mutsuz oldum, gülen yüzüm gülmez oldu. Hani beni seviyorlardı? En önemli şey bana duydukları sevgi olsaydı, annem babam böyle yapmazdı. Demek ki daha önemli şeyler vardı aileler için. Bunu ben kitaplarda okumadan hayatımda gördüm. Sonra okuyunca da toplum şöyledir, aile boyledir diye şaşırmadım. O adam ve babam bana hakaret etmek için komünist dediklerinde ben sadece kitaplar okuyan bir kızdım. Universiteyi aynı zamanda çalışarak bitirdim. Anadolu'nun çok çeşitli yerlerinde çalıştım, çok kadınlar çok erkekler tanıdım. Hayatım kendi açtığını yolda aktı gitti.

Hatice: Benim eve gitmediğim o on beş gün içinde annemin hastalandığı söylendi bana. Yumuşadım üzüldüm ama onları aramadım. Suçluluk duydum. Yanımda bana destek olan bir arkadaşım vardı ama onun da evi yoktu. Daha önce hiç kalacak yersiz kalmamıştım. Bazı ilkleri o on beş gün içinde yaşadım. Ailemle didişmelerimiz bitmedi tabii. Ama o geceden sonra herşey başka türlü oldu.

minimalist protestolar

ibo *sabuha*'yı remiks yaptırmış. ortalık delikanlı diye kala kala yılmaz morgül gibilerine kaldı.

Diliyorsunuz klip yayınlayan kanallar arttı ama benim tercihim yine kral. onun tarzı bana daha bir uyuyor. ama bu sayı için [illegible]l'ın karşısına oturduğumda büyük bir hayal kırıklığının içine düştüm. eskiden kliplerde bir mana yüklemesi olurdu. her klipte idareli kullanılsa üç romana yetecek kadar mana olurdu. baktım, bu aralar klipler daha minimalist bir anlayışla çekiliyor. bu minimalist lafını kadm dergilerinden öğrendim. şimdilerde moda minimalist anlayıştaymış. yani öyle eteğin iki yanında üçer plise, birer yırtınaç, belindeki kemerin ucuna püsküller takılmış, etek uçlarında da hafif bir volan hava verir devri kapanmış. kumaşı bir dikişle tutturuverdiğiniz gibi giyiyorsunuz. söz giyim kuşamdan ve bu konularla müzik arasındaki paralellikten açılmışken, kenan doğulu ve kayahan'ın kliplerinin ortaya serdiği bir duruma temas etmeden geçmek istemiyorum; saç uzatan kilolu erkeklerin beyaz balıkçı yaka kazak giymelerini engelleyen bir düzenlemeye büyük bir ihtiyaç duyulmaktadır.

fakat beni asıl endişelendiren konu bu değil. ibrahim tatlıses'le hülya avşar'ın yaşlılıklarını duşunup çok uzuluyorum. hülya avşar'ın daha şimdiden diline vurdu. ibo'nun durumunu görüyorsunuz, sen tut bu yaştan sonra *sabuha* adlı yılların eskitemediği bir parçanı underground house mıdır nedir öyle bir türde remikse ver. (ibo da bu kavrama en az benim kadar yabancı değilse ben de bir daha onun hakkında yazmam.) bana evin genç kızı müzik dinlerken sokaktan geçen takside ibo'nun kasetini çalıyorlarmış gibi geldi. ne yalan söyleyeyim, âlemin ibo gibi delikanlılarının house olduğu bir ortamda yılmaz morgül'ün gerçekçilik ve alan çalışması açısından *ağır roman* adlı yapıttan izdüşümler taşıyan parçası ve klibi *yes/no* gerçekten öne çıkıyor. hele yılmaz morgül'ün kahvede tavla oynayıp tavlayı da rakibinin koltuğunun altına verdiği bir bölüm var ki müzik âlemlerinde bundan sonra kimin delikanlı olacağıyla ilgili ciddi ipuçları veriyor. ve çok da gerçekçi bir çalışma, mesela sayın morgül kendisinden bile bir karış kısa olan rol arkadaşına, "boyun selvi dal gibi" şeklinde hitapta bulunuyor.

şimdi bu yes, no gibi yabancı sözcüklerin dilimize yerleşmesi benim de hoşuma gidiyor. ancak böyle böyle küçük amerika rüyasına ulaşabileceğiz. fakat olaya müzikal açıdan baktığında no'da o hayır'daki gibi a'yı uzatarak, omuz kırıp cilvelenme imkânlarının sınırlı olduğu da dikkatimi çekiyor. (dikkat ederseniz, son zamanlarda müzikalite daha ziyade cilve imkânlarının değerlendirilmesi olarak tezahür ediyor. her aşkın bir başı bir sonu vardır derken rober hatemo'ya dikkatli baktınız mı hiç?) gerçi oyuncu bayan bu tür sorunların yabancısı değil ve bunları çözebilecek kapasitede gözüküyor. düğün bahane, gelenek şahane dedikten sonra düğünde maytap yakılması zaten her şeye çare bulabileceklerinin bir göstergesi. hatırlarsınız değil mi, sizin de annenizle babanızın düğün resimlerinde herkesin elinde maytap vardı. ama yine sayın morgül'ün "reklam olduk lo"ya kattığı anlam. o r yi vurgulaması filan. gerçekten ele alınmaya layık bir çalışma. ama beni asıl duygulandıran zannediyorum ki 8 mart dünya kadınlar günü münasebetiyle hazırlanmış olan, adını bilmediğim ve okuyamadığım bir şarkıcının klibi. takip ve idrak edebildiğim kadarıyla sevgilisine tacizde bulunmaya çalışan iki adamdan birisini tepeleyen, ötekini de yanlışlıkla ve adamın bıçağıya öldürüp hapse giren kahramanımız hapisten çıkıp mahallesine döndüğünde kocası tarafından dayak yiyip sokağa atılan aynı sevgilisine rastlar. allah bir yerden kurtarttırmazsa ötekinden kurtarttırır. yani yılın feminist klip odulunu hakkeden bir çalışma. hem taciz hem de dayak konusu aynı iki dakika içinde ele alınmış ve sonunda lütfen kadınlarınıza saygı gösterelim yazısı çıkıyor. şimdi işin yoksa bu cümleyi sorgula. zaten bu klibin sonunda yazı çıkması modası içimi sıktı. haluk levent'in *hani benim olacaktın* adlı klibinin sonunda da seni çok özledik yazıyor. ve on bir yaşındaki kızını bu her çıktığında, "sanki adamı büyük direniş yaptı, çekini ödememiş," dive itiraz ediyor. gerçi ben çocuğa acıyorum, *akdeniz akşamları* adlı parçasını da ibo okumuş. uzun zamandır canım bir şey çekiyor. ne olduğunu anlayamıyordum, meğer haluk levent'e özgürlük kampanyası açasın gelmiş. ben faksın başına gidiyorum, hoşçakalınız.

ayşe düzkan

AKTİFGÜL İLE PASİFCAN

OLMAK YA DA.

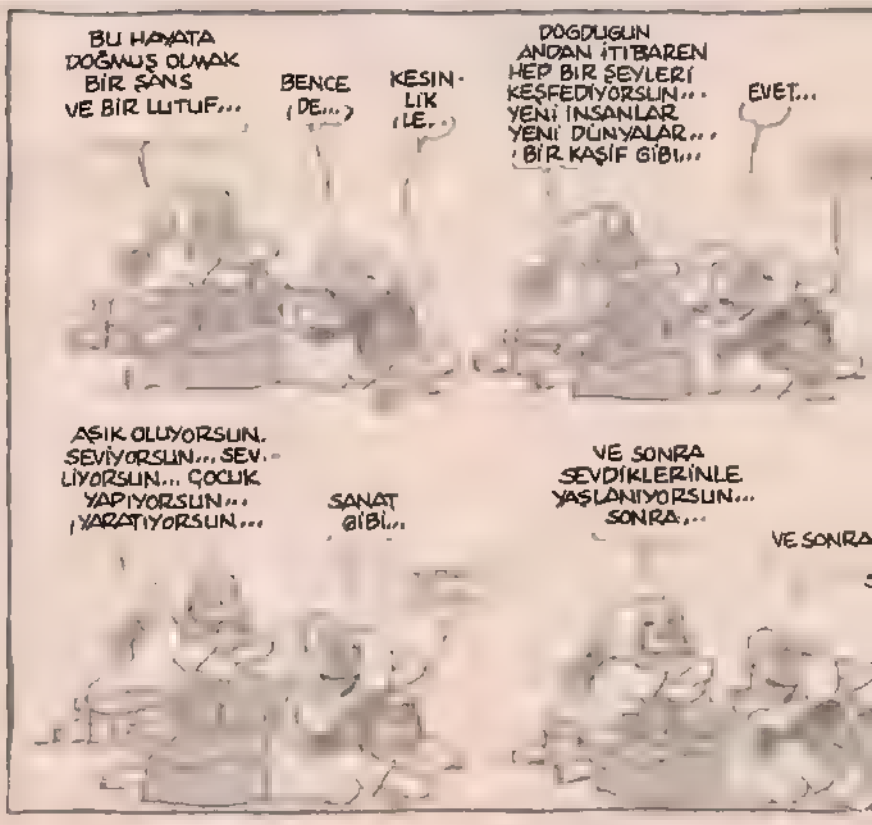

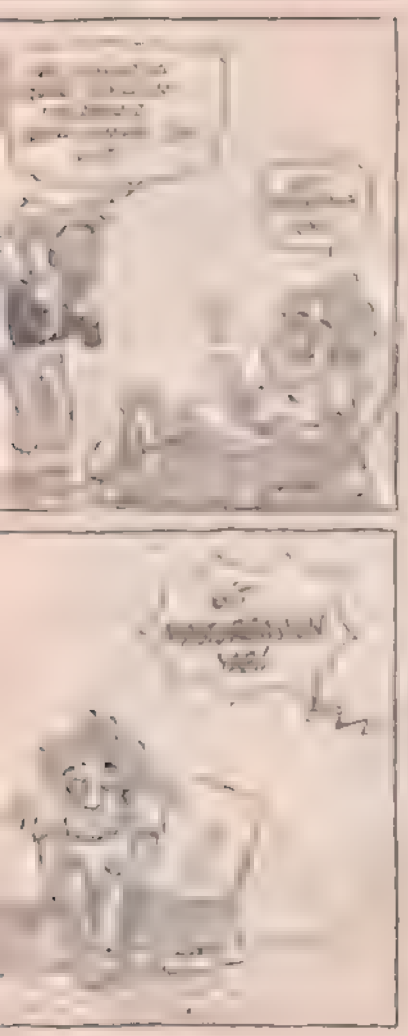

Güzellik mi, küstahlık mı?

Küstahlığın da kolay olmadığının farkındayım ama güzellikle ikisini dengede tutmak gerek.

Geçen gün *Pazartesi* bürosuna uğradım. Gamze Deniz bu sayıdaki yazısını yeni bırakmış. Büroda çalışanlar onu tartışıyorlar.

Deniz samimiyetle yaşadıklarını aktarmış. Ancak büroda bu samimiyeti değerlendirmekten uzak bazı arkadaşlarımız var. İsimlerini vermek istemiyorum. Daha önce de bu sayfalarda değerlendirildiler. Biliyorsunuz eski Türk filmlerinde "Güzel olduğunuz kadar küstahsınız da," diye bir cümle sarfedilirdi. Beni çok etkilemiş bir cümledir ve genç kızlık hayatını boyunca bu cümleyi duyabilmek amacıyla güzelliğimle küstahlığımı müsavi biçimde artırmak konusunda ciddi çabalarının olmuştur. Burada bazı arkadaşlarımız var ki, onlar da aynı yılları genç kız olarak geçirmişler. Gelin görün ki güzelliklerinde herhangi bir artış sağlamak yönünde her türlü çabayı ellerinin tersiyle itmekle kalmayıp oradan artırdıkları enerjiyle küstahlıklarına yüklenmişler. Dolayısıyla güzellik toplumsal olarak kabul edilebilir ölçülere ancak ulaşıyor, buna karşılık küstahlık toplumsal olarak kabul edilebilir ölçülerin fersah fersah otesinde. Küstahlığın da kolay kolay temin edilemediğinin farkındayım. Misal olarak ben ayağıma basıp "Pardon," diyenlere, "Pardon çıkalı eşekler çoğaldı," diyebilmek için on altı yaşımı beklemiştim. Ama söz konusu arkadaş, ayağına bastıklarına "Eşek." demek için bir dakika bile beklemeyen bir yapıda. Neyse, ismini zaten vermiyorum.

Bu arkadaşımız, Deniz'in kuaför yazısı karşısında infial etti. Ona bütün kuaförler kötü davranıyormuş. Yaşadıklarını paylaşmak istiyorum ama saçları bu sözlerini yalanlar durumda. Bir zamanlar pek makbul olan ama şimdilerde hiç modası kalmamış kıvırcık saçlara bir jole bile çok görülmüş. Uçlarındaki renk açılması sadece ve sadece güneşin solukluğu. Yani sorsanız balvajdan haberi olmadığı gibi korkarım ki permayla rofleyi bile birbirinden ayırdedemez. Adamcağız nereden bulacak da buna kötü davranacak? Kuaförü filan boşlayıp hep küstahlığa çalışılmış...

Bense tamamen farklı bir yapıdayım. Yılların ve hayatın ziyadesiyle beslediği küstahlığıma güzelliğimi yetiştirebilmek için kuaförlerden çıkmam. Renk kataloglarında mevcut bütün tonları denemişliğim var. O yüzden yabancı bir kuafore gitsem bile mesleğin verdiği hassasiyetle değerlendirip beni el üstünde tutarlar. Hele her zaman devam ettiğim Erol'daki çırak yaldızlı Marlboro'dan layt Winston'a döndüğümü bile hatırlar. Erol, benim saç zevkimi bilmekle kalmaz, benimkinin nelerden hoşlanabileceğini de önceden tahmin eder. Geçen yıl biraz değişik bir kesim deneyip perçemlerimi de kırmızıya boyatmak istediğimde, "Seninki bu kadarını kaldırmaz, hayatım," diyerek beni uyarmıştı.

Erol benimkinin neyi kaldırıp neyi kaldırmayacağı konusunda en güvendiğim insanlardan birisidir. Geçen yıl'atışmızda benimkine nispet olsun diye en iyi arkadaşım Gülay'la birlikte bir not bırakıp, nereye gittiğimizi de söylemeyip tatile çıkmaya karar verdik. Gitmeden hem kırıklarımı aldırıp hem de ağda, pedikür filan yaptırmak için Erol'a uğradım. Erol, "Sakın Akçay'dan şaşma," diye akıl verdi. "Seninki Bodrum'u filan kaldıramaz." Nitekim Akçay'dan aradığımda benimki, "Bodrum kerhanesinden mi arıyorsun?" diye açtı telefonu da ben Akçay'da olduğumuzu söyleyince yumuşayıp bir de üstüne arabayla bizi almaya geldi.

Bu hiç bir şey değil. Benimki kendini bildi bileli sosyal demokratlara oy verir. Bir önceki seçimlerde, bu büroda kiler aklımı çeldiler, HADEP'e oy vermeye karar verdim. Bunu Erol'a anlatıyordum. Erol aslında siyasetle hiç ilgilenmez. Yalnız Rahşan Ecevit'in o berber yüzü görmemiş haline sinir olduğu için ona inat bir defasında Nazmiye Demirel'e oy vermişti. Fakat benim bu radikal tercihimi duyunca, "Sen bilirsin ama seninkine söyleme istersen, bu kadarını kaldıramaz," dedi. Aklıyla bin yaşasın. O seçimlerde benimki, SİP'e oy verdi diye mahalleden çocukluk arkadaşı Kenan'la iki ay konuşmadı.

Sizin anlayacağınız Erol'suz adım atamam. O da beni baştacı eder. Gelin görün ki kuaförlerde gördüğüm bu muamelenin aksine ben de kitapçılarda çok horlanıyorum. Kapıdan içeri girer girmez, tezgâhtar kızların yüzünde, "Hayır, hanımefendi, beyaz dizi köşedeki gazete bayiinde bulunuyor," cümlesinin hazırlıkları başlıyor. Hani bir dükkânın hedef kitlesinin dışında birisi kapıdan içeri girdiğinde oluşan bir "Adres mi sormaya geldiniz?" havası vardır. Tekel bayiine imam girmiş gibi. Aşağılayıcı bir nezaket, sıkıntılı bir gülümseme. O tavır karşısında ne yapacağımı şaşırıp, komşunun üç yaşındaki kızına boyama kitabı almaya girdiysem bile epistemoloji üzerine İngilizce bir kitap soruyorum. Eğer kız da küstahlığını güzelliğinden önde tutanlar takımındansa, "Adı elinizde yazılı olarak var mı?" demeye kadar götürüyor işi.

Arkadaşımızın kuaför infiali karşısında ben de bu mağduriyetimi aktardım. Pek aldıran olmadı ama yine de büroda sağduyu ağır bastığı için Deniz'in yazısını bastılar.

Bana sorarsanız siz siz olun kuafördeн şaşmayın. Hem küstah olmak için illâ ki kitap okumaya gerek yok ki.

Melek Güneş

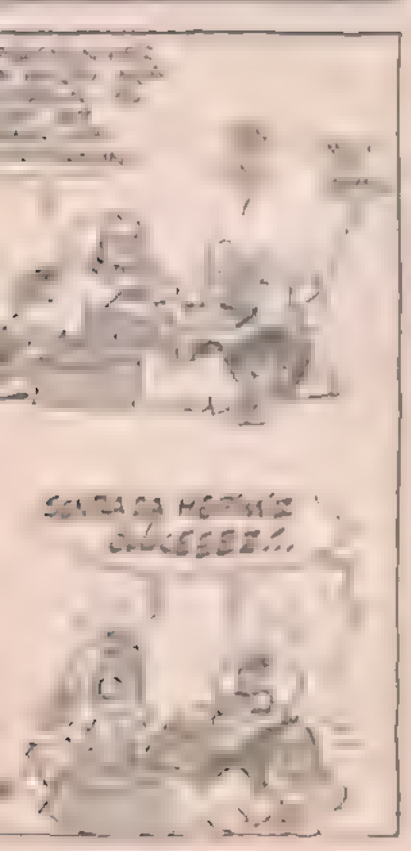

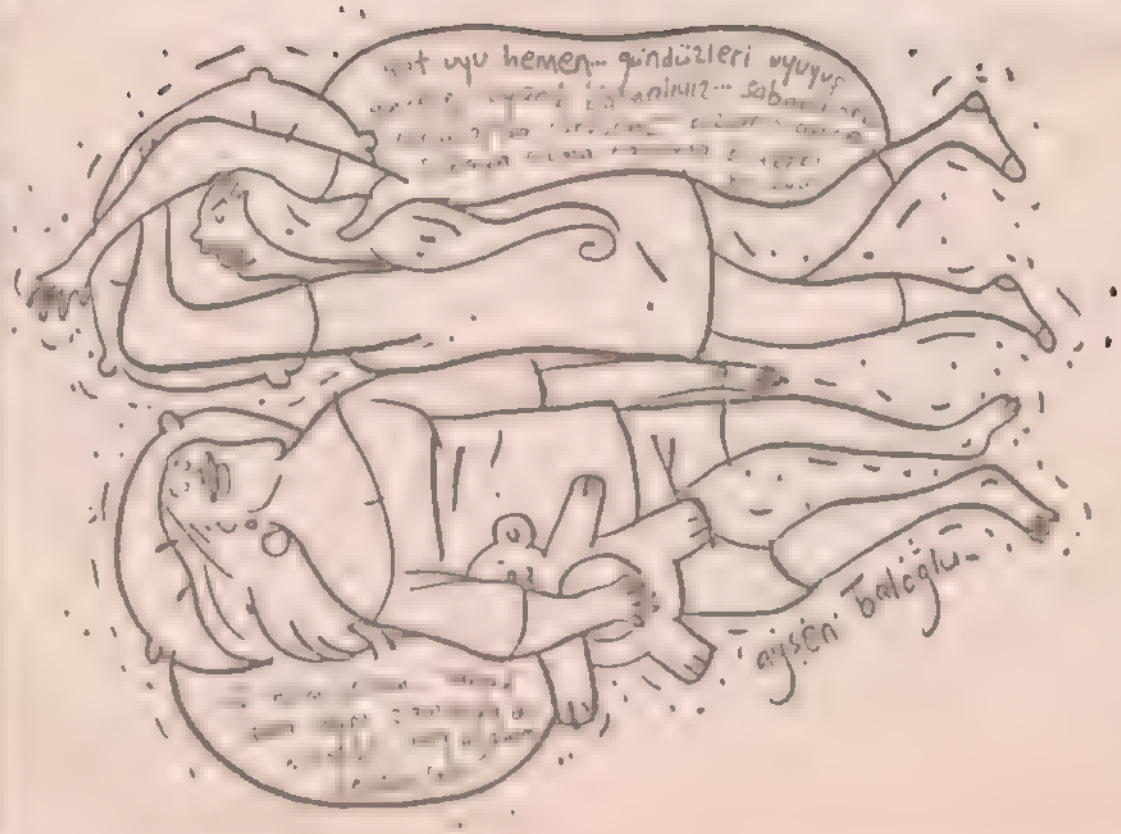

Sen dulsun, el ne der?

On sekiz yaşındaydım evlendiğimde. On dokuz yaşında anne, yirmi yaşında çocuklu bir duldum. Ayakta kalabilmiştim evet, fakat neler götürmüştü bu beş yıl benden...

Telefondaki ses "Merhaba" dedi, önce "Merhaba" diye karşılık verdim. "Kızımı görmek istiyorum, getirebilir misin?"

Beş yıl geçmişti aradan, koskoca beş yıl. "Hayır," diyebilirdim. Babamın arkamdan söylenmelerine aldırmadan, çıktım evden. Kızım önce yanaşmadı. Sanki iki yabancıydılar babasıyla birbirlerine. Okşadı kızını. "Büyümüş," dedi, "Hem de çok büyümüş." Sevinerek söylüyordu bunu. "İyi bakmışsın," dedi. Sonra çocuğun yanağından zorla bir öpücük aldı. "Evet," dedim, "İyi baktım." Nasıl da yabancıydık birbirimize. Sanki hiç tanışmamış, ilk defa karşılaşıyor gibiydik. "Güzelleşmişsin, kilo da almışsın." "Öyle oldu," dedim usulca. "Bensizlik yaramış sana." "Kim bilir belki," diye karşılık verdim soğukça. Sonra kızına döndü, ilgilendi bir süre. Çocuk garip bir şekilde bakıyordu yüzüne. Yanaşmak istiyor, fakat bunu nasıl yapacağını bilmiyordu. Babasının adı bile anılmazdı evde, farkındaydı çocuk. Baba da aynı haldeydi. Şaşkındı

İlk hareketi benim yapmam gerekti. Çocuğa, "Öp babanı," dedim. "Baban o senin." "Niye yanımda değil o zaman?" diye sordu kızım. Her gece aynı soruyu sorardı bana, "Niye yanımda değil?" Bu sorulara hep aynı cevabı verirdim. Bu sefer geçiştirdim. "Babanın işi uzakta da ondan. dedim. "Burada iş bulsaydı o zaman, hep yanımızda olurdu." Birbirimize baktık yabancı gözlerle. "Alı yavrum," dedim içimden, "Sekiz yıl önce olsaydı mümkündü bu. Ama artık imkânsız." Çocuk belli ki farklı bir baba bekliyordu. Gözünde canlandırdığı babası nasıldı kimbilir? "Ama çok yaşlı bu. Saçları ağarmış. Hem baba böyle mi olur?" Baba nasıl olur? Çocuk gözüyle bakmalı buna. Ama ben hiç çocuk olmadım ki. Yine de anlamaya çalışmış görünmek istedim. "Hep böyleydi saçları babanın. Bu aileden gelen birşey," dedim. Sonra yüzüne baktım. Ben de o saçlara âşık olmamış mıydım? Hiç değişmemişti. Hâlâ yakışıklıydı.

"Baban senin için ölür kızım, ölür." Bu sesle sıyrıldım düşüncelerden. "Kuru kuru sevmek," dedim içimden. Kendine yeni eşin ve yeni çocuğunla bir dünya kur. Bizi düşünmeden, telefon bile açmadan. Beş yıl sonra aniden çık gel. Koskoca beş yıl. neler alıp gitmişti benden. Onun için yaptığım şeyler, yaşadıklarım, ağzı sulanarak bakan insanlara karşılık vermediğim için suratıma kapanan kapılar, beynimden önce bacakaramı görmeye çalışan insanlar geldi aklıma.

On sekiz yaşındaydım evlendiğimde. On dokuz yaşında anne, yirmi yaşında çocuklu bir duldum. Ayakta kalabilmiştim, evet; fakat neler götürmüştü bu beş yıl benden Oysa karşımdaki adamı her şeyinin yolunda olduğunu söylüyor. İşi olduğunu, çok para kazandığını ifade ediyor, araba aldığını, eşyalarının eksiksiz ve son model olduğundan bahsediyordu. Kimbilir evliliğimizin bitiş nedeni olarak parayı görüyor ve bunları anlatarak benim kendisinden boşanmakla ne büyük hata ettiğimi düşünmemi istiyordu. Sustum, çünkü sesindeki pişmanlığı sezebiliyordum. "Evet," dedim. "Daha da mutlu olursun inşallah." Yüzüme baktı. Anlamıştı; sözlerindeki isyanı sezmiştim. Başını önüne eğdi. Çaresizdi. Suçlu hissediyordu kendini. Her davranışından belliydi bu. Sonra açıldı: "Mutsuzum," dedi. "Keşke ilk karım o, ikinci karım sen olsaydın. Ama katlanmak zorundayım, el ne der?" İşte bu söz her şevi anlatıyordu aslında.

Üç-dort saat oturdular. Kızıyla sohbet etti. Karşılıklı oturmamıza rağmen tek kelime etmedik daha sonra. "El ne der"ler arasında sıkışıp kalmış insanlardık biz. Bu yüzden bitmişti evliliğimiz, bu yüzden boşanmış, bu yüzden kendimi diri diri eve hapsetmiştim. "Aman sen dulsun el ne der?" Sanki onlar hatırlatmasa ben unutuverecekmişim gibi. Boşanmışız, sonra o yeniden evlenmiş, bense yirmi dört yaşında, beş yaşında bir kız çocuğunun annesivmişim üstelik. Yeniden vüz vüze nasıl gelebilir'mişiz? El ne dermiş? Laf.

Sonra ayrılma saati geldi. Çocuğu optü. Elini uzattı bana, vedalaşmak istiyordu. Gayri ihtiyari etrafa bakıp elini sıktım. Yanaklarıma uzanmaya çalışıyordu ki, gözlerime baktı, anladı. "El ne der?" der gibi bakıyordu gözlerim. Oysa ben de öpmek istemiştim onu. Ama yapamadım. Elinellerin dul kadın olan bana birşey söylemesme fırsat vermeden, dul bir kadın gibi ardıma bakmadan çocuğumun elini tuttum. Ayrıldık.

Derya Tekgül

Kim korkar elektronikten

Nedense televizyon, müzik seti, klima vb. elektronik aygıtları sadece on/off düğmelerine basarak kullanmak. hep beni bu aletleri yeterince verimli kullanamadığım gibi bir komplekse sokmuştur. Genelde bu gibi karmaşık aletlerden hep erkeklerin anladığı gibi bir kanı vardır çevremizde. Biz kadınlar da şu elektronik korkunuzu itiraf etmez ve bu aletleri kullanmayı sevmediğimizi söyleyerek işin içinden sıyrılırız.

Geçenlerde bir akşam evdeyim ve kendimle kalmanın keyfini çıkarıyorum. (Kendine ait bir oda ne demek?! Kendime ait bir evim var!!) Hava soğuk ve dışarıda gok gurultulu bir yağmur yağıyor. Gök gurultüsünden hiç korkmam. (Elektronik ile bir ilgisi olmadığından herhalde) Salondaki koltuğa uzandım. televizyon seyrediyorum. Uzanıp televizyon seyretmek benim yarım saat içerisinde mışıl mışıl uyumam için en güzel ninnidir. Bir yandan uyuyakalıp televizyonun sabaha kadar kar tanelerini göstermesinden korkuyor, (ne de olsa elektrik pahalı.) diğer yandan da klimanın en az iki saat daha açık kalmasını ve sıcak bir odada uyumayı istiyorum. Bir ara çalar saatimi iki saat sonraya kurup, uyanarak ikisini de kapatmayı duşunuyorum. Sonra gozüme üzerinde rakamlar ve İngilizce kelimeler bulunan Japon icadı uzaktan kumandalar ilişiyor. Birden onları ayarlayabilecek kadar beynimin çalıştığına dair bir özgüvene kapılıyorum. Çünkü ne de olsa ben yurtdışında yüksek lisans yapmış bir mühendistim!! Neden korkacaktım ki şu çekik gözlü farelerden .. Hemen yattığım yerden kalkıp televizyonun, klimanın, müzik setinin kumandalarını elime alıyor ve onlarla oynamaya başlıyorum. Biraz uğraşarak televizyonu bir saat sonra, klimayı iki saat sonra kapanacak ve müzik setini de sabah yedide beni uyandıracak şekilde ayarlamayı başarıyorum! Artık kumandalar gözüme daha sevimli yaratıklar gibi görünüyor ve uykuya dalıyorum.

Sabah radyodan gelen hoş bir müzikle uyandığımda bütün aletler görevlerini başarıyla yerine getirmişlerdi. Yüzümde hafif bir gülümsemeyle çayını demlemek üzere mutfak dolabını açtığımda karşımda otuz iki parçalı mutfak robotunu gordüm. Onu öğrenmeye niyetim yok. Çünkü patatesi parmak, havucu yıldız. hıyarı çiçek şeklinde kesip çıkaracak olan aletlerin nasıl çalıştığını hiç merak etmiyor hatta onlardan nefret ediyorum. Kimbilir belki de robotu erkek arkadaşlarımdan birine veririm. Ne de olsa onlar elektroniğe bizden daha fazla meraklılar!!!

Ayla, Antalya

Cinsel taciz, çifte standartlar...

Henüz eşimden yeni ayrılmıştım ki bir dostun yardımına ihtiyacım oldu. Aile dostu bir abim beni bu zor durumda yalnız bırakmayacaktı elbette, hemen yardıma koştu. Elinden geleni esirgemedi, hatta fazlasını yaptı. Muhtemelen evde yerinden kımıldatmadığı koca vücuduyla koşuyor, terliyor ve gözlerimin içine bakıyordu.

Yirmi sekiz yaş Türkiye'nin kadınlar için bir cennet olmadığım anlamak için geç bir yaş gibi görülebilir. Ama bu yılların önce ailenin kanatları altında, sonra kolejde ve üniversitede neşeli arkadaşlar arasında ve en nihayet (biraz da korunma güdusuyle) genç yaşta seçilen kocayla geçtiği düşünülürse pek de şaşırtıcı olmasa gerek. Ne de olsa sistem tıkır tıkır işlemektedir ve övle kolavca yakayı ele vermez.

Herşey evliliğimin, verdiğim herşevi yutan, karşılığında da birşey sunmakta pek cimri olan bir canavar olduğunu fark etmemle başladı. Fedakâr annemle başlayarak Kemalettin Tuğcu, Kerime Nadir romanlarıyla devam eden, meşhur yerli filmlerimizle beslenen ve sevdiklerimize uzuntu verme korkusuyla semiren vefakâr Türk kadını rolünden sıyrılmak kolay olmadı. Meğerse asıl oyun şimdi başlıyormuş. Yalnız yaşamaya başlayıp, biraz da işten eve giden yolda zikzaklar çizince mutsuz evlilik sahnesinden daha trajikomik olanlarının bulunduğunu çok çabuk keşfettim.

Henüz eşimden yeni ayrılmıştım ki bir dostun yardımına ihtiyacım oldu Aile dostu bir abim beni bu zor durumda yalnız bırakmayacaktı elbette, hemen yardıma koştu. Elinden geleni esirgemedi, hatta fazlasını yaptı. Muhtemelen evde yerinden kımıldatmadığı koca vücuduyla koşuyor, terliyor ve gözlerimin içine bakıyordu. Ustelık bana manen de yardımcı olmak için nasıl da çabalıyordu. Bana yazık oluyordu, ben daha iyi şeylere lavıktım. Bu sözleri bir yerlerden anımsıyordum ama o tür şeyler Türk filmlerinde Fatma Girik'in başına gelirdi Aile dostumun arabaya binip inerken va da bir yere girerken omuzlarıma veya sırtıma (neresi denk gelirse) dokunduğunu ıvıce anladığım bir gun elimi tutup ilan-ı aşk ediverdi. Tanrım, bizim filmlerde dost kızma böyle şeyleri yalnız kötü adamlar söyler, ama bu kırk yıllık tanıdığını abim. Koskoca adam bana niye yalan söylesin diye olayı anlamaya çalıştım. Ben bu saflıkla bizim Türk filmlerinde bile rol alamazdım ya, birden şansını yaver gitti. Bizim Coşkun'un arkasından atıp tuttuğu, boşanmalara kalktığı karısına nasıl kıskançlık numaralarını yaptığına tanık oldum. Bana özgürlük nasihatleri veren adam ergenlik çağındaki kızını erkeklerle konuşuyor diye dövüyordu. Belki de yanlıştı ama boşanma nedenleri olmamak için o aileden uzak durmaya karar verdim.

Kendimi işyerime attım. Evimde bulamadığım huzuru orada bulacaktım. Henüz iyi iz sürme özelliğinin erkeklerin genelinde bulunduğunu öğrenmemiştim. Taze kan kokusuna gelen sadece aile dostum değildi. Nazik, espritüel, evli iş arkadaşını eşimin yokluğuyla ilgilenmeye başladı. Zekiydi, benimle ilgili gozlemlerinden bazıları şaşırtıcıydı. Yavaş yavaş benim ne kadar "farklı" bir kadın olduğumdan söz etmeye başladı. Sonra bana âşık oluverdi. İnanması güç ama yalnız kaldıktan sonra, kısa bir süre içinde dayanılmaz bir kadın oluvermiştim Bay iyi aile babası bütün rollerini başarıyla oynuyordu. Karısının bir dediğini iki etmiyor, sosyal faaliyetlerin hepsine onun izniyle katılıyor, çocuklarıyla yakından ilgileniyor (asla yalnız kalmalarına izin vermiyor) ve benimle ilgilenmeyi ihmal etmiyordu. Bir yandan bu bin yüzlü oyun, bir yandan sürekli cinselliğimin hatırlatılması ile işyerim huzur bulduğum yer olmaktan çıktı, her türlü fırsatın ustaca kullanıldığı bir savaş alanına döndü. Bana da kala kala arkadaşlarımla işten sonra paylaştığım kısa zaman parçası kaldı. Küçük neşeli bir grubumuz vardı. "Modern" çocuklardı. İyi kitap okur, iyi müzik dinler, hatta iyi yazar-çizerlerdi Entelektüel bir iki çift sözle başlayan sohbetlerin düzeyi arada bir düşerdi ya, buna pek aldırış etmezdik. Biz kızlar da sık sık yapılan cinsellikle ilgili esprilere katılabilecek nitelikteydik. Ne de olsa ortalamanın üstünde bilinç düzeyinde arkadaş bulmak kolay değildi. Neyse burada bana kimse âşık olmadı. Aşk mı, ne demode! İçkili olduğumuz bir gün arkadaşım benle "modern" bir ilişki kurma girişiminde bulunduğunda galiba hiçbir şeye şaşırmayacak kadar kaşarlanmıştım. Ben bunu kafamda evirip çevirip anlamlandırmaya çalışırken, o da ne, sahneye arkadaşımın kız kardeşi girivermez mi? Benim gibi iyi aile kızıydı ama abisi yanındaydı ve dul değildi. Bir bardaktan fazla içki içmesine izin verilmedi ve hareketleri derhal iyi bir aile kızına yakışır şekilde kısıtlandı. O abisine hayran hayran bakıp, sindirildiğini fark etmeden itaat ederken midemin bulandığını hissettim. Hafızam da imdada yetişti. Onun cinsel ilişkiden alıp-vermek diye söz ettiğini, mini etek giydiği için bir kızı rahatlıkla orospu diye nitelendirdiğini hatırladım. Sakin olmasına aşırı dikkat ettiği tekdüze bir ses tonuyla bahsettiği bu şeyin onun literatüründeki karşılığı "bedava fahişelik" gibi birşey olmalıydı. Beraber yenen yemekler, paylaşılan içkiler, alınıp verilen borçlar ve hele entelektüel sohbetler! Tiyatronun en başarılı sahnesi bu olsa gerekti. Ve de tabii en tiksindirici olanı.

Evet perde kalkıyor. "Bacım", "abla", "yenge" ve şimdi "dostum" hitapları. Bayıldıkları kıskançlık numaraları, yılışık sırıtışları ve çifte standartları ile şizofren bir toplum. Oyun oynamava o kadar alışmışlar ki binlerce rollerinden hangisinin kendileri olduğunu unutup, sonunda karaktersiz kalıyorlar. Ustelik herkesin rol vaptığına inandıklarından kimseye güven duyamıyorlar. Böylece düştükleri lağım çukurunun içinde debelenip duruyorlar.

Kendi kendime bir tiyatro sahnesinde olduğunu fark eden kadınlar mı şanslı, yoksa fark etmeyenler mi diye soruyorum. Şimdi ne mi yapacağım? İlk olarak bu yazıyı okumalarını sağlayacağım. Yüzlerinin alacağı şekli düşünün ve siz de benim gibi gülün. Sonra da oynamak isteyeceğim bir senaryo yazarım belki.

Ö. E.

Aşık kadın hastalıkları

Hepimiz biliriz o duyguları... Aşık olduğumuz zaman hiçbir şey görmez gözümüz... Mesela sevgilinin ufacık bir cümlesine binlerce anlam yükleriz. Olasılıkları gozonune alırız. Hatta gider, bu işlerden iyi anladığını düşündüğümüz, güvendiğimiz biri ile tartışır. vardığımız sonuçlardan emin olmaya çalışırız. Ne kadar uzun konuşursak sanki o kadar mutlu oluruz. Ondan konuşmak çok güzeldir çünkü...

Onu anlamak için yakaladığımız her ipucundan evrenin bilinmeyen sınırlarını keşfedermişçesine zevk alırken, kimbilir belki onun o an zevk aldığı şey Galatasaray-Fenerbahçe maçında Boliç'in attığı golü yavaş çekimde tekrar izlemektir...

Okuduğunuz kitapta, izlediğiniz filmde, soluduğunuz havada o hep yanımızdadır sanki. Sanki!.. Peki nive gerçekte yanımızda değil!.. Elbette olmaması için o kadar çok sebep var ki! Bir kere kesin işleri çok yoğundur. Küçük yeğenini McDonalds a götürmeye söz vermiştir. Ya da annesi menapoza girmiştir. (Sanki boyle bir konuya duvarlı biriymiş gibi!) Dikkat! Bahaneler hep aile ile ilgili! Neden mi? Tabii ki sizi en zayıf noktanızdan vurmak için.

Olsun siz de hayallerinizde buluşursunuz onunla. Mesela Ay Tanrıçası Selene gibi sevdiğiniz büvülü bir uvkuda tutarsınız. Onun gibi, doyasıya öpmek ve doyasıya yanında yatmak iç ...

Sabah radyoda duyduğunu komik bir fıkrayı, yolda gördüğünüz sevimli kedi yavrusunun içinize doldurduğu o anlamsız yaşam sevincini tüm içtenliğinizle onunla paylaşmak istersiniz. Ama nafile, o çağın adamıdır. Susurluk Raporu kadar gizli. MGK Kararları gibi sert olmalıdır. Bir nevi karizma işte. Siz eminim onu böyle de seviyorsunuzdur. Hem zaten böyle davranmasının muhakkak bir sebebi vardır. Mesela geçmişten kalan kırık bir aşk hikayesi.. Her ne kadar bu içli aşkın yüzde doksanı kendisi tarafından kırılmış olsa bile o artık kadınlara güven konusunda yaralı biridir. Siz onu iyileştirmek için tam bir Florance Nightingale ruhuyla sarılırken o elbette ötenazi isteyen umutsuz bir hasta gibi davranmaya devam edecektir...

Haklısınız! Aşkın gözleri kör olduğu için kendi gözleri de örtülü olan Eros bile bu çektiklerinize dayanamazdı... Evde hanım hanımcık mastürbasyonunuzu yapıp onu unutmaya karar verdiğinizde: kapı çalınıp aptal gülümsemesiyle karşınıza dikilirse sakın şaşırmayın... Ama unutmayın! Artık sıra sizde...

Emel Çağatay

8 Mart 1921

Türkiye'de, 8 Mart'ın ne zaman kutlanmaya başlandığını kesin olarak bilmemekle birlikte, 1975 yılına gelinceye değin. kapalı mekânlarda veya parti merkezlerinde kutlanmakta olduğunu sanıyoruz. Ankara'da ilk olarak 1921 yılında, TKP'li (Türkiye Komünist Partisi) kadınlar tarafından kutlandığına dair elimizde bir kaynak var. Mete Tuncay, TKP'li Rahime Selimova ile Cemile Nuşirvanova nın 8 Mart 1921 ile ilgili yazılarını Azeri dilinden uyarlamış.

8 Mart 1857, ABD'de 40 bin kadın dokuma işçisinin. kadın işçilerin işten çıkarılmalarını ve düşük ücret verilmesini protesto etmek amacıyla ilk kez direndikleri ve greve gittikleri tarihtir. Kadınlar çalıştıkları fabrikayı işgal eder ve polis müdahalesiyle karşılaşırlar. Olaylar sırasında çıkan yangında 100'ün üstünde kadın hayatını kaybeder. Daha sonra 1910 yılında Kopenhag'da 11. Enternasyonal'e bağlı sosyalist kadınların yaptığı Uluslararası Kadınlar Konferansı'nda Clara Zetkin'in önerisi üzerine 8 Mart. Amerika'da grev sırasında çıkan yangında ölen işçi kadınların anısına "Dünya Emekçi Kadınlar Günü" ilan edilir. 1960'h yıllara kadar 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar günü, dünyanın birçok ülkesinde, sosyalist kadın örgütleri tarafından kutlanırdı. 1975 Dünya Kadınlar Yılı'nda, Birleşmiş Milletlerin kadın konferansında alınan kararla 8 Mart "Dünya Kadınlar Günü" olarak kabul edildi.

Türkiye'de, 8 Mart'ın ne zaman kutlanmaya başlandığını kesin olarak bilmemekle birlikte, 1975 yılına gelinceye değin, kapalı mekânlarda veya parti merkezlerinde kutlanmakta olduğunu sanıyoruz. Ankara'da ilk olarak 1921 yılında, TKP'li (Türkiye Komünist Partisi) kadınlar tarafından kutlandığına dair elimizde bir kaynak var.[1] Mete Tuncay, TKP'li Rahime Selimova ile Cemile Nuşirvanova'nın 8 Mart 1921 ile ilgili yazılarını Azeri dilinden uyarlamış. Bu iki kadın, 8 Mart 1921 günü ile ilgili anılarını şöyle dile getirmekteler:

"1921 yılının şubat ayıydı. 1919'dan beri çalışmakta olan Ankara Türk Komünist Partisi güçlenmiş ve Moskova'da Komünist Enternasyonal'le ilişki kurmuştu. Anadolu içlerinde birçok illerde hücreler oluşturmuştu. Şubat ayının sonlarında, Komiteru Kadınlar Sektöründen Clara Zetkin Yoldaş'ın imzası ile, 8 Mart Kadınlar Bayramı'nı nasıl kutlamak gerektiğini gösteren bir talimatname almıştık Buna göre, kapitalist ülkelerde kadınların öz insan haklarının istemeleri şiar edinilecekti. Ankara'daysa işsiz kadınların sayısı gittikçe artmaktaydı. Yıllardan beri erlerini, oğullarını savaşta yitirmiş olan Türk kadınlarının yaşam koşulları çok ağırdı. İş bulmak olanaksızdı. Uzun yıllar süren savaşlardan sonra Antanta devletleri Türkiye'yi tamı mahvetmek için İstanbul'u ve Anadolu'nun batı ve güney bölgelerini işgal etmişlerdi. İstiklal mücadelesi içinde Ankara'da kurulan B.M.M. Hukümeti de, Büyük Lenin'in yardımıyla dış düşmanlara karşı savaşı sürdürüyordu. Bu sıralarda Sovyet ülkesinden gelen yardımın Karadeniz sahilinden Ankara ya kadar getirilmesini. kucaklarında silah ve askeri malzeme taşıyan Türk kadınları gerçekleştiriyorlardı. Bu kadınlar, erleri, oğulları, kardeşleriyle birlikte düşmana karşı çıkıyorlardı. Ama bu dönemde kendilerinin hiçbir toplumsal hakları yoktu; yine de vicdanlarının sesine uyarak vatan müdafaasına katılıyorlardı. Türk kadınlarının insani ve toplumsal haklarını tanıyan tek örgüt, Komünist Partisiydi. 1921 yılının başlarında, Mustafa Suphi ve 14 arkadaşı, Türk burjuvazisinin eliyle, Karadeniz'de boğularak feci bir biçimde yok edilmişlerdi. Bu olay derin bir nefretle karşılanmıştı. Bundan başka, Ankara'daki merkezi Komünist örgütünün 18 üyesi hapse atılmıştı. Bu gibi feci olaylar biz komünist kadınları çok üzüyordu. Bir yandan burjuva cellatlarını protesto etmek, bir yandan da işsiz kadınların ağır durumlarının hafifletilmesini talep etmek amacıyla, Komünist Süleyman Selim Yoldaşın Ankara dolaylarındaki bağında kadınların genel toplantısı yapıldı. 8 Mart Uluslararası Kadınlar Bayramı'nın önemini açıklayan, Şerif Manatov Yoldaşın bildirisi oldu. İkinci sorun olarak, kadınların durumunu düzeltmek, onlara iş sağlamak için bir kadınlar örgütü seçildi. Onceden hazırlanmış olan tüzük onaylandı. Sonra B.M.M.'ne Türk Kadınları adına bir bildiri gonderilerek, Komünistlere, Mustafa Suphi ve arkadaşlarına gösterilen vahşet protesto edildi. Kadınlar örgütünün Ankara'daki ilk 8 Mart Bayramı. Türk Komünist hareketi tarihinde şerefli bir yer tutmaktadır.

Türkiye'de kamuya açık olarak kutlanan ilk 8 Mart ise, 1975 tarihlidir ve bu kutlama İKD (İlerici Kadınlar Derneği) tarafından düzenlenmişti.[2] İstanbul Osmanbey'deki 500 kişilik Dostlar Tiyatrosu ndaki toplantıda günün önemini anlatan konuşmalar yapılmış. şiirler okunup, türküler söylenmişti. 1980 askeri darbesine kadar 8 Mart İKD'li kadınlar tarafından her yıl türlü etkinliklerle kutlanmış, 1976 yılında yapılan İKD kongresinde 8 Mart ın kadınlar için resmi tatil günü ilan edilmesi amacıyla TBMM nezdinde girişimlerde bulunulması planlanmıştı. İKD kutlamalarında kitlesel olmayı hedefliyor ve kutlamalar büyük toplantı salonlarında yapılıyordu. Bunun dışında yuruyuş. gösteri. işyerlerinde yakalarına karanfil takma ve yemekhanelerin süslenmesi gibi çeşitli eylemlerle de kutlama destekleniyordu. İKD'nin yayın orgam olan *Kadınların Sesi*'nin Mart ve Nisan savıları genellikle 8 Mart a ayrılıyordu. Bazı başlık örnekleri şoyleydi: "8 Mart Dünya Kadınlar Günü Hepimize Kutlu Olsun" (Mart 1976), "8 Martta Mücadele Bayrağımızı Yükseltelim" (Mart 1977), "Gelecek Güzel Günler İçin Saflarımızı Sıklaştıralım" (Mart 1978). "On binlerce Kadın 8 Mart ı Coşkuvla Kutladı" (Nisan 1978) ve "8 Mart 1980'de Beyaz Eşarp* kadınlarımızın pahalılığa. zamlara, işsizliğe. baskı ve teröre protesto bayrağı oldu" (Nisan 1980).[3] 12 Eylül'den sonra 8 Mart'lar bir süre kitlesel olarak kutlanamadı.

8 Mart 1984'de kendilerini feminist olarak tanımlayan "Kadın Çevresi" kuruldu ve bu tarihten itibaren 8 Mart Türkiye'de çeşitli kadın örgütleri tarafından Dünya Kadınlar Günü olarak kutlanmaya başlandı

* 8 Mart 1980'de, sıkıyönetim ilan edilmiş ve toplantı düzenlemek zorlaşmıştı. İKD'li kadınlar bunun üzerine *Kadınların Sesi* çevresinde toplanarak kendilerini yalnızca "İlerici Kadınlar" diye adlandırdılar ve beyaz eşarplı eylemler düzenlemeye karar verdiler. 8 Mart 1980'de kentlerde. kasabalarda, işyerlerinde, meydanlarda, pazar yerlerinde, sinema çıkışlarında. caddelerde beyaz eşarplı eylemler yapıldı.

Feryal Saygılıgil

Cemile ve Rahime hanımlar

Cemile ve Rahime hanımlar İzmirli iki kardeştir. Cemile Hanım, İstanbul'da Darülmuallimat'dan mezun olur ve Bezm-i Âlem Valide Sultanisi'nde öğretmen iken, Ziynetullah Nuşirvanov ile evlenir. Kocasıyla birlikte Ankara'ya gelir ve sol harekete katılır. 1922'de Ziynetullah Bey, Komintern'in 4. Kongresi için. Moskova'ya giderken. karısı ve baldızı da. ona katılır. Sovyetler Birliği ne yerleşirler. Rahime Hanım da Bakü'da Kayserili İsmail hakkı ile evlenir. İkisinin de kocaları sonradan akıl hastası olur

Ankara İstiklal Mahkemesi'nde görülen Yeşil Ordu davasında. sırtlarında manto olduğu halde yüzleri açık olarak misafire çıktıkları için. davranışları "açık saçık" olarak nitelendirilen üç hanımdan ikisi Cemile ve Rahime hanımlardır.

Kaynak: Mete Tuncay. *Türkiye'de Sol Akımlar-1* (1908-1925) Belgeler 2. BDS Yayınları. İst., 1991, s. 411

... *Ve Hep Birlikte Koştuk...* isimli kitaptan

Referanslar:
1. Mete Tuncay *Türkiye'de Sol Akımlar-1* (1908-1925) Belgeler 2. BDS Yayınları. İst 1991. s. 411
2. İlerici Kadınlar Derneği (1975-1980). *...ve hep birlikte koştuk* ... Açı Yayınları. İst., Kasım 1996. s. 161
3. Gos. ver

Martha Gellhorn

İlk kadın savaş muhabiri

St. Louis'de (ABD), 1908'de dünyaya gelen Martha Gellhorn'un 1937'de İspanya İç Savaşı sırasında başlayan savaş muhabirliği serüveni, kendi ifadesiyle "bir günü bile dinlenmeden", neredeyse 18 Şubat 1998'de ömrü noktalanıncaya dek devam etti. İzlediği savaşların neden olduğu acıları ve trajedileri, felakete uğrayan insanların ağzından ve tanık olduğu olayların içinden olanca derinliği ve gerçekliğiyle, adeta fervatları ve barut kokusunu duyurarak yansıtabilen bir gazeteciydi Gellhorn.

Martha Gellhorn 1940'da Ernest Hemingway ile evlendi.

Uşatma altındaki Madrit'ten gönderdiği gündelik hayatı yansıtan yazılarıyla tanındı. İspanya İç Savaşı'nın ardından Finlandiya ve Çin'de ateş hattındaydı. İkinci Dünya Savaşı sırasında Avrupa'da İngiltere, İtalya, Fransa ve Almanya'da bulundu. Savaş olmadığı ender zamanlarda sosyal konulara ağırlık veren makalelerin yanı sıra roman ve hikayeler yazdı. Nurenberg Duruşmaları'nı, Eichmann'ın yargılanmasını izledi. Savaş tanıklarını derlediği ilk kitabı *The Face Of War* (Savaşın Yüzü) 1959'da yayımlandı. Ne var ki, savaşlar bitmeyecek, acılar katlanarak büyüyecekti. Kitabın 1967'de yapılan yeniden gözden geçirilmiş baskısında "... Muhabirler olsun, okurlar olsun bıkkınlık içinde son zamanlarda. Erkek, kadın, çocuk demeden öldürüp geçen küçük çaplı savaşlarla, devrimlerle, ayaklanmalarla pek ilgilenenimiz yok artık. Endonezya'da bir milyondan fazla insan boğazlanmış, kime ne! İç savaş bile denmeyecek kadar önemsiz bir olay; ölenler zaten resmen 'komünistlik'le damgalanmadı mı?" diye yakınmaktan kendini alamaz.

Bir ömür boyu çeşitli savaşları izledikten sonra savaşın, mikrobunu hükümetlerin taşıdığı, insanlara özgü bir hastalık olduğu düşüncesine varır. "Savaşı hazırlayan, ilan eden ve sürdüren hükümetlerdir. Vatandaşların kendiliklerinden savaş istediklerine bugüne kadar rastlanmadı hiç. Savaş hummasına kapılmaları için onlara önce nefret ve korku bulaştırılması gerekir. Bir düşmanın tehdidi altında oldukları ve devletlerinin hayati çıkarlarının tehlikede olduğu öğretilmelidir onlara... Üzücü olan, insanların yalanlara hemencecik inanıvermesi, acınacak kadar saf oluşu ve azdırılan vatan aşkıyla hemen silaha sarılmalarıdır... Saldırıya uğrayan ulus ya da ulusların, saldırgana karşı savaşmaktan başka çaresi yoktur. Oysa yetenekli hükümetlerin tehlikeyi görür görmez harekete geçmesi halinde, saldırganın savaş hazırlıklarını tamamlamasının önü alınamaz mı? Hitler, Locarno Antlaşması'nı ihlal ederek Rhineland'ı yeniden işgal ettiği 1936 yılında durdurabilirdi belki. Basiretli bir politikayla Fakland Savaşı hiç çıkmayabilirdi."

1984 Şubat'ında Greenham Common'da, Curise füzelerinin ülkelerinde konuşlandırılmasına karşı çıkan kadınların yanındadır Martha: "Bundan iki yıl kadar önce altmış İngiliz kadın Cardiff'de buluşarak Greenham Common'a doğru yürüyüşe geçti. Belirli bir planları yoktu ama ortak bir öfkeyi paylaşıyorlardı. Nükleer silahların hayatlarını ve geleceklerini zehirlediğini, dünyanın er geç yıkıma uğrayacağı korkusunun egemen olduğu bir ortamda çocukların sağlıklı gelişme umudunun olmadığını biliyorlardı. Şimdi de kendi ülkelerine hiç gereği olmayan, varolan tehlikeyi arttıracak, yeni öldürücü silahlar yerleştiriliyordu. Sıradan insanların bu tırmanışa dur demesinin zamanı geldiğine inanıyorlardı. Orada kamp kurmaya karar verdiler. O günden sonra kamp alanı her gün yeni kadınların katılımıyla giderek genişledi. Dünyanın her hangi bir köşesinden her hangi bir kadın gelip istediği kadar kalabilir, çekip gider, belki geri gelir, ne zaman olursa olsun dostça karşılanırdı. Ne soru, ne hiyerarşi ne de bir "yapılanma" vardı. Irk, inanç, renk, servet, yaş, sınıf ya da ulus ayrımı yoktu. Yıpranmış, kalın giysiler içindeki bu yapmacıksız kadınlar, onlar gibi 'hayır' diyen sıradan pek çok insana dünya çapında bir örnek ve simge oluşturdu."

Gellhorn İkinci Dünya Savaşı'nda cephede.

Dayanışma içindeki bu mücadeleci kadınlar Martha'ya süfrajet olan annesini hatırlatır. Aşağılanmalarına, dayak yemelerine, alaya alınmalarına ve tutuklanmalarına karşın, kadın hakları için direnen süfrajetleri minnetle anar. Onların açtığı yoldan çok fazla sorgulamadan geçtiğini, oysa bugünkü yasal kimliğini ve dilediği gibi yaşama özgürlüğünü onların mücadelesine borçlu olduğunu düşünür. Kamptaki kadınların bunun çoktan bilincinde olduklarını, süfrajetlerin mücadelesini daha da ileri götürmekteki kararlılıklarını görmekten mutluluk duyar.

Üç evlilik geçer başından. Daha önce Amerika'da tanıştığı Ernest Hemingway'le İç Savaş sırasında Madrit'te karşılaşır. Cesur bir muhabir olan Martha, faşistlere karşı kalemiyle mücadele etmektedir, üstelik de çok güzeldir; kitapları kadar zamparalığıyla da ünlü Hemingway ona âşık olmakta gecikmez. İkinci karısından boşandıktan sonra 1940'da evlenirler. Ne var ki, çok kısa süren bir evlilik olur bu.

Martha Gellhorn gözleri açık ayrılmış olmalı dünyamızdan. Bu yazıyı toparlamaya çalıştığım 21 Şubat'ta, Basra Körfezi'nde İrak'a karşı olası bir askeri harekât için hazırlıklar olanca hızıyla sürüyordu. 1980'de İran'a savaş açan, 1991'de savunmasız Kuveyt'i işgâl eden, ülkesindeki Kürtler'e zulmeden Irak diktatörünün savunulacak yanı yokken, İrak'a bundan yedi yıl önce 66 bin ton bomba yağdıran ABD'nin, Körfez Savaşı'ndan beri uyguladığı ambargo yüzünden Irak'ta 567 bin sivil hastalıktan, açlıktan ve ilaç yokluğundan hayatını kaybetti. Görünen o ki, ülkesinde skandallerle saygınlığı sarsılan Bill Clinton, iktidarını kanıtlamak için başdüşman ilan ettiği İrak'a karşı gücünü ve kararlılığını göstermek zorunda.

Günümüzde haberciliğin geldiği nokta göz kamaştırıcı olduğu kadar düşündürücü de. Teknik olanaklar öylesine gelişkin ki artık, savaşları anında bütün dehşetiyle izleyebiliyoruz. Ne var ki, muhabirlerin savaş bölgelerinden hayatları pahasına ulaştırdıkları görüntü ve haberler, medya patronlarının karar süzgecinden geçtiği için izleyiciler çoğu zaman savaş kışkırtıcı bir üslupla karşılaşıyor. Savaş yaygarası barışın sesini bastırıyor.

Beril Eyüboğlu

2000 yılında kadınlar yürüyecek!

Eşitlik, Gelişme ve Barış için "Ekmek Ve Güller Dünya Kadın Yürüyüşü".

Savaşlar, soykırımlar, gericiliğin yükselişi: Kuzey'de küreselleşme ve yeni liberal politikalar sonucu sosyal yardımların kesilmesi, Güney'de yapısal uyum politikaları sonucunda kadınlar dünyanın herverinde giderek yoksullaşıyor.

Kanada nın Quebec eyaletinde bir kadın örgütü herzamankinden daha çok dünya çapında bir eyleme ihtiyaç olduğu gerçeğinden hareketle "Ekmek ve Güller Dünya Kadın Yürüyüşü" adını verdikleri bir eylem tasarladı. Quebec Kadın Federasyonu (Federation des Femmes du Quebec) Kanada'da sosyal adaletle ilgili 1995-1996 yıllarında on binlerce kadının katıldığı ve toplumun diğer kesimlerinden de destek alan başarılı eylemler yaptı.

Quebec Kadın Federasyonu (FFQ)

Kanada'nın diğer bölgelerindeki kadın gruplarıyla dayanışma içinde çalışmasına karşın, esas olarak bu bölgede faaliyet gösteriyor. 1966 yılında kurulan ve feminist bir baskı grubu olan Federasyon'un amacı kadınların haklarının ve çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi. Renk, cinsel tercih, din, politik inanç, dil, etnik köken, medeni hal ayrımı gözetmeksizin bütün kadınlara açık. Eğitim, tartışma, ortak eylem ve politik faaliyetleri destekleyen bir örgüt olarak kendini ifade ediyor. Son yıllarda FFQ'nun esas gündemini kadının ekonomik durumu oluşturuyor. FFQ; 125 üye kadın grubundan ve 450 bireysel üyeden oluşuyor.

Yürüyüşün teması

Dünya Kadın Yuruyuşu'nün teması "Ekmek ve Güller" olarak düşünüldü. "Ekmek ve Güller"e ABD'deki devrimci kadınların geçmiş mücadeleleri esin kaynağı oldu ve dunyanın neresinde olursa olsun, kadınları birleştirecek bir tema olacağı düşünüldü. Çünkü "Ekmek yaşamımızı sağlayan şey, güller yaşama nedenimizdir.

İstekler

Kadınların yeryüzündeki servetin yüzde 50'sine sahip olması; Kuzey, Güney, Doğu ve Batı arasında ve kadınların kendi aralarında eşit olarak paylaşılması.

Kadınların dünya üzerindeki refahın, ev işleri de dahil, yüzde 50'sini ürettiğinin kabul edilmesidir.

Yuruyuşun ilkeleri gereğince, örgütlenmeden kadınlar sorumlu olacak ve dünyanın bütün bölgelerinden kadınlar eylemin önderliğim eşit olarak paylaşacak, kültürler arasında varolan farklar tanınacak ve saygıyla karşılanacak, yuruyuş barışçıl bir eylem olacak..

Eylem üç bölümden oluşuyor

a. Dünya çapında eylem: Katılımcı ülkelerin delegasyonlarının yürüyüşü biçiminde duşunuluyor. Buluşma noktası henüz netleşmemekle birlikte, BM'nin New York'taki merkezi ya da IMF ve Dünya Bankası nın Washington'daki merkezi olacak.

b. Ulusal eylemler: Katılımcı ülkelerin kadınları, ülkelerinde kendilerinin belirleyeceği eylemler düzenleyecekler.

c. Oylama: Dünyanın her yerinde, kadınlar talepleri için oy kullanacaklar. kadın grupları tarafından düzenlenecek geniş çaplı halka yönelik eğitim kampanyalarının ardından, kadınlar oy pusulalarını imzalayacak ve oy pusulaları toplanarak dünya çapında eylemin yapılacağı noktaya BM veya Dünya Bankası nın önüne getirilecek.

Kampanyanın başlangıç tarihi olarak 8 Mart 2000, Uluslararası Kadınlar Günü düşünülüyor. Uluslararası Yoksullukla Mücadele Günü olan 17 Ekim 2000 tarihi ise, Dünya Kadın Yürüyüşü'nün tarihi olarak öngörülmüş.

(A Great Project for the Women of the World in the year 2000, Federation des Femmes du Quebec, 3 Kasım 1997).

Dünya Kadın Yürüyüşü desteklenmeli

Henüz proje aşamasında olmasına rağmen, şu ana kadar 50 ülkeden 200 kadın grubu yürüyuşü desteklediğini ve bu kampanyanın bir parçası olacağını açıkladı.

Kadının giderek yoksullaşmasını ve beraberinde patriarkal düzenin ve kapitalizmin büründüğü yeni-liberal biçimi de teşhir etmeyi amaçlayan yürüyüş, kuşkusuz, kadın gruplarını ve hareketlerini canlandırıcı bir etki yapacak.

8 Mart 2000 yılında başlayacak etkinliklerde, savaşın ve yoksulluğun giderek derinleştiği Türkiye'de yaşayan biz kadınlar da kendi tarzımızı yaratarak yerimizi almalıyız.

Yıldız Temürtürkan

Çocuklarını askeri operasyonlara göndermek istemediler

Kırbaçlandılar

Sudan başkenti geçtiğimiz günlerde barış yanlısı kadınların eylemlerine sahne oldu. Şehrin çarşısında toplanan kadınlar Birleşmiş Milletler (BM) binasına kadar yuruduler ve BM yetkililerine bir dilekçe verdiler. Kadınlar, "zorunlu ulusal hizmet" yasası uyarınca, ülkenin Güney bölgesindeki askeri operasyonlara zorla gonderilen liseli öğrencilerin anneleriydi ve dilekçelerinde Sudan yönetimini BM'ye şikâyet ediyorlardı.

Otuz yedi kadın gösterici, dönüşte, Bakanlar Konseyi binasına yönelirken "ayaklanma bastırmakla görevli güvenlik güçlerince durdurularak tutuklandılar. Tamamı avukat olan bu kadınlar hakkında kamu düzenini bozdukları gerekçesiyle dava açıldı. Yargılama sonucunda, her bir kadın kırbaç cezasıyla 10 bin Sudan Lirası (yaklaşık 1 buçuk milyon Türk Lirası) para ödemeye mahkûm edildi. Bu barış yanlısı kadınlar arasında, eski Komünist Parti Genel Sekreteri Abdul-Halik Mahcub'un eşi Nimet Malik ve Sudanlı lider İbrahim Ahmed'in kızı, Hartum Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapan Suad İbrahim Ahmed'de bulunuyor.

Kadınların barışçıl eylemi halk arasında büyük yankı buldu, olay o kadar çok konuşuldu ki, sonuçta gerçekle söylenti birbirine karıştı.

Parlamento üyesi Feliotaouss'a göre bu barışçı bir eylemdi, kadınlar davalarında haklıydılar. Anneler, sadece çocuklarına kavuşmak ve tabii ki çocuklarının eğitimlerini surdurebilmelerini istiyordu. Feilotauss, yetkililerin kadınlara yaklaşımını siyasi ve adaletsiz bulurken, cezanın İslam ilkelerine de ters olduğuna dikkat çekiyor ve "kocalarını aldatan kadınlara" uygulanan kırbaç cezasının çocuklarını isteyen annelere uygulanmasını kabul edilmez buluyor

Ne var ki, Hükümet kanadından Parlamento İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Fethi Halil mahkûmiyet kararını savundu. Ona göre güvenlik kuvvetleri izinsiz gösteri yaptıkları için otuz yedi kadını gözaltına aldı ve mahkemeye çıkardı. Herşey yasalara uygun gelişti, mahkeme yargılamanın adil geçeceği konusunda güvence verdi, avukatlar savunmalarını yaptı. Sonuçta, mahkeme, yasaların öngördüğü şekilde, kadınlara kırbaç cezası verdi...

Proje Bakanı Muhammed Osman el-Halife de, mahkûmiyet kararının şeriatla çelişmediğini öne sürerek kararı destekledi.

Sanık Haklarını Koruma Komitesi üyesi ünlü avukat Ali Ahmed Es-Seyid'in yaklaşımı ise çok farklı: "Eylemcilerin davası tam bir maskaralık. Sudan adaleti tarihinin hiçbir döneminde böyle bir olay yaşamadı."

Es-Seyid, karar öncesi yargıçların gece yarısı toplandıklarına dikkat çekerek, sanıkların savunma haklarının ellerinden alındığını söylüyor. Avukatların duruşmada hazır bulunmaları savunma hakkının kullanıldığı anlamına gelmiyor, sonuca bakılınca da görülüyor ki, bu dava savunmasız da yürütülebilirdi.

"İş başındaki Selamet Hükümeti, kendi çıkardığı yasalar çerçevesinde ne şekilde olursa olsun hükümetin düzenlemediği tüm gösterileri yasaklıyor. Ancak, kadınların bu barışçıl eyleminin kamu düzenini tehdit etmesi duşunulemez bile."

Eylemin amacının sadece yetkililere dilekçe iletmek olduğunu tekrarlayan avukat Es-Seyid, bu barbarlığı, bu öfkeyi ve geleneklere uymayan bu yaklaşımı açıklamakta zorluk çektiğini söylüyor.

Courrier International **Sayı 376**

MISIR

Kadın sünneti "Allahın emri" mi?

Kadın sünneti uzun b r tartışmadan sonra b rkaç ay önce Mısır'da yasaklandı. Şimdi yasalarla allahın emr çatışıyor, halen "Allahın emri" önde. Eğitimli kadınlarla şehirliler yasadan sevinç duysalar da, yoksullar ve köylüler yasayı henüz duymuş değiller.

"Bu benim kocamın ikinci karısı," diyor ellisindeki Fatıma, sonra da gecekondumsu evin önünde birlikte oturduğumuz öteki kadınları sırasıyla tanıtıyor: "Bu benim gelin, bu da kızım." Kızla gelin on yedisinde var yok, ikinci kadın ise kırkma merdiven dayamış.

Bizim birkaç metre ötemizde, evin yan duvarında da erkekler oturmuş çay içiyorlar. Bahçenin asıl sahipleri tavuklar, köpekler ve bir inek ılıman havada dolaşıyorlar, arka fonda da piramitler görünüyor.

Hep birlikte, sesimizi mümkün olduğu kadar yükseltmeden konuşuyoruz, konuştuklarımızı erkekler duysun istemiyoruz. Kadınlar, su içmek kadar normal gördükleri için kendi aralarında konuşmaya bile gerek görmedikleri bir konuda bir şeyler söylemeye çalışıyor.

Fatıma'nın kızı Yasemin dokuz yaşındayken oturdukları Kahire varoşlarının ünlü sünnetçisine götürülmüş, anestezi yapmadan varoşun berber-sünnetçisi çocuğun klitorisini kesmiş. Bu operasyon Yasemin'i bir gün evlenebilecek bir kız yaptı ama, cinselliğini yaşayamadan kaybetti. Şimdi, onun için cinsellik kocasının arzularını yerine getirmekten öteye geçemiyor: kendisi arzuyu hiç tadamadı.

Anne Fatıma, zamanında kendi başından da geçen sünneti cinselliği açısından sorgulamıyor: "Sünnet yapılmazsa, kızlar evlenemez, erkeklerimiz sünnetsiz kadını geri gönderir, Allahın emri bu."

Kadın sünneti birkaç ay önce uzun bir tartışmadan sonra Mısır'da yasaklandı. Şimdi yasalarla allahın emri çatışıyor, halen "Allahın emri" önde. Eğitimli kadınlarla şehirliler yasadan sevinç duysalar da, yoksullar ve köylüler yasayı henüz duymuş değiller. Bu arada, camilerde bazı hocalar vaazlarını kadın sünnetine ayırarak, sünnetsizliğin haram olduğu yolundaki konuşmalarına ağırlık veriyorlar.

Kahire'de genç bir imam ciddi bir tonla, "on yaşındayken kızlara sünnet farzdır," derken bilimsel bir açıklama yapmaktan da geri kalmıyor: "Sünnet kadını pisliklerden arındırır, kadını temiz tutar."

İmam temizlikten dem vuruyor ama, sünnet aslında kadınlar için "kadın olmanın" şartı. Fatıma'nın kızı Yasemin sünnetini anlatırken, "bir anda başka biri oldum, öylesine bir mutluluk bu" diyor. Zorluklar, acılar onlar için mesele değil, birkaç saatlik bir acıyla bir "mutluluk" satın almak pek pahalı gelmiyor.

Resmi rakamlara göre, Mısır'daki kadınların yüzde 97'si sünnetli. Yasaklanmazdan önce, sünnet şehirlerde hastanelerde yapılıyordu ama, köylere uzanıldığında hekimlerin yerini berberler alıyordu. Tabii hemen burada sünnetçilerin erkek olduğunu da eklemeli. Yasadan sonra, berberlerin işi çoğaldı, çünkü hastaneler artık sünnet yapmıyor.

Aslında, 1970'lerde sünnet hayli azalmıştı, özellikle okuyan kızlar bir tür kadın kurtuluşunun da işareti olarak sünneti reddediyordu. Ne var ki, İslamcı hareketin güçlenmesi sünneti yeniden bir zorunluluk olarak toplumun gündemine oturttu.

Kadın sünneti, sadece Mısır'daki Müslümanlar arasında değil, Afrika'nın Müslüman olmayan toplumlarında hayli yaygın.

"Kadın sünneti doğrudan doğruya ailenin onurunu korumanın bir yolu olarak görülüyor," diyor Kahire Amerikan Üniversitesi Sosyoloji profesörü Modiho El Softy. "Çünkü, sünnet kadının cinsel arzularını kontrol altında tutuyor. Bu da, buluğ çağıyla birlikte genç kadınların ortalıklarda dolaşıp ailenin namusuna halel getirme tehlikesini ortadan kaldırıyor."

"Bu vahşi uygulama birgün mutlaka son bulacak ama, olanca vahşeti yaşayan kadının geleneğin sürdürücüsü olması da ayrı bir paradoks. Anneler kızlarının sünnetsizliğini asla kabul etmek istemiyor, tabii bunu toplumdaki egemen erkek değerlerinden ayrı düşünemeyiz."

Sünnet konusundaki çalışmalarıyla ünlü kadın Profesör Modiho El Softy hem Mısır'da hem de uluslararası platformalda kadın sünnetiyle ilgili aynı yanlışa düşülmesinden yakınıyor: "Uluslararası konferanslarda, her zaman kadın sünnetinin ne kadar vahşi bir İslami uygulama olduğunu dinlemek zorunda kalıyorum. Ben de her seferinde, evet vahşi, hem de çok; ama bu İslami bir gelenek değil, diyorum.

Profesör El Softy'e göre bugünkü Mısır'da İslamla ilgili yanlış inanış ve yorumlar yalnız kadın sünnetiyle ilgili değil; çok sayıda yanlış inanış gündelik hayatı yönlendiriyor.

Açıkça söylemese de. Profesör kendi ülkesindeki İslamla ilgili yanlış yorumların çoğunun kadınlarla ilgili olduğunu ima ediyor. İşte kadınların hayatını zorlaştıran yanlış yorumlardan en katlanılmazı kadın sünneti yüzünden, Mısırlı kadınların yüzde 97'si cinselliği hiç yaşayamadan, yaşayamadığını hiç bilmeden bu dünyadan gelip geçiyorlar.

Ve işte gene bu yüzden, Yasemin on beşinde bir yıllık evliyken, kocasının eve bir kadın daha getirmesini normal karşılıyor. Kıskançlık mı? Hayır, böyle bir şey yok, çünkü, Yasemin, eski bir geleneğe göre, tarlada çalışırken ikinci kadının etrafında yedi kez dönerek kıskançlıktan kurtuldu.

Genç ve güzel gözlü Yasemin, yaşadığı hiçbir şeyi sorgulamadan, kadının Mısır toplumundaki yerini çok güzel özetliyor: "Kadın da erkek de toplumda bir yere sahip. Kadının yeri her zaman erkeğin gerisindedir. Çünkü, Hazreti Peygamber diyor ki, eğer bir kişinin bir başkasının önünde eğilmesi gerekiyorsa, bu kocasının önünde eğilen bir kadın olmalıdır."

Leena Reikko

ÇEK CUMHURİYETİ

Başkanın karısı ıslık çalarsa!

Çek Cumhuriyeti'nde Ocak ayında yapılan seçimlerde Vaclav Havel yeniden başkan seçildi. Havel'le birlikte yarışacak tek aday aşırı sağ partiden biriydi ve seçimlere birkaç gün kala, daha önce yaptığı milliyetçilik ve ırkçılığı öven bir konuşma yüzünden hüküm giyince, sandık yerine hapishanenm yolunu tuttu; Havel seçimlere tek başına girdi. Başkanlık töreninde, bu partiden biri başkanlığının yasal olmadığını söyleyince, cevabı Başkanın karısının (haberi yazan bir kadın olmakla birlikte, ne yazık ki, ona göre de başkanın karısının adı yok) ıslığıyla aldı.

Şimdi, Çek medyası ve politikacılar bu ıslıkla meşgul; first lady nasıl davranması gerektiğini ve asla ıslık çalmaması gerektiğini bilmeliydi. Yorumlarda öyle ileri gidildi ki, başkanın karısının eski bir artist olarak ne eğitiminin yetersizliği kaldı, ne zekâsının geriliği, ne de bütün kadınlar gibi kendini kontrol edememesi. Neyse ki, Başkan. (Hillary gibi!) karısını ve de ıslığı savundu. İslık tepki vermeyenlerin onurunu kurtarmıştı, son derecede insani bir hareketti. Çek feministleri herkesin o beter konuşmayı es geçerek, neden ıslığa yüklendiğini sorarken, ıslığı bir erkek çalsaydı böyle mi davranılacağım merak ediyorlar. First lady görüşlerini nasıl açıklar? First lady her yerde hazır ve nazırdır ama konuşmaz. Yani kadınlar konuşmaz, sadece erkeği seyreder ve ona eşlik eder.

Çok özellikli bir sesin olduğunu söylüyorlar. Ben de albümünü dinlerken bunu fark ettim, insanda benzersiz bir etki yaratıyor. Ama sesler konusunda bilimsel bir bilgim yok. Nasıl açıklayabilirsin sesinin "özelliğini"?

Sesimi kullanabiliyorum öncelikle. İstediğim her türlü sesi çıkarabiliyorum. Sesime kesinlikle hâkimim. Zaten ses insanın doğasından geliyor. Doğuştan güzelse, güzeldir. Sonradan sesin güzelleşemez. Sen eğitimle ona yön verebilirsm ancak. Sesini eğitirsin. Nasıl müzik eğitimi alan bir insan, enstrüman seçer, kimi keman seçer, kimisi piyano, senin enstrumanın da ses olur. Onun üzerinde çalışırsın, onu geliştirmeye uğraşırsın. Ben de olan şey, hocalarımla konuştuğum kadarıyla, sesimin elastikiyeti. Duyduğum şeyleri çabuk taklit edebiliyorum. Zaten bugün taklit yapan kişiler, kulağı çok iyi olan kişilerdir. Ercan Akışık'tan tut, Levent Kırca'ya kadar, hepsi kulağı çok iyi olan insanlardır. Kulağı kötü olanlar, taklit yapamazlar. Benim de taklit yapabilmem buradan geliyordu. Taklit yaparken geliştiriyorsun kendini. Şan dersleri alırken, sana verilen sopranoları taklit edersin. Hocanı taklit edersin. Şarkı söylemek taklit etmekle başlar. Çocuğun konuşmayı öğrenirken, bir tür taklide yönelmesi gibi. Sonra bir noktaya erişince, taklitçiliği bırakıyorsun. Kendi kişiliğini oluşturuyorsun. Ben de böyle başladım. Sonra sesini tanıyorsun, taklitlerden sıyrılıyorsun. Ama bu geçiş biraz daha zor, taklitlerden sıyrılmak o kadar kolay değil.

İlk albümünde türkü okuyorsun. Ama biçeminde belirgin bir farklılık var. Bizim bildiğimiz türkücülerden değilsin.

Gerçi türkücü gırtlağı kullandım ama şive yok, tabii. Mahsun Kırmızıgül ya da İbrahim Tatlıses'in "Gaziantep Yolunda" türküsünü söylemeleriyle, benim söylemem asla bir olamaz. Onlar o türkünün çıktığı yörenin insanları. Ben ise İstanbul'da doğup büyüdüm. Onların şivesivle şarkı söyleyemezdim.

Bir de basında türkü sevmeyen kesimlere bu türü sevdirdiğin yolunda yorumlar yer aldı. Böyle bir iddian var mıydı?

Ben şan eğitimi aldım. İşte sesim keşfedildi. Ama keşfedildi derken, şunu belirtmek gerek, insan kendi kendine benim sesim ne güzelmiş demiyorlar. Birileri beğeniyor. Ben de bu evreden sonra belli müzik türlerine eğilmeye başladım. Öncelikle halk müziği soyledim. On iki yıl önce başladım. Ama öyle "Halk müziğini yayayım. Sevsinler. Ben yeni halk müziğinin temsilcisiyim" gibi dertlerim yoktu. Zaman geçtikçe bana öyle bir misyon yüklemeye başladılar. Dediler ki "Şükriye türküleri kurtarmaya geldi" "Şükriye Turkun halk müziği sanatçısı". Yok öyle bir şey. Ben sesimi enstruman olarak görüyorum. Şancıyım. Nasıl bir keman her tür müziğe eşlik edebiliyorsa, ben de sesimle her tür müziğe eşlık edebilirim. Yeter ki, benim tarzıma, düşüncelerime, kafa yapıma uygun olsun. Sadece halk müziği söyleyeceğim diye bir şey yok. Kendimi halk müziği sanatçısı gibi görmüyorum. Türküleri kurtaracak insan da olmak istemiyorum. Ama insanların "Senin albümünle türkü dinlemeye başladık" demeleri hoşuma gitmiyor değil. Farkında olmadan bir boşluğu doldurmuşum. Benimle birlikte Türkçe sözlü müzik dinlemeye başlayan insanlar var Hem seviniyorum, hem de bundan sonra ne yapacağımı düşünüyorum.

Kasetin uluslararası çapta ünlü, büyük bir firmanın, EMI'ın etiketini taşıyor. Bunun getirdikleri neler?

EMI bu yapımı riskli buluyordu. Ticariden çok prestij çalışmasıydı. Ulaşacak kişilere eninde sonunda ulaşır diye duşunuyorlardı. O günlerde pop revaçtaydı. Hâlâ revaçta ama eskisi kadar değil. Eğer EMI çok ticari düşünseydi, pop albümü yaptırırdı. Benim albümümün tanıtımına katkıları oldu. "Arda Boyları"nın klibi de etkili oldu satışlarda.

"Yurtdışına açılmak" konusu gündeme gelmedi mi hiç?

Düşünüluyor. Zaten, demin konuştuk, EMI uluslarası bir şirket. Ama yetkililer kaset Türkiye'de ne yapmış, önce ona bakarlar. Dışarıya yönelik bir çalışma yapmayı isterler, tabii. Ama benim kafamda olan, "Klibim MTV'ye çıksın" zihniyeti değil. Bizim yaptığımız müzik de, öteki etnik müzik çalışmalarının yanında yerini alsın isterim. Şu anda buna yönelik çalışmalar yapıyorum. Ama amacım, Sezen Aksu'nunkinden de, Tarkan'ınkinden de çok farklı. Başkalarının müziğiyle yurtdışına açılmaktansa, kendi müziğimizle dışarı açılmak daha mantıklı. Pop müziği yabancılara pazarlamaya çalışmanın bir anlamı yok, çünkü onlar bu işin âlâsını yapıyorlar.

"Kadın" olman nasıl etkiliyor kariyerini?

Pek bir etkisi yok. Beni öyle bir kadın gibi gormediler. "Kadınsı" taraflarımı ortaya çıkarmadım.

Ne anlamda "Kadınsı"? Seksapelden mi söz ediyorsun?

Ah, evet. Biliyorsun, o yönü ortaya çıkaran şarkıcılar var şu aralar. İnsanlar benim daha çok müziğimle ilgileniyorlar.

Ama bir kadın duyarlılığı var yorumunda.

Çok kişinin hissettiği bir şey değil ki bu. Belki kadınlar bunun farkına varıyor. "Arda Boyları" klibinde belirgin. Klipte ve türkünün sözlerinde annesinin kendisini istemediği biriyle evlenmeye zorladığı bir kızın öyküsü anlatılıyor. Toplumsal bir sorun bu. Biz klipte biraz Romeo-Juliet olgusu kattık ama türkünün kendisi de gerçekten acıklı. Zorla evlendirilmek istenen kız intihar ediyor.

Klipteki tiplemeler çok ilginç. Annesi, kızı İsmail diye biriyle evlendirecek. Kız "O gıymatlı İsmail'e kendisi gitsin" diyor. Klipteki İsmail'e sinir oluyor insan.

O profesyonel bir oyuncu değil. Bir almancı. Yoldan geçiyordu. "Oyuncu lazım mı, abi?" diye sordu. Biz de "Gel" dedik. O klipteki kimse seçilmiş değil. Annemi oynayan kadın, bir belediye başkanının karısı. Bütün oyuncular amatör. Ama sonuçta klip çok insanı etkilemiş. İnsanlar kanalları arayıp, onu yayınlamalarını istiyorlarmış. "Annem beni zorla evlendirmek istiyor. Bu klibi gösterin, izlesin, ona ders olsun" diyorlarmış.

Bir müzisyen olarak şarkılarınla vermek istediğin "mesajlar" mı var, yani?

Yok, canım. Ben müziğin böyle kullanılmasına taraftar değilim. Kulağıma ne hoş geliyorsa, bana ne yakın geliyorsa, onu söylerim. Sözleri öyle ele almam.

"Osman Abim Evde mi?" türküsünü de söyler miydin?

Hoşuma giderse, evet. "Manda Yuva Yapmış Söğüt Dalına" türküsünü bile söylerim. Tabii, söyleyeceksem, pop şarkıcıları gibi dejenere etmeden söylerim.

Basının sana karşı tutumunu nasıl buluyorsun? Özel yaşamınla ilgil ayrıntılara, nasıl büyüdüğüne fazlaca yer verdiler.

Şimdi yavaş yavaş değişiyorlar. Hakkımda çıkan bir kaç yazı hariç, hepsini beğendim. Hayatımı ön plana çıkardılar çünkü insanların bu ilgisini çekiyordu. Yetiştirme yurtlarında büyümüş bir kız, nasıl bu noktaya geldi, diye merak ediyorlardı. Ben bunlarla ön plana çıkmak istemiyorum, tabii. Ama mücadeleci bir kişiliğim olduğu ortada. Geçmişim bunun kanıtı. Yatılı okullarda büyümüş bir kız, kendi ayakları üzerinde duruyor, sağlam adımlar atıyor. Tek başına. Tek başına olmak öyle zor ki günümüzde. Bırak bir kadını, erkekler için bile zor. Erkekler daha güçsüz bu konuda. Kadınlar içinde yalnız yaşamayı seçen çok.

Feminist misin?

Evet ama gerçek anlamda bir feministim. Eşitlik istiyorum. Erkek düşmanı değilim. Benim çevremdeki insanlar, akrabalarım hep çekinirler benden kadın hakları konusunda. Evlere gittiğimde terör estiriyorum. Kadınların çalıştırıldığım görünce çılgına dönüyorum. Haksızlık. "Niye sen almıyorsun çayını? O senin hizmetçin mi?" Hiç kimse beni çalıştıramaz bu şekilde. Onu bırak, ben bir kadınla bir erkeğin aynı evde birarada yaşayamayacağını düşünüyorum. Asla yaşamamalılar. Ben asla bir erkekle hayatımı aynı evde paylaşamam. Dönüyor, dolaşıyor, işler sana kalıyor. Ataerkil bir birikim var, kadında da, erkekte de. Adam nasıl büyüyor? Anasından, babasından gördükleriyle. Hep anne hizmet ediyor. Baba dışarıda. Bununla yetişince; buna şartlanıyor. Erkek "kadın kendisine hizmet etmeli" diye düşünüyor. Sen de ne kadar kitap okusan, ne kadar aydınım desen, bir an geliyor o rolü üstleniyorsun. İster istemez. Ben daha önceki beraberliklerimden biliyorum. Başta eşit ama sonra erkek bırakıyor işleri. Kendi başına derli toplu biriyse bile, kadının yanında tembelleşiyor. Biliyor ki, şu kazağı ortaya atsa, Şükriye kaldırır. Gerçekten kaldırıyorum çünkü rahatsızlık duyuyorum. Makinede çamaşırlar bekliyor, kim asacak? Kadın. Kadınlar tez canlı. Duramıyorlar. Şartlanma bu. Ama herkesin ayrı hayatı olmalı. İnsan yalnız doğar, yalnız ölür. Çocuğun olur, büyür, yine yalnız kalırsın. Kendini kandırmaya gerek var mı? Ben özgürlüğüme çok düşkünüm. Erkek arkadaşını, özel ilgi alanlarıma, dostlarımla geçirdiğim zamana karışmamalı. Ama beraberlik hemen birbirini sahiplenmeye dönüşüyor. Bütün boş vakitlerini birlikte geçiriyorsun, yüzgoz oluyorsun. Erkek bir de istiyor ki, kadın ondan güçsüz olsun. Erkekler kadının güçsüz kaldığı ilişkilerde mutlu. Öbür türlü, kadın güçlüyse, korkuyor. Çünkü kadın terk edebilir onu. Kadını kendine muhtaç edemez. Erkekler güçlü kadınlar karşısında özgüvenlerini kaybediyorlar. Erkek hep kendisi terk edebilecek güçte olmak ister. Ben de bu nedenle mutsuz oluyorum ilişkilerimde. Bir çocuk sahibi olmak isterim ama çocuğumun babasıyla aynı evde yaşamak istemem. Şimdi güçlü ve mutluyum. Menajerin filan da boyunduruğu altında değilim. İstediğim programa çıkarım, istediğim röportaja giderim. Hayatım bütünüyle kendi kontrolümde.

Gamze Deniz

Özgürlüğüne tutkun

Şükriye Tutkun, son günlerde sıkça sözü edilen bir kadın. İlk albümü "Sevin Gayri"nin satışları gitgide yükseliyor ve televizyonda klibi pek sık karşımıza çıkan "Arda Boyları" şarkısını büyük kentlerdeki kasetçi dükkânlarının önünden geçerken bile duyuyoruz. Şükriye'nin hakkında az zamanda çok yazı çıktı. İnsanlar "o sesin" sahibini merak ettiler. Geçmişini, yaşamını sorup durdular. Biz onunla daha çok müziği ve feministliği üzerine konuştuk.

Nihal Yeğinobalı

O hâlâ genç kız

Yaklaşık elli yıldır, farklı dönemlerin genç kızlarını etkilemiş, etkilemeye devam eden bir yazar Nihal Yeğinobalı. Çok genç yaşta, Wincent Ewing adlı hayali bir Amerikalı yazarın imzasıyla yayımlattığı ilk romanı *Genç Kızlar*'ın çevirmeni olarak ortaya çıkması bile hoş karşılanmamış. Genç kız dünyasındaki erotizmi yansıtan bu romanı, tepkinin yanı sıra büyük ilgi görmüş ve yıllar içinde pek çok yeni basımı yapılmış. Nihal Yeğinobalı'nın senaryosuyla, dönemin yeni parlayan yıldızları Türkân Şoray, Hülya Koçyiğit ve Ediz Hun'un rol aldığı bir filme konu olmuş. Ama Yeğinobalı'yı, 1988'de çıkan ikinci romanı *Mazi Kalbimde Bir Yaradır*'a kadar, dilimize sayısız roman ve öykü kazandıran usta çevirmen kimliğiyle tanıdık daha çok. Son romanı *Sitem*'le Nihal Yeğinobalı bir kez daha yazar kimliğiyle dikkatleri üzerine çekti. Yeğinobalı'yla son romanı *Sitem*'in yanı sıra, hayatı, kendi kuşağı, erotizm, erkekler gibi pek çok konuda sohbet ettik. Onu tanımaya ve tanıtmaya çalıştık.

Bundan önceki romanınız *Mazi Kalbimde Bir Yaradır*'la son romanınız *Sitem* arasında, mekân, karakterler ve hatta kurgu açısından büyük paralellikler var. İki kitap arasında bir akrabalık yaratmak mı istediniz?

Bunu ben de sordum kendime. Planlayarak yapmadım. Ben koy, kasaba romanı yazmıyorum. Bunu baştan belirtmek için iki romana da İstanbul'dan giriyorum galiba. Yeşilce, Ege'deki küçük kentlerin bir sentezi elbette. Manisalı olduğum için, o eski ve çok yeşil, şimdi yitmiş olan Manisa'ya duyduğum özlem de var.

Paralelliklere rağmen, *Sitem* bir noktadan sonra doğa ve erotizmin içiçe geçtiği ölümcül bir gerilime dönüşüyor.

Zaten gerilim romanı yazmak için yola çıktım. Çocukluğumun ve ilk gençliğimin yazları doğayla içiçe geçti. Yeni yetmelik kendiliğinden gerilimli bir dönem. İnsan birçok şeyi yaşamasa da gözlemliyor, ama tam anlayamıyor. Gerilim burada doğuyor. Bunun ölümcül bir noktaya varması zaten gerilim romanının da gereği.

***Sitem*'de doğanın kendisi erotik çağrışımlarla yüklü. Mevsimlerin yer değiştirmesini ya da bir meyvayı betimleyişinizde erotik bir yan var. Bu erotizmin kendisini de doğallaştırıyor sanki.**

Benim erotizm anlayışım cinsellikle sınırlı değil. Farklı tensel hazları yaşamak çok önemli. Sıcak bir günde yüzünüze esen serin bir rüzgâr, içtiğiniz bir bardak su gibi. Su içmek ama tadına varmak için üç yudumda içmek. Cinsellik de bunun parçası.

Erotizm üç romanınızda da önemli bir yer tutuyor. Sizce erotizmi algılamak açısından kadınlarla erkekler arasında bir fark var mı?

Erotizmi yaşama hakkına inanıyorum ve bunun yaşanmaması ve yazılmaması yazık gibi geliyor. O yüzden ben yazıyorum. Erkekler erotizmi ayrı mı algılıyor meselesine gelince, doymayan açlıkları zannediyorum onları belki daha grafik şeyler okuma ihtiyacına sürüklüyor. Ama hepsi de öyle mi acaba?

Türk erkekleri aç deniyor ama Batı ülkelerinde pornografi daha beter ve daha çok tüketiliyor?

Daha beter. Ben şahsen bu çelişkiyi çözemiyorum. Yani cinsellik, özgürlük tamam inanıyorum ama aynı zamanda çok da tehlikeli, ölümüne tehlikeli bir şey. Bizim toplumumuzda erkekler de duygusal bakımdan aç bırakılmış. Sizin kuşak bunu gözardı ediyor.

Bizim kuşağımızın kadınlarına ne gibi eleştirileriniz var?

Kalıp duşünüyor, kalıp hissediyorsunuz gibi geliyor bana. Son derece özgürlükçü, açık fikirli, bizden daha ileri olduğunuz halde, o kalıba uymayanı, sanki işinize gelmiyormuş gibi itiveriyorsunuz. Beddediyorsunuz, acaba bunda da bir erdem var mı, bir hoş taraf var mı, bunun da bir katkısı olmuş mu falan gibi kuşkulara kapılmıyorsunuz gibi geliyor.

Biraz da feministleri kastederek mi söylüyorsunuz bunları?

Hayır, hayır, genel olarak söylüyorum. Aslında ben kendi kuşağımla da, arkadaşlarımla da fazla barışmadım. Onları da biraz kalıpçı buldum. Feministlere çok şey borçluyum, *Mazi Kalbimde Bir Yaradır* çıktığı zaman çok ilgilendiler, çok güzel yazılar vazdılar. Ama birtakım kalıplar hissettim. Mesela bir-iki konuşmamızda ben, "Türk toplumunda erkekler de aynen kadınlar gibi kırılgandırlar ve ben onlara çok acırım. Onların da eğitilmesine çok ozen gösterilmesi lazım" gibi konuştum. Hiçbir söyleşiye bu girmedi. Yani erkeklere bu kadarcık arka çıkmam bile aynen makaslandı. Bu da bir kalıp. Mesela Şark erkeğinin hoyratlığında, dar kafalılığında sünnetin büyük rolü vardır. Bizim toplumun erkekleri istedikleri gibi yaşayamazlar çünkü korkunç İslam geleneği kadına her şeyi yasaklayıp erkeğe sözümona herşeyi mübah kılar ya. Fakat kadına serbestlik tanımadığı için erkeği de aç bırakır. Mesela benim annem çarşaf altında, bir Osmanlı olarak evlenmiş. Ama bu donemde böyle bir Osmanlı nostaljisi, işte Cumhuriyeti küçümseme, yok sayma var, bunları duydukça buna kadın olarak kuduruyorum. Yani Osmanlı kadın ve erkeğinin yaşadığı dramı hiç düşünebiliyor musunuz? Birbirlerini hiç görmeden evleniyorlar, kadın korku içinde, erkek başka korku içinde. Kadın o zamana kadar kendini saklamakla, yasaklarla yaşamış. Erkek deseniz, yani namuslu, centilmen bir adamsa, zaten namuslu bir kadına el süremez. Zifaf gecesi birarada geliyorlar. Erkek de erkekliğini göstermek zorunda. Bu bir tecavüz. O adamdan normal cinsel yaşam beklemek büyük hayal olur.

Anneniz okumuş mu?

Evet. Annem en büyük hüsranı, en büyük isteği öğretmen olmak, çalışmak olan bir Osmanlı kadını fakat savaş oluyor. Kurtuluş Savaşı sıralarında evleniyor. Tabii buna rağmen okumuş kadın. Yani hiç olmazsa ortaokulu bitirmiş ki çok nadir biliyorsunuz Osmanlı'da, binde bir filan. Yani sıranın dışında kimseler oldukları halde, gene de herkes gibi hiç tanışmadan evlenmişler. Ben o kadınların yaşadıklarını kabul edemem kadın olarak ve hâlâ içim cız eder.

Siz nasıl yetiştiniz?

Tabii biz onlara gore çok serbest bir dönemde yetiştik. Fakat yılların baskısı. göreneği çok hafiflemiş de olsa hâlâ yeterince vardı. Ve bunun en büyük yükü erkeklere düşüyordu bence. Hâlâ evlilikten önceki cinsellik kısıtlıydı.Yani çünkü hakikaten gene iyi aile kızıyla iyi olmayan kız arasında ayrım yapmak zorundaydı.

Annenizin kuşağıyla sizin kuşağınız arasında kadın olarak nasıl farklar vardı?

Tabii uçurum gibi fark var. Biz her şeye rağmen tanıdığımız ve çoğu zaman da sevdiğimiz erkeklerle evlendik. Esas devrim burada oldu, yani erkekle kadın elele tutuştu. Sadece elele tutuşmadılar, kalktılar dans ettiler. Yani savaş sonrası hayatları bitmişken, memleketleri yanmışken bu insanlar yeniden bir hayata hem de alışık olmadıkları bir hayata başlıyorlar. Kadın erkek ilişkisi bunun bir parçası. Bu insanlar ilk defa olarak insan muamelesi görüyorlar. O zamana kadar kul olmuşlar, teba olmuşlar. Soran olmamış. Mesela ben küçüktüm: soyadı devrimi oldu. Ben size onu nasıl anlatayım? Koskoca insanlar çocuklar gibi sevindiler. Güzel olan buydu. Çünkü kendilerine bir hak tanınıyor. Bayram yaşandı bavramı. İsimler bulundu, beğenildi beğenilmedi, herkes birbirine sordu. Harika zamanlar. Tatil günleri değişti ve çok güzel kabul gördü. Ve aşk başroldeydi. Yani işte türkülerde mürkülerde hep aşk söylenmiş ama türkülerde filan kalmış. Ama burada aşklar daha güzel ve nispeten daha serbest yaşanıyordu, hiç olmazsa buluşup elele tutuşuluyordu, sevgililerle mektuplaşılıyordu. O zaman konuşma deniyordu flörte, biliyor musunuz siz. Konuştuğun çocuk senin evinde kabul görüyordu. Bunlar tabii ki akıl almaz değişimlerdi.

Sizin lise yıllarınız ne zaman oluyor?

Milattan önce oluyor. 45'te Kolej'den mezun oldum. Yani savaş yılları da girdi araya.

Anneniz devam etti mi öğretmenliğe?

Annem öğretmen olamadı ki. Çünkü Cumhuriyet kurulup da ortalık sütliman oluncaya kadar onun kucağında bir yavrusu var, ablam. Fakat Cumhuriyetle birlikte akşam mektepleri açılıyor, halk mektepleri açılıyor. Kadınlar için dikiş kursları ve okuma yazma kursları, birçok olanaklar var; dikiş kursuna gidiyor. Annem varlıklı bir ailenin

yaşayan ilk evladı. O zamana kadar on iki-on üç doğunı vapmış anneannem fakat hiçbirini yaşatamamış. Her yaş gününde kurban kesilirmiş. Yani öyle derlerdi. bir kahve fincanı yıkamadan gelin oluyor. Çok cevher dolu, birşeyler yapmak isteyen bir kadındı. Bizi de. "Yalnızca okumak vetmez. meslek sahibi olacaksınız, kendinizi erkeğe ezdirmeyeceksiniz" diye yetiştirdi.

Siz çeviriye liseden sonra mı başladınız? Amerika'ya gittiniz önce değil mi?

Hayır. Ben *Genç Kızlar*'ı yazdıktan sonra gittim. Koleji bitirmezden iki sene filan önce annem artık babamdan ayrılmak istedi. Çünkü babam tipik bir Osmanlı erkeğiydi. Çok sert bir insandı. Kaba demiyeceğim, tek bir kötü laf çıkmazdı ağzından. Fakat çok öfkeliydi allah rahmet eylesin. Annem ayrılmak istivordu fakat savaş sırasında hepsi duman olmuşlardı. Güvenecek kimsesi yok. Onun üzerine ben ona dedim ki, "Ben diplomamı aldıktan sonra çalışacağını ve sana bakacağım. Rahmetli Cemal Süreyya *İkibine Doğru* va bir portremi yapmıştı. orada "Ailecek kocayı boşadılar" diye yazdı. Ablam Müzehher Erim o sırada üniversiteye gidiyordu ve o çok akademik parlaklıkta bir öğrenciydi. sonunda profesör oldu; zamanının antik Yunanca bilen tek insanıydı. Ben öyle değildim. Yani ben edebiyata merak sarmıştım. Gerisi bana vız geliyordu. Ben diplomamı alınca boşandık ve böylece çalışma hayatına atıldım.

Ablanız evlendikten sonra birarada mı oturdunuz?

Bir ara birlikte oturduk. Yani bayağı bir yükler taşıdım. Ama yük taşımaktan çok şikâyetçi olan bir mizacım yok herhalde çünkü ben kendim istedim. Bu arada *Genç Kızlar*'ı yazdım, Manisa'da yaz tatili sırasında yazdım ama söyleyemedim kimseye.

Sizin o sıralar flörtünüz oldu mu?

Benim flörtüm olmadı. Ben nedense hep kendimden bir hayli büyük insanlara uzaktan platonik hayranlıklar duydum. Bir de hiç sevmediğim bir tip vardır, yani ah kızım cicim diverekten çocukları, genç kızları mıncıklayan birtakım tipler. Biz onlara şefkat-i pederane derdik, nefret ederdim. Onun için bu hayranlıklarımda bedensel yakınlaşmaya fırsat vermedim. Ben sonradan Amerikalı ya körkütük âşık oldum.

Nerede tanıştınız?

Ankara'da tanıştık ve benden bir on yaş büyüktü. Bir de evliydi ve iki çocuğu vardı. Ablam Ankara'daydı. Onun yanına gitmiştim. İşte bu Babıâli muhitinden biraz sıkıldığım bir zaman olsa gerek, Amerikan Haberler Merkezi nde bir iş buldum. Orada tanıştım. Sonunda evlendik, Amerika'ya gittik. Orada üniversiteye iki sene filan devam ettim. Kızım dünyaya geldikten sonra da bıraktım, sonra bir de oğlum oldu. Ama bu sefer de evlilik yürümedi. Fakat ben oradayken dahi bu piyasa için çeviriler yapıyordum zaten.

Ne kadar evli kaldınız?

Altı-yedi sene, öyle bir şey.

Aşk mı bitti?

Ben Amerika'ya gitmeyi zaten istememiştim. Çünkü ben bu memleketin en çok çilesini çeken insanlardan biri olmakla beraber, memleketin işte, atamıyorsun. satamıyorsun. Birçok genç arkadaşlar tarafından şoven olmakla, faşist olmakla çok suçlanmışımdır. Ama bu da işte o tuhaf kalıplardan biri. Bu bizim değiştireceğimiz bir şey değil. Yani benim köklerim burada. Keşke başka türlü olsaydı, çok rahat, çok daha medeni bir hayat sürebilirdim. Bugün mesela iki yayınevine, çoktan ödenmiş olması gereken borçlarını alabilmek için uğradım ve alamadım. Evlendiğim adamı da oradan kopamadı. İster istemez gerilimler, geçimsizlikler başladı. Ayrıldık.

Çocuklar küçüktü değil mi siz alıp geldiğinizde?

Oğlum yedi aylıktı, kızım beş-beş buçuk yaşlarındaydı. Aslında bu benim gözü kara tarafım.

Ve tekrar yeni bir hayat kurdunuz?

E tabii. Ve bıraktığın yerden hiçbir zaman başlayamıyorsun. Sular akıp gidiyor. Çünkü ülkede yayın alanında yeni şartlar doğmuş, yeni insanlar ortava çıkmış. Kolay olmadı. Ben arada sırada şikâyet ediyorum mesleğimden, fakat o sayede de çocuklarını kendim büyüttüm.

Evde mi çalışıyordunuz?

Evet evde çalışabildiğim için, yani yatılı kadınım vardı başka ama ben çocuklarımı başkasına teslim etmek istemeyen bir anneydim. Neyse, zor oldu ama oldu. Ve ben çocuklarımla çok mutlu oldum, yani bunu hiçbir şeye değişmem. Şimdi olsa yine aynı şeyi yaparım. Çocuklarını kendim büyüttüm. Yani birtakım ailevi gerilimler yaşamadım. karışanım-görüşenim yoktu ki.

Erkeklerin yoğun olduğu bir piyasada çalıştınız değil mi?

Evet. Bakın onu size anlatayım: Başlangıçtan beri her zaman kendi evimde çalıştım, kontratsız olarak çalıştım. Nikâh kıymadan, metres olarak diyorum ben buna. O sıralar Türkiye Yayınevi için çalışıyordum. Bir ara *Hafta* diye bir dergi çıkacak o zaman benden sabah gelip akşam gitmemi istediler, bir süre için. Çünkü o dergi daha çok çeviri materyaliyle doluyordu, onları da imzasız ımimzasız ben yapıyordum. Ve beş tane erkeğin arasında bir kızdım. Daha yeni kolejden çıkmışını, gencim, gözüm pek açılmamış, yani Babıâli'deki gazeteci tipler benim için bir hayli yabancı. Ama onlar beni kanatlarının altına almışlardı. Fakat ben gidip orada bütün gün aralarında çalışmava başlayınca kendi aralarında konuşmaları kısıtlanmaya başladı. Çünkü ben rahatsız oluyordum. Sonra editörüm, şimdi rahmetli oldu, beni bir kenara çekti, dedi ki: "Ben rahatsız olduğunu biliyorum, ama onları da çok rahatsız ediyor senin yanında kısıtlanmak. Bunlar değişmez, bunlar Babıâli'nin serserileri, konuşacaklar kendi aralarında. Sen orada duymayacaksın, görmeyeceksin, kendini sileceksin. Başka çaren yok." Onun için o devrin erkekleri konusunda çok şey öğrendim, başlıcası da çok aç olduklarıydı.

Şimdi de böyleleri çok.

Bana öyle geliyor ki, onlar daha tanı kafalarını sizler kadar özgürleştirememişler. Yani etrafımdaki genç kadın arkadaşlarının beraber oldukları yahut ilişkive girdikleri erkeklerden daha özgür ve daha ileride olduklarını ben hissediyorum. Ama buna da çok şaşmamak lazım. Birden olmuyor. Ve bu arada maalesef işte ellilerden sonra bir geriye dönüş başladı. Örtünme başladı, kapanma başladı. Kökten Müslümanlık kadının en büyük düşmanı. Bu çok maço bir toplum. çok erkek ağırlıklı. Ben bayram günü Beyoğlu'na geldim. Yani insan intihar etmek istiyor. Kadın ve erkek birarada olamazsa, elele tutuşamazsa hani özgürlük, hani eşitlik, hani uygarlık?

Peki siz ellilerdeki geri dönüşü neye bağlıyorsunuz?

Cumhurivet kurulalı yirmi beş sene filan ancak ohnuş. Devrimlerle muazzam bir dalga gelmiş, o dalga ise bir süre sonra geri çekilecek. Zaten bunu Atatürk de söylemiş. Bu bence doğrudan doğruya hükümetlerin pusuda bekleyen güçlere arka çıkması. Arka çıkınca sokaktaki normal vatandaşın eski alışkanlıkların rahatına yavaş yavaş yeniden teslim

olması.

Toplam kaç kitap çevirdiniz?

Ay biliyor muyum acaba! Katiyen arşivci tarafın yok, galiba bilmek de istemiyorum ya. Herkes soruyor bana yüzü geçmiş midir diye? Bilmiyorum ama elli seneden konuşuyoruz. Çok ama çok çalıştığım muhakkak.

Yeni roman projeniz var mı?

Bekâret konusu yine güncelleşti gibime geliyor; hele Işılay Saygın ortaya çıktıktan sonra temelli güncelleşti. Bir grup genç kızın kadınlığa geçişini, yaşadıkları o ilk geceleri, o ilk gecelere onları götüren durumları filan yazayım diye düşünmüştüm. Fakat şimdi zannediyorum *Cumhuriyet Çocuğu* na gireceğim, yani benim ilk on senem. Cumhuriyet çocuklarının yaşadıklarının boşa gitmediğine inanıyorum.

Peki siz erkeklerle ilişkilerinizi, "Onlar da kurban, onları da anlamak lazım" diye yaşayabildiniz mi? Onları anlavabildiniz mi?

Şimdi anlamasına anlıyorsun da tabii, anlamak başka tahammül edebilmek başka. Bir yerden sonrasını kabul edemiyorsun. Onun da aklı var fikri var. Anlayışlı davranmakta sonuna kadar gidersen kurban olmak durumundasın yine. İşin korkunç tarafı dizginler onların ellerinde ve de bırakmıyorlar. Ne kadar hazin değil mi, ille egemen olmakta ısrar etmek? Erkeklerin de bir hayli cahil olduklarını bu *Genç Kızlar*'dan sonra anladım ben. Kitabın yeni çıkmıştı. O gece birkaç arkadaş yemeğe gittik. Sonra genç bir arkadaş beni dansa kaldırdı. Fakat şarabı fazla mı kaçırdı, ne yaptı, kafa tutar gibi bir tavır içine girdi. *Genç Kızlar*'da dışarıda kırmızı bir ayın olduğu bir sahne vardır. "Sen mutlaka öyle bir adamla, öyle kırmızı aylı bir gece yaşamış olmalısın, yoksa bunları nasıl çevirirsin?" dedi. Bir de yazdığımı bilse! Eve gidip düşündüğümü hatırlıyorum, "Neden yaşamayayım kardeşim, yani neden o yaşasın da ben yaşamayayım?" Belki de bir Amerikalı yı seçmem bu yüzden olmuştur diyorum kendi kendime.

Eşinizden boşanıp Amerika'dan döndükten sonra bir daha evlenmediniz. Cinsellik konusunda özgürlükçü bir insansınız. İlişkilerinizi düşündüğünüz gibi yaşayabildiniz mi?

Hiçbir zaman düşüncelerimdeki gibi özgür yaşayamadım. Bir kere erkekler buna engel. Çünkü özgür yaşadığın zaman sana başka gözle bakıyorlar. İkincisi tabii çocuklar var. Üçüncüsü de benim kimsenin damgası altında olmamak gibi bir saplantım var. Bir de bilmiyorum, ya geçimsiz bir insanım yahut çocuklarımla olmak istediğim için, uzun süreli ilişkilere hiç rağbet etmedim. Dediğim gibi, en büyük engel erkeklerin kendisi oluyor. Tamamen bağlanmadın mı ya , "Sen beni sevmiyorsun" oluyor, yahut hafif kadın oluyorsun. Bir erkek vatandaşa şöyle dedim. "Tamam bir ilişki içerisine girelim. Ama herkes kendi evinde ve kimse kimseye hiçbir şey borçlu olmayacak." Bir zil takıp oynamadığı kaldı sevincinden. Alışık oldukları şey kadının bağlılık istemesi oradan da nikâh korkusu. Kulaklarına inanamadı ki böyle bir kadın hiçbir talepte bulunmadan kendisiyle arkadaşlık edecektir. Ama sonra kaldıramadı. Mesela telefon ediyor, "Bu gece tiyatroya gidiyoruz". Bana sordun mu, danıştın mı? Benim iki tane çocuğum var. İstiyor muyum, istemiyor muyum? Egoları öyle kırılgan ki hemen mesele yapıyorlar. Bir tanesini hizmetçim bahçede pencereleri gözetlerken yakaladı. Evde miyim diye gözetliyor. Yani kaldıramıyorlar ve böyle absürd şeyler oluyor, o zaman da bitiyor. Hakikaten kendilerinden çok fazla fedakârlık etmeden bir yaşa gelen evli çiftlere gıptayla bakıyorum. Hele hayatının sonbaharında, böyle elele, hâlâ saygı ve sevgi içinde olanlara. Bir de benim avantajım, ufak şeyleri seviyorum. Rüyük şeyler olmasa bile hayatımda mutlu ve doyumlu olabiliyorum.

Nesrin Tura

Titanic

Buzdağına çarpan aşk

Denizcilik tarihinin en büyük gemi kazasından sinema tarihinin en pahalı filmi çıktı. Olaya bir de "en büyük aşk" öyküsü eklenince *Titanic* in gişe rekorları kıran "çok ödüllü" bir film olması kaçınılmaz görünüyor. Şimdiden 55. Altın Küre Ödülleri'nin dördünü aldı: En iyi film, en iyi yönetmen (James Cameron), en iyi film müziği (James Horner), en iyi şarkı (Celine Dion).

Titanic'in tanıtım gösterimi 2 Şubat'ta yapıldı. Filmi Sine-Pop'un "serin" salonunda, Titanic'in güvertesindeki hava koşullarında "gibi" izlemek iyi oldu. Çünkü bu film sıcak evinizde, rahat koltuklarınızda izlendiği zaman suçluluk duygusu yaratacak türden... "Tanrı bile batıramaz" denen Titanic'i, denizler tanrısı Poseidon iki buçuk saatte batırıyor. Bu kadar büyük laf etmenin cezası da büyük... Araştırmacılar, bunca deniz kazası içinde Titanic felaketinin unutulmaz malzeme oluşunu buna bağlıyor: "teknolojiye olan ilahi güvenin aldığı yara"yı simgeliyor bu kaza. Tanrısal bir tokat...

Hemen hemen her felaket filminden çıkarken, eş ya da sevgililerin birbirine şu sorunu sorduğunu duyar gibi olurum: "Sen olsaydın beni bırakıp gider miydin?" Yaşanmadan bilinmez... Ayrıca yaşanmasa daha iyi. Kim demiş boğulursan büyük denizde boğul diye. İzlerken bile, ölmeden önce kırk kez ölüyor insan. Gerçek öykülere dayalı filmlerin kotuluğu burada: Freddy'nin kâbuslarını izler gibi izleyemiyorsunuz, uydurma bunlar, film icabı... diyemiyorsunuz. Reyniniz bunların gerçek olduğunu, bir zamanlar sizin bizim gibi insanların bu felaketi "canlı canlı" yaşadıklarını hep hatırlatıyor. Titanic gerçekten batıyor.

14 Nisan 1912'de, üstelik gece batıyor. Titanic'in batmayacağına inananlar çok da haksız değiller. Bir kıta kadar büyük, güçlü ve sağlam görünüyor. Ama sonra gerçekten de 3400 m. derinlikte bir "kayıp kıta atlantis" oluyor. Oysa denizin üstünde o kadar canlı, o kadar ürkünç ki... Pistonları inip çıkarken dev bir istakoz gibi. Kuyruğu, pervanesi, burnu ile bir canavar. Sık sık, makine dairesini, ateşçileri, alt kattaki "forsalar"ı görüyoruz. Titanic'te ara sınıf insanı yok. Gördüklerimiz 1. veya 3. mevki yolcuları. Ve Jack (Leonardo DiCaprio) alt kattakilerden, tam bir Jack London kahramanı. Yakışıklı (öyle olmazsa olmaz), hazırcevap, delişmen, ve tüm durumlara hakim bir genç ressam. Hızlı yaşayıp genç ölenlerden. Filmin tek erotik sahnesinde hayatının en "zor" resmini yapıyor. Bol çatal bıçaklı birinci mevki yemek masasında zengin aristokratlara öyle nutuklar atıyor, ağızlarının payını öyle bir veriyor ki... Rose hemen ona âşık oluyor!

Filmi asıl alıp götüren oyuncu Rose rolünde Kate Winslet. Madonna'nın daha sevimli ve cana yakın hallisi. Güçlü kuvvetli, canlı, yaşama bağlı, ama kendi sınıfı içindeyken çok mutsuz... Sinemanın ve edebiyatın, o her tür ayrımcılığı yapan sınıfı içinde doğup büyüyen ve sonra her tür ayrımcılığa karşı savaşan kadın kahramanlarını hatırlatıyor. Sosyalist değilse bile sosyal. Kendi sınıfıyla alay ediyor, alt tabakanın haklarını savunuyor, en çok da onlarla birlikteyken eğlenip dans ediyor. Üst kata çıkınca ise somurtup oturuyor ya da küstah konuşmalar yapıp annesini utandırıyor. Gemi mühendisinin Titanic'in büyüklüğü ile övünüp durmasını Freud'un "erkeklerdeki büyüklük takıntısı" ile açıklıyor. (Yönetmen James Cameron'un da ödülünü alırken söylediği söz aynı bilinçaltına dayanıyor gibi: "Görüldüğü gibi ne kadar büyükse o kadar iyidir!")

Rose'un Titanic'teki yolculuğu mutlulukla mutsuzluğun, yaşamla ölümün, iyilikle kötülüğün, varsıllıkla yoksulluğun, aşkla yalanların çatışmasının kısacık öyküsü. Film, başka bir adla da gösterilebilirdi: Rose'un seçimleri... Önce gemiden atlamakla atlamamak arasında bocalarken her zamanki (!) rastlantılardan biri olarak, Jack'in büyülü dokunuşuyla yaşamı seçiyor. Sonra, zengin, mülkiyetçi ve suratsız nişanlı ile çok umutlar vaadeden sevgili arasında kalıp, sınıfsal kararsızlığını da çabuk atlatarak, Jack'i seçiyor. Kısa bir an "Biz ayrı dünyaların insanıyız Kenan..." der gibi olursa da, inandırıcı değil. Sonra sırayla kiminle dans edeceğine, kimin önünde soyunacağına, elmas kolye çalınınca kime inanacağına, gemide kalmakla kurtarma sandalına binmek arasında hangisini seçeceğine karar vermek gibi her biri insan ömründen alıp götüren bir sürü seçim yapmak zorunda kalıyor Rose. Kendi sınıfına ihanet eden biri için hayat kolay olmuyor elbette. (Bu tür filmlerde bu tür bir uyarı/mesaj da hep vardır...) Ve bütün seçimlerini alkışlanacak şekilde yapıyor... Türk filmlerinde bazen alay ederek seyrettiğimiz öyküler dünyanın kuzeyinde de aynı. Anlıyoruz ki Titanic'te yeni bir şey yok!

Kate Winslet'in filmin bütünündeki koşuşturması iki üç aksiyon filmine bedel. Söylenenlere göre ayrıca sette de yönetmenle çok uğraşmış, bu da filme yansımış olabilir. Titanic kazası olduğunda Rose 17 yaşında (en az 25 gösteriyor...) 101 yaşındaki hali ise *Miss Daisy* ya da *Kızarmış Yeşil Domatesler*'deki yaşlı İdgie. Sevimli, espirili ve ilginç yaşlı kadın tipi... Gençliğinde muhteşem aşklar yaşayan kadınlar yaşlanınca böyle oluyor demek (diye seviniyorum).

James Cameron "Romantik bir aşk filmi yapmak istedim" diyor ama ortaya "felaket bir aşk filmi" çıkmış. Titanic kadar gösterişli, abartılı ve kısa ömürlü bir aşk. Neredeyse Titanic batmasa da bu iki çocuk zaten ölecekler dedirten bir aşk. Kate Winslet'in ve Leonardo DiCaprio'nun nefes almadan oynadıkları, ölümün eşiğinde ve içinde bile (belki de o yüzden aşk) aşk. Diğer yolculara ve ölen 1500 kişiye haksızlık gibi olma pahasına vurgulanan bir aşk. Yine de *Titanic*'e aşk filmi diyemiyoruz, olsa olsa içimize bir avuntu geliyor; insanın yanında

sevgilisi varsa herşeye katlanabilir, diye. Filmde "Oscar"lık başka klişeler de var: Kötü kalpli, "cepci" uşak, gemi batarken çantasını başının üzerinde tutan Yahudi, minik köpeği ile gemiye binen yaşlı-zengin kadın, 3. mevki yolculara temizlik kontrolü gibi... Ve "ilk kurtarılacaklar" konusunda nasıl bir etik kural olduğunu hiç anlayamadığım "önce kadınlar ve çocuklar.." (Pozitif ayrımcılık mı?) Oysa, *Titanic*'i yaban ve gösterişli reklamlarla sefere çıkaran sistemin ahlakına göre önceliğin kimlerde olduğunu, filmden unutulmaz bir konuşma açıklıyor zaten: Filikalar yetersiz, yolculardan ancak yarısına yeterli... "Hangi yarısı?" "İyi yarısı".

Orpheus müziği eşliğinde batıyor Titanic. Mitolojide Orpheus ölüler ülkesinden dönüşte geriye dönüp baktığı için sonsuza dek yok olan müzik tanrısı. Film müziklerinde Oscar ödüllü James Horner'ın müziği ve "My Heart Will Go On" ile Celine Dion'un yorumu iç burkucu güzellikte. Horner, Titanic'in yakınlarında battığı kıyıların etnik müziğini ve çalgılarını kullanarak müzik sanatının coğrafyasını ve sinema sanatı ile biraradalığım hissettirmiş. İzlerken felaketin büyüklüğüne kapılıp müzikleri kaçırabilirsiniz. En iyisi kasetini alıp, buzdağı, soğuk, karanlık ve ölümden uzakta, tekrar tekrar dinlemek.

Suna Karaküçük

PANO

• Çocuğunuzun matematik dersinde başarılı olmasını istiyorsanız çok geç kalmadan beni arayın. Tel: 0 216 352 24 80.

• İngilizce öğrenmek isteyenlere veya İngilizce'yle başı dertte olan gençlere ders verilir. Neslihan Tok. Tel: 0 216 467 93 65 (tele sekretere not bırakabilirsiniz.)

• Andon Cafe-Bar'a kat sorumlusu kadın eleman ve erkek servis elemanı. Andon Meyhane'ye şef garson ve komi aranıyor. Tel: 0 212 251 02 22.

• Sigara dumanının olmadığı bir işyerinde çalışmak istiyorum. Çok acil iş arıyorum, her tür iş yaparım. İlgilenenler *Pazartesi*'ye not bırakabilirler, Kibar. Tel: 0 212 292 07 39.

• Beş yaşındaki çocuğum için yatılı bakıcı arıyorum. *Pazartesi*'den haberleşelim.

Özlem Tekin *Öz*'ünü arıyor

Özlem Tekin, sağlam eğitim almış, iyi bir müzisyen. Gelin görün ki popüler müziğe geçtiği günlerde ona umut bağlayanları daha sonra, biraz müziği, daha çok da hali tavrıyla hayal kırıklığına uğrattı. Türkçe pop müzik genellikle aşk üzerine yazılmış manasız sözlerden oluşuyor. *Aşk Herşeyi Affeder mi?* ise, gerçek bir durumu anlatan güçlü bir şarkıydı. Ancak Özlem Tekin daha sonra bu güçlü şarkının hakkını veremedi. Saçını kazıttı, ucunu kırmızıya boyadı, çok değişik makyaj yapıyor gibi yaptığı işi küçülten yazılara prim verdi.

Yeni çıkan kaseti *Oz*'le, tekrar bize güçlü ve sert müzik yapabilen bir müzisyen olduğunu hatırlatıyor. Kasetin ilk klibi Bahar, bir aşk kavgası sonucu katil olan bir kadın üzerine kurulmuş.

ABONE OLAN MUTLU OLUR (BİZ DE!!!)

Pazartesi'ye abone olursanız mutlu olursunuz! Her sayı bayiye geldi mi, gelmedi mi stresini yaşayacağınıza ***Pazartesi*** ayağınıza kadar gelir. Az mutluluk mu? Hem dergiye olur da zam gelirse, siz muaf olacaksınız. (Abone olursanız ayrıca bizi de mutlu edeceksiniz.)

5 Abone yapana bir kitap, 10 abone yapana bir yıllık abone hediye!

ABONE FORMU

Adı: .....
Soyadı: .....
Adres: .....
.....
.....
.....
Abone süresi: .....
Başlangıç tarihi:

Türkiye içi:
Posta Çek Numarası: 662 965.
Yıllık abone ücreti: 2.400.000 TL.
Altı aylık abone ücreti: 1.200.000 TL.
Türkiye dışı:
Bir yıllık 50 DM, altı aylık: 25 DM.
Döviz hesabı: Asuman Bayrak. Türkiye İş Bankası, Taksim Şubesi, İstanbul.
Hesap Numarası: 1052 / 30100 / 3184936

Dikkat: Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu bize gönderin. Biz de size her ay ***Pazartesi***'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan Heinrich Böll Vakfı destek vermektedir.

Sevgili Kadınlar.

Bu 8 Mart'ta sizleri dünyanın her köşesinde süren kadın kurtuluş mücadelesine gücünüzü katmaya davet ediyoruz. Bu 8 Mart'ta, bedenimize saldıranlara, emeğimize el koyanlara, kimliğinizi yok sayanlara karşı mücadelemizde kararlılığımızı haykıracağız. Erkeklerin zulmüne, bu zulümle sürdürebildikleri bu düzene ve savaşın vahşetine dur diyeceğiz.

Bizlerin ne evlere kapanmaya, ne de hükümetlerin sözlerine inanmaya niyetimiz yok. Erkek egemen düzen kadınların mücadeleleri karşısında kendini süslese de erkeklerden yana olan yasalar, yasaklar, uygulamalar devam ediyor.

Kürt kadınları bir yangının ortasındaki halklarının kaderini ve direnişini paylaşıyorlar. Ve sadece halklarının kaderine değil, kendi kaderlerine de isyan ediyorlar.

İşte bu yüzden 8 Mart'ta her birimiz kendi anadilimizde ve öfkeyle haykıracağız;

Kadına yönelik şiddete ve savaşa hayır!

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Sahibi: Kadın Kültür İletişim Vakfı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Filiz Koçali

Her gün büroda olanlar: (Yazı Kurulu)
Ayşe Düzkan, Filiz Koçali, Nesrin Tura.
(Görsel Yönetmen) Semra Emre.
(Arşiv) Ayşegül Ulus. (Halkla İlişkiler) Aşkım Tekgül.
Sadece Pazartesi Günü Gelenler: (Yayın Kurulu)
Beril Eyüboğlu, Fadime Gök, Filiz Kerestecioğlu, Füsun Özlen, Gülnur Savran, Handan Koç, Meltem Ahıska, Minu İnkaya, Nermin Coşkun, Nural Yasin, Şahika Yüksel, Tüten Ateş, Yaprak Zihnioğlu.
Almanya Temsilcisi: Hülya Eralp.

Günü saati belli olmayanlar (Çizerler):
Ayşen Baloğlu, Feyhan Güver, Ramize Erer, Semra Can. (İllüstratör): Rana Mermertaş.
Adres: Abdullah Sokak. No:9,
Beyoğlu, İstanbul.
Tel: (0212) 249 59 59, 292 07 39, 292 07 47
Ankara Büro: Konur 2 Sokak, 53/ 10.
Tel: (0312) 419 09 95
Baskı: Özer yayıncılık Ltd. Şti.,
Hadımköy, İstanbul.
Dağıtım: Bir-Yay.